POLSKIE PISMO ENTOMOLOGICZNE

BULLETIN ENTOMOLOGIQUE DE LA POLOGNE

wydaje (publié par)
POLSKI ZWIĄZEK ENTOMOLOGICZNY
LA SOCIÉTÉ POLONAISE DES ENTOMOLOGISTES

T. VII. — ZESZYT 1—4. — 1928
i
T. VIII. — ZESZYT 1—4. — 1929

LUDWIK i MARJAN MASŁOWSCY

MOTYLE OKOLIC ZAWIERCIA

(LEPIDOPTERA DER UMGEBUNG VON ZAWIERCIE)
TABLICA X i XI. — TAFELN X u. XI.

LWÓW 1929
Z DRUKARNI ZAKŁADU NARODOWEGO IMIENIA OSSOLIŃSKICH
POD ZARZĄDEM KAZIMIERZA FIGWERA

Motyle okolic Zawiercia.

(Lepidoptera der Umgebung von Zawiercie).

Tablica X i XI. — Tafeln X i XI.

podali

LUDWIK i MARJAN MASŁOWSCY.

Teren naszych badań obejmuje bezpośrednią i dalszą okolicę Zawiercia, sięgając na wschód do wsi Smolenia i Strzegowej (25 km) za miasteczkiem Pilicą (20 km), na północ. - wschód do miejscowości Morsko (15 km), na zachód do fabrycznej osady Poręba (8 km) i stykających się z nią wielkich kompleksów leśnych, dochodzących na południe do Ciągowic (8 km), Wysokiej (10 km) i miasteczka Łazy (7 km).

Z dalszych miejscowości, gdzie mniej systematycznie, a tylko dorywczo badania prowadziliśmy, wymienić można Myszków (15 km w kier. półn), Szczekociny (33 km w kier. półn.-wschodn.), Ząbkowice (25 km. w kier. południ.) i Dąbrowa (35 km w kier. południ.).

Pod względem geologicznym teren ten dzieli linja kolejowa Kraków-Warszawa prawie dokładnie na pokłady trjasowe glin kajprowych i czarną glinę jurajską tak, że pierwsze leżą na zachodniej, drugie na wschodniej stronie toru. Pokłady jurajskie przechodzą na stronę zachodnią jedynie w postaci oderwanych przez erozję od głównego pasma wysepek, jak: Wysoka, Ciągowice. Za Zawierciem, bardziej na północ, gliny kajprowe wynurzają się jeszcze z jurajskich, zajmując duże przestrzenie ku Kromołowowi, Nieradzie i pod Myszkowem. Na zachód te same pokłady ciągną się przez Kądzielów, Cerefisko i Lasy Porębskie aż do samej Poręby.

Na wschodniej stronie toru, w kierunku wschodnio-północnym od Zawiercia, przechodzi główne pasmo wzgórz skalistych, biegnące od Krakowa ku Wieluniowi przez Strzegowę, Smoleń i Ogrodzieniec (7 km), Blanowice (4 km). Pasmo to składa się z dwóch wyraźnych, różniących się ogniw; w zachodniej części z warstw brunatnego jura, występującego orograficznie ponad płaską, piaszczystą nizinę, we wschodniej natomiast — ze skalistego grzbietu wapiennego, zanikającego ku północy. Tu występują najwyższe

punkty okolic Zawiercia: Ogrodzieniec (504 m), Smoleń-Strzegowa (450 m), Morsko (405 m), Blanowice (429 m).

Ze starszych utworów jurajskich wymienić należy pokłady iłów sfero-syderytowych, ciągnących się z południa od Hutek-Kanek (15 km, 444 m) i Rokitna Szlacheckiego (7 km, 385 m) na północ ku Blanowicom.

Pod względem lepidopterologicznym oraz zalesienia i charakteru roślinności opisywany teren podzielić można na dwie zasadnicze grupy:

1. Najbliższa okolica Zawiercia oraz dalsze przestrzenie w kierunku zachodnio-północnym (Myszków), zachodnim (Poręba) i południowym (Łazy), obejmujące obszerną nizinę, zajętą prawie wyłącznie przez iglaste bory, ciągnące się stąd nieprzerwanie na zachód aż do byłej granicy górnośląskiej. Przeważa tutaj sosna mieszana z świerkiem i brzozą. Miejscami znaczne przestrzenie porośnięte są wrzosem lub zajęte przez starsze i młodsze zagajniki brzozowe. Rzadziej trafiają się osiny, dęby i graby, głównie w lesie Cerefisko. Buki tylko w okolicach Turkowej Góry pod Porębą. Torfiaste, często podmokłe, rzadziej suchsze podłoże, porośnięte jest borówką czernicą (*V. myrtillus* L.), b. bagienną (*V. uliginosum* L.), paprocią (*Pteris aquilina* Kulm.). Z krzewów rosną różne gatunki wierzb (*Salix capraea* i *cinerea*), kruszyna (*Frangula alnus* L.), głóg, czeremcha, tarnina, malina właściwa (*Rubus idaeus* L.) i jeżyna. Na łąkach leśnych gdzieniegdzie spotyka się goryczka, przy brzegach strumieni — bodziszek (*Geranium palustre* L.) oraz różne gatunki przytulji. Charakterystycznemi gatunkami motyli dla tych terenów są: *Colias palaeno* L. v. *europome* Esp., *Apatura* sp., *Vanessa xanthomelas* Esp., *Lycaena optilete* Knoch., *Dasychira selenitica* Esp., *Epicnaptera ilicifolia* L., *Acron. menyanthidis* View., *Mam. glauca* Hb., *Hyppa rectilinea* Esp., *Tapin. fulva* Hb., *Caloc. solidaginis* Hb., *Anarta cordigera* Thnbg., *Comacla senex* Hb., *Pachytiella vilosella* O.

Gatunkami, świadczącemi o częściowo górskim charakterze fauny są: *Lar. montanata* Schiff., *Hep. fusconebulosa* de Geer, *Gnophos pullata* Trr. ab. *impectinata* Guen.

2. Teren na północo-wschód od Zawiercia wraz z przechodzącem tu pasmem jurajskiem Krakowsko-Wieluńskiem przedstawia okolicę piaszczystą, porośniętą na wzgórzach w wielu miejscach lasami bukowemi i grabowemi, rzadziej świerkowemi

i gdzieniegdzie jodłowemi. Obficie trafiają się tu wzgórza skalne. Te charakteryzują się, zwłaszcza w okolicy Pilicy (Smoleń, Strzegowa), nadzwyczaj bujną roślinnością. Wśród mnóstwa drzew, krzewów i wszelakiego rodzaju roślin zielnych wymienić należy dziko rosnący agrest, różę polną, żarnowiec, starzec, cieciorkę (*Coronilla varia* L.) i rzadką gdzieindziej pokrzywę parzącą (*Urtica urens* L.). W takich miejscach występują w wielkiej ilości różne gatunki i odmiany z rodziny *Lycaenidae*, przystosowane do podłoża wapiennego, w ogólności w Polsce rzadkie, jak: *L. meleager* Esp. ab. *stevenii* Tr., *L. hylas* Esp., *L. minimus* Fuessl., *L. admetus* Esp. ab. *ripartii* Frr., *L. damon* Schiff. i *L. eroides* Friv. Z pośród miernikowców wymienić należy: *Acid. dilutaria* Hb., *A. pallidata* Bkh., *A. deversaria* Hs., *Anaitis praeformata* Hb., *Lar. frustata* Trr., *L. fulvata* Forst., *L. rivata* Hb., *L. galiata* Hb., *Gnophos pullata* Trr. ab. *impectinata* Guen.; z sówek — *Br. perla* F., *Dianth. irregularis* Hufn. i *Hel. ononis* F.; z niedźwiedziówek — *Nudaria mundana* L., *Hyp. jacobeae* L. i *Lith. lurideola* Zck.; z rzadszych kraśników — *Zyg. angelicae* O. i *Z. meliloti* Esp.

Praca niniejsza oparta jest na materjale zebranym w czasie od 1914 do 1927 r. włącznie. Motyle dzienne, głównie łowione, rzadziej hodowaliśmy z gąsienic. Zawisaki, prządki i niedźwiedziówki, a częściowo sówki i miernikowce otrzymywaliśmy z hodowli. Sówki, rzadziej miernikowce i prządki łowione były na światło, wabione głównie do silnej lampy elektrycznej, ustawionej w oknie. Łowienie na światło poza domem dawało mierne rezultaty. Prócz tego zastawialiśmy przynętę, na którą złowiliśmy też sporo rzadszych gatunków.

W pracy niniejszej pomieściliśmy 646 gatunków motyli większych (Macrolepidoptera), podając 4 nowe dla działu tego odmiany: *P. flavicornis* L. ab. *unimaculata* n., *B. parthenias* L. ab. *szymańskii* Isaak., *O. boreata* Hb. ab. ♂ *isaaki* Isaak, i *O. boreata* Hb. ab. *pygmaeata* Isaak.

Dział motyli mniejszych (*Microlepidoptera*) uważaliśmy za stosowne umieścić oddzielnie, gdyż materjał tej grupy jest przez nas zbyt mało jeszcze poznany. Z powodu ogromnego braku odnośnej literatury oraz materjału porównawczego, zastrzec się musimy, że możliwem jest błędne określenie niektórych gatunków, przyczem podobne wątpliwe gatunki oznaczone są „?". Praca nasza obejmuje 136 gatunków *Microlepidoptera*.

Przy opracowywaniu systematycznem „Motyli okolic Zawiercia“ wzięliśmy za podstawę dla *Macrolepidoptera* określenia typów i systematykę zawarte w dziele prof. H. Rebla „Fr. Berges Schmetterlingsbuch“, 9 Aufl., Stuttgart, 1910. Pozatem głównie posługiwaliśmy się znanemi dziełami prof. dr. A. Spulera i dr. A. Seitza.

Dla *Microlepidoptera* przyjęliśmy systematykę według dzieła „Die Schmetterlinge Europas“ dr. A. Spulera, przy oznaczaniu zaś gatunków rodziny *Tortricidae* posiłkowaliśmy się atlasem dr. J. Kennela „Die palearktischen Tortriciden“, Stuttgart, 1921.

Za materjał do pracy niniejszej służył nam przedewszystkiem własny zbiór, ponadto zaś kilkanaście gatunków i odmian zanotowaliśmy, przeglądając zbiory b. Szkoły Powszechnej Tow. Akc. „Zawiercie“ w Zawierciu, oraz zbiory, należące do gorliwego miejscowego amatora-zbieracza p. Józefa Dziuka i p. Michaliny Isaakowej, za co tak Im, jak i Zarządowi Szkoły wyrażamy uprzejme podziękowanie. Wiele cennych rad i wskazówek za wdzięczamy ś. p. Juljuszowi Isaakowi.

Oddając do druku rękopis składamy wyrazy serdecznej podzięki p. dr. Jerzemu Kremkyemu, kustoszowi Działu Lepidopterologicznego Państwowego Muzeum Zoologicznego w Warszawie, który łaskawie zajął się naszą pracą, służąc z wielkiem oddaniem wszelką pomocą w oznaczeniu trudniejszych gatunków.

Za łaskawe przejrzenie i sprawdzenie określeń w całokształcie zbioru wyrażamy serdeczne podziękowanie znanemu entomologowi p. inż. Janowi Romaniszynowi.

Zarazem niech nam wolno będzie wyrazić na tem miejscu naszą głęboką wdzięczność p. dr. Janowi Kinelowi, redaktorowi „Polskiego Pisma Entomologicznego“ i „Rozpraw i Wiadomości z Muzeum im. Dzieduszyckich we Lwowie“, za pełną uprzejmości opiekę i starania, jakiemi pracę naszą w czasie jej wydawania otaczał.

SPIS CYTOWANYCH MIEJSCOWOŚCI.

Borowiec — posiadłość ziemska ze stawem, położona ca 14 km na zachód od Łaz (st. kolejowa), granicząca z państwowemi lasami nadl. Siewierskiego.

Centurja — łańcuch górski i dolina ze stawem, ca 14 km na południe od Zawiercia.

Cerefisko — młody las liściasty, położony przy szosie do Poręby, 1 km na zachód od Zawiercia.

Ciągowice — majątek ziemski, 5 km na płd.-zach. od Zawiercia.

Józefów, Bzów i cmentarz stykają się z Lasami Kromołowskiemi. Józefów jest nazwą młyna, położonego wśród wrzosowisk i młodych zagajników sosnowych.

Kądzielów — najbliższa Zawiercia część Lasów Porębskich, ze stawem, należąca do majątku Ciągowice.

Karlin, Morsko i Skarżyce — miejscowości, położone pośród łańcucha wzgórz i skał jurajskich, ca 11 km na płn.-wsch. od Zawiercia.

Kazimierówka — mała wieś, położona wśród lasów maj. Rokitno Szlacheckie, w pobliżu st. kol. Łazy.

Las Bukowy — starodrzew i zagajniki bukowe i innych drzew liściastych, oraz las sosnowy, położone za Ogrodzieńcem, przy szosie, prowadzącej do Pilicy, ca 14 km od Zawiercia w kier. wschodnim.

Lasy Kromołowskie graniczą z Zawierciem od poł.-wschodu, stykając się z lasami maj. Rokitno Szlacheckie i Ciągowice.

Lasy Porębskie zaczynają się ca 2 km na wschód od Zawiercia i łączą się następnie z państwowemi lasami nadl. Siewierskiego.

Łazy — st. kolejowa, 8 km na poł. od Zawiercia, położona wśród lasów majątku Rokitno Szlacheckie.

Łośnice Góra Blanowska, Rudniki — łańcuch wzgórz, otaczający Zawiercie od półn. i półn.-wsch. ca 2 km.

Myszków — st. kolejowa, odległa ca 14 km od Zawiercia w kier. półn. W pobliżu znajduje się wieś Jaworznik z wielką ilością stawów pośród sosnowych lasów.

Nierada — st. kolejowa na północ od Zawiercia (7 km). W pobliżu znajduje się las liściasty (starodrzew dębowy).

Park „Bronisławów" — dawniej park publiczny w Zawierciu, obecnie własność prywatna.

Park fabr. Huldczyńskiego, ca 2 km na wschód od Zawiercia, obejmuje przestrzeń lasu sosnowego w pobliżu Lasów Kromołowskich.

Pilica — miasteczko, odległe o ca 21 km w kier. wschodnim od Zawiercia. W pobliżu znajduje się miejscowość Czarny Las

Ogrodzieniec — osada, 8 km na wschód od Zawiercia, z ruinami zamku w Podzamczu (3 km dalej na wschód).

Słupia i Czarny Las pod Szczekocinami — majątek ziemski, ca 35 km na półn.-wschód od Zawiercia, posiadający dużo lasów iglastych i liściastych (Czarny Las) oraz szerokie przestrzenie mokrych łąk.

Skałka — liściaste lasy, położone ca 7 km na płn.-zachód od Rudnik.

Smoleń i Strzegowa — leśny łańcuch górski, ca 4 km na południe od Pilicy.

Ząbkowice i Dąbrowa Górnicza — stacje kolejowe na południe od Zawiercia, ca 21 i 32 km.

LITERATURA.

1 Bieżanko Cz. Motyle Ojcowa, Kosmos, Lwów, 1911.
2. Bieżanko Cz. Motyle okolic Kielc, Poznań, Tow. Przyjaciół Nauk. Prace Kom. Mat. Przyr. Serja B. T. II. z. 3.
3. Bieżanko Cz. Neue Aberrationen v. Großschmetterlingen. Abdr. aus d. Archiv für Naturgesch. v. E. Strand, 90. Jhrg., Abt. A. Heft 5., Berlin.
4. Jachontow. Matierjały k'poznanju fauny i flory Rossijskoj Impierji, Otd. Zool. III. 1897, str. 318.
5. Kennel J. Die Palaearktischen Tortriciden, Stuttgart, 1921.
6. Masłowscy L. i M. Nowe odmiany motyli większych (Macrolepidoptera). Pol. Pismo Entom. T. II. z. 3. 1923.
7. Masłowscy L. i M. Z biologji motyla Lycaena eumedon Esp., Pol. Pismo Ent. T. II. z. 1. 1923.
8. Osthelder L. Die Schmetterlinge Suedbayerns und der angrenzenden noerdlichen Kalkalpen, I. T., Mitt. d. Muench. Entom. Ges., 16 Jhrg., Monachjum.
9. Petersen W. Die Formen der Hydroecia nictitans Bkh.-Gruppe, Trudy Rusk. Entom. Obszczestwa, T. XLI, Nr. 4, Petrograd 1914.
10. Petersen W. Lepidopterenfauna von Estland, Teil I., Reval 1924.
11. Poleski M. Zamek Ogrodzieniecki na tle najbliższej okolicy, Warszawa, nakł. wł.
12. Prüffer J. Acronycta rumicis L. ab. polonica ab. nov., Spraw. Akad. Um., Kraków, lipiec-grudzień, 1918.
13. Prüffer J. Przyczynek do poznania fauny łuskoskrzydłych okolic Częstochowy (Macrolepidoptera), Entom. Polski, z. 3. 1911.
14. Prüffer J. Mater ały do fauny łuskoskrzydłych okolic Częstochowy, Pam. Fizj. T. XXII, Warszawa, 1914, Cz. I. T. XV. r. 1918, Cz. II.
15. Prüffer J. Dwa rzadkie okazy motyli z okolic Częstochowy i Warszawy (L. eros v. eroides Friv. i C. matura Hufn.), Entom. Polski, z. 3., 1911.
16. Prüffer J. Przegląd motyli większych okolic Krakowa, Sprawozdanie Kom Fizjogr. Akad. Um. Kraków, T. 52.
17. Rebel H. Fr. Berge's Schmetterlingsbuch. 9. Aufl. Stuttgart. 1910.
18. Romaniszyn J. Dwie ciekawe odmiany motyli, Pol. Pismo Ent. T. III. z. 3., 1924.
19. Seitz A. Die Großschmetterlinge der Erde, Pars I. Fauna palearctica Stuttgart.
20. Siemiradzki. Geologja Ziem Polskich.
21. Spuler A. Die Schmetterlinge Europas. Stuttgart. 19 8—1910.
22. Stach St. Przyczynek do fauny motyli Podhala, Spraw. Kom. Fizj. Pol. Akad. Umiej. Kraków, T. LV.
23. Stach St. Drugi przyczynek do fauny motyli Podhala, Muz. Kom. Fizj. Pol. Akad. Umiej. Kraków.
24. Stach St. Nowe aberacje bielinków i osetnika, Spraw. Kom. Fizjogr. Pol. Akad. Umiej. Kraków, T. LVIII i LIX.

Przegląd systematyczny.

PAPILIONIDAE.

1. **Papilio podalirius** L. Zbierany głównie jako gąsienice, które są dość liczne w sierpniu na krzakach tarniny, rzadziej wiśni. Czasem znajduje się już w lipcu i sierpniu dorosłe gąsienice, które jednakże II gen. nie wydają. Motyle w maju i czerwcu. Cerefisko, cmentarz. Gatunek ten wykazuje ogromną skłonność do zmian w kształcie i ilości czarnych prąg na skrzydłach przednich. Pręga 4-ta (licząc od nasady) jest u wielu okazów w górnej swej części podłużnie biało nakreślona. Nakreślenie to u 1 ♀ (T. X. f. 3) zmieniło się w dużą, półksiężycowatą, białą plamę. Wymieniona pręga u wielu okazów jest również w górnej części przerwana: przejście do ab. *undecimlineatus* Eim. Pręga 6-ta, ciągnąca się równolegle do czarnego brzegu zewnętrznego skrzydeł przednich jest często mniej lub więcej obficie białawo przyprószona, co u okazów typowych zaznaczone jest jedynie przy brzegu ramiennym. Przyprószenie to u 1 okazu ♀ (T. X. f. 2) jest tak silne, że cała pręga jest biała z czarniawemi brzegami. U 1 ♂ (T. X. f. 1) pręgi 4-ta i 5-ta (licząc od nasady) są zlane w jedną szeroką plamę przy brzegu ramiennym. U okazu tego, oraz u 2 innych ♂♂ szeroka pręga 6-a prawie całkowicie połączona jest z brzegiem zewnętrznym skrzydła, tak że pozostaje pomiędzy niemi tylko cienka, przerywana linja żółtawo-biała: przejście do ab. *nigrescens* Eim.; ab. *undecimlineatus* Eim. dość częsty w hodowli, bardzo zmienny w rysunku; ab. *ornata* Wheeler 1 ♂ e. l. ma skrzydła tylne jakgdyby wyblakłe, z silnie zredukowanem czarnem przyprószeniem. Środkowa pręga poprzeczna tylko po brzegach wyraźnie zaznaczona, pośrodku z szerokim pasem blado-pomarańczowym. Jest to okaz częściowo albinotyczny, posiada jednak cechy wymienionej wyżej formy.

Większość omówionych form aberatywnych pochodzi ze Słupi pod Szczekocinami, wszystkie zaś posiadane przez nas okazy *P. podalirius* L. — z hodowli.

2. **P. machaon** L. Dość pospolity w 2 pokoleniach: w maju i lipcu, sierpniu; ab. *aurantiaca* Spul. 2 ♂♂ o wybitnie ochrowo-żółtem tle; ab. *pallida* Tutt 1 ♀ e. l. XII 1916 o tle bladem, białawo-żółtem, z zielonkawym odcieniem; ab. *immaculatus* Schultz. 1 ♀ e. l. 1918 pozbawiona jest czarnej plamki w komórce 5* przy

*) wg. Comstock'a.

wierzchołku skrzydeł przednich. Okaz ten ma ponadto silnie zjaśnione i zredukowane czarne pasy poprzeczne, okalające od wewnątrz żółte plamki półksiężycowate na obu parach skrzydeł. Wspomniane braki w ubarwieniu widoczne są również od spodu, pozatem okaz ten ma cechy ab. *rufopunctata* Wheeler; ab. *rufopunctata* Wheeler z pomarańczową plamką na górnym żółtym półksiężycu skrz. tyl., dość liczna forma; ab. *incompletus* Masłowski, 1 ♂ e. l. 1 XII 1921, pozbawiony górnej żółtej plamki półksiężycowatej na skrz. tyl.; ab. *rubromaculata* Schultz — w ogólności plamki rdzawe na odwrocie skrz. tyl. są mniej lub więcej silnie rozwinięte (2—4), rzadziej prawie zupełnie w zaniku.

PIERIDAE.

3. **Aporia crataegi** L. Koniec maja, czerwiec. W niektóre lata pospolitszy, w inne mniej liczny.

4. **Pieris brassicae** L. Bardzo pospolity od kwietnia do września, w 2 gen. Okazy pokolenia wiosennego mają przeważnie silniejsze ciemne opylenie na żółtawym spodzie skrz. tyl., nie są jednak dostatecznie typowe, by je uważać za gen. vern. *chariclea* Stph.

Wśród ♀♀ pokol. wiosennego trafiają się okazy z żółtawym nalotem wierzchniej strony skrz. tyl.; ab. *lepidii* Roeb., 1 ♀ 20 VII 1924 Cerefisko, posiada wybitnie żółty nalot na wierzchniej stronie skrz. tylnych.

5. **P. rapae** L. Bardzo pospolity, jak i poprzedni. W 2 pokoleniach. Wiosenna forma v. *metra* Stph. o stosunkowo mniejszych plamkach jest mniej liczną od letniej; należą tu aberacje: ab. *debilis* Alph. z prawie zupełnym brakiem ciemnego zabarwienia wierzchołka skrz. prz., 1 ♂ 18 V 1924, 1 ♀ 1 VI 1924 i 1 ♀ 21 IV 1920, samce tej formy odpowiadają również odmianie ab. ♂ *leucotera* Stef.; ab. *flavescens* Röber — 2 ♀♀ 4 IV 1916 i 4 V 1920 e. l. barwy blado-ochrowo-żółtej. Letnia forma *rapae* L. pospolita w lipcu i sierpniu; ab. *leucosoma* Schaw. trans. 1 ♂ 2 X 1924, Skałka, należący prawdopodobnie do III pokolenia jest bardzo duży i ma wyraźniej zaokrąglone skrz. tyl.

6. **P. napi** L. jest również bardzo pospolitym, przeważnie po brzegach lasów i polankach leśnych. Wiosenna forma *napi* L. kwiecień-czerwiec, o mniej lub więcej silnem opyleniu żyłek na środzie skrz. tyl., ciemniej lub jaśniej żółtych, daje: ab. ♂ *impunctata* Röber bez czarnej środkowej plamki na skrz. przedn.,

pospolita, 23 IV 1920, 18 V 1924 Kądzielów; odmiana ta występuje i wśród letniego pokolenia: 1 ♂ 12 VII 1925 Pilica, Czarny Las. Letnia forma *napeae* Esp. jest większa od wiosennej, lata od lipca do września; ab. ♂ *sabellicae* Stph. kilka okazów ♂♂ z dużemi plamkami środkowemi na skrz. prz. 12 VIII 1920, 20 VII 1924 Cerefisko i 12 VII 1925 Pilica, Czarny Las.

7. **P. daplidice** L. Dość pospolity, głównie na podłożu wapiennem. II gen. w lipcu i sierpniu. 2, 5 i 21 VIII 1917 Cerefisko; 21 VIII 1921 Ogrodzieniec, Podzamcze. Wiosenna forma v. *bellidice* O. jest znacznie rzadsza: 7 V 1922 Ogrodzieniec, Podzamcze; 25 V 1924. Ogrodzieniec, Las Bukowy; 26 IV 1925 Skałka.

8. **Euchloë cardamines** L. Nierzadki na łąkach leśnych w końcu kwietnia i maju. Kądzielów, Cerefisko, Józefów, Skałka, cmentarz. 2 ♀♀ okazują skłonność do ab. *ochrea* Tutt, mając żółto nabiegnięte skrzydła tylne — 15 V 1921 Skałka.

9. **Leptidia sinapis** L. Nierzadki, w 2 gen. w końcu lipca i początku sierpnia. Skałka, Cerefisko, Kądzielów, Las Bukowy, 22 i 26 VII 1921; 24 VII 1918; 3 VIII 1912; 13 VIII 1922. Wiosenna forma v. *lathyri* Hb. jest nieco rzadszą, w maju; ab. *sartha* Rühl. o żółto-zielonkawym spodzie skrz. tyl. 1 ♂ 20 V 1923 Kądzielów; 1 ♀ 15 V 1916 Cerefisko; ab. *subgrisea* Stgr. 1 ♀ 12 V 1916 szaro-zielonawo opylona na spodzie skrz. tyl.; ab. *erysimi* Bkh. 1 okaz ♀ duży, czysto biały.

10. **Colias palaeno** L. v. **europome** Esp. Dość pospolity w czerwcu na bagnistych torfowiskach, porosłych *V. uliginosum* L. Kądzielów, Lasy Kromołowskie, Józefów. Gąsienice zbierać można na *V. uliginosum* L. rankami i przed wieczorem w początkach maja; ab. *bimaculata* Schröder — niektóre okazy posiadają okrągłą plamkę środkową na spodzie skrzydeł tylnych podwojoną; ab. *sitowskii* Bieżanko — z czarno wypełnioną medjalną plamką na skrz. prz., szerokiemi czarnemi brzegami i mniej lub więcej głęboko zachodzącem czarnem klinowatem obrzeżeniem pachowem skrz. prz. Liczny. Niektóre okazy z bardzo szerokim czarnym brzegiem skrz. prz. odpowiadają również formie ab. *jurassica* Ver. e. l. 15, 18 i 19 V 1920. 15 VI 1924 Lasy Kromołowskie; ab. ♀ *illgnerina* Vorbr. — dość liczna forma u ♀♀, barwa zmienia się od białawo-żółtawej, przechodząc do białawo-zielonkawego typowego kolorytu, 19, 23 i 30 V 1920 e. l. Lasy Kromołowskie, 27 VI 1924 Kądzielów; ab. ♀ *illgneri* Rühl. — forma ♀ o żółta-

wem tle skrzydeł, 30 VI 1922 Lasy Kromołowskie. Drugi okaz ♀ e. l. 19 V 1920 Lasy Kromołowskie, o ochrowo-żółtych skrzydłach tworzy przejście do ab. ♀ *ochracea* Geest.; ab. ♀ *reducta* Geest. ♀♀ z plamkami barwy tła na czarnym brzegu wierzchniej strony skrz. prz., nierzadka forma, e. l. 21 i 22 V 1920 Lasy Kromołowskie; ab. *europome* Esp. — *flavoradiata* Wheeler, 2 ♂♂, (z tych jeden typowy, drugi przejściowy), 22 VI 1926 Kądzielów, mają czarny brzeg skrz. prz. poprzerywany żółtem użyłkowaniem. Forma ta opisaną jest dotychczas tylko u alpejskiej v. *europomene* Ochs., sądzimy jednak, że przez analogję nazwa jej odnosić się może i do v. *europome* Esp.

11. **C. hyale** L. Pospolity wszędzie w 2 pokoleniach: w maju i pcu, sierpniu, a także początku września. Cerefisko, Kądzielów, Skałka, Józefów, Las Bukowy. Bardzo zmienny: ab. *intermedia* Tutt z zanikiem wewnętrznej części obrzeżenia na skrz. tyl., liczna, 9 V 1924, 30 VII 1921, 5 VIII 1917, 12 VIII 1918, 17 VIII 1924, 10 IX 1920 Ogrodzieniec, Cerefisko, Skałka; ab. *obsoleta* Tutt — skrz. tyl. z zanikającem czarnem obrzeżeniem, 1 ♂ 25 V 1924 Las bukowy; ab. *simplex* Neubg. (*emarginata* Röb.) całkowicie pozbawiona czarnego obrzeżenia, nierzadka, 1 ♀ 29 V 1924 Skałka, 1 ♀ 26 VII 1921 Cerefisko; ab. *pallida* Tutt z mniej wyraźną ósemkowatą plamką na wierzchniej stronie skrz. tyl. 1 ♂, 25 V 1924 Las Bukowy; ab. *unimaculata* Tutt o pojedyńczej (nie podwojonej) plamce ósemkowatej skrz. tyl. 1 ♀ 29 V 1924 Skałka, 1 ♀ 26 VII 1921 Cerefisko; ab. ♀ *flava* Husz. (*inversa* Alph.) — samica barwy żółtej, rzadka — typowy okaz 26 VII 1921 Cerefisko, przejściowy 30 VIII 1917 Kądzielów; ab. *heliceides* Selys trans. — 2 małe przejściowe okazy, 1 ♂ i 1 ♀ maj, 1924 Ogrodzieniec.

Większość podanych wyżej form jest pomiędzy sobą skombinowana tak, że dany egzemplarz motyla może posiadać znamiona 2 lub 3 odmian.

12. **C. edusa** F. (*croceus* Fourc.). Rzadki. Dotychczas łowiony jedynie na Skałce pod Rudnikami we wrześniu, 1 ♂ i 2 ♀ 8, 17 i 24 IX 1917.

13. **C. myrmidone** Esp. Rzadki. W I pokoleniu (maj) łowiony w Pilicy, Czarny Las. W samym Zawierciu (Cerefisko) tylko 1 okaz ♂ II pokolenia 12 VIII 1918.

Ze Słupi pod Szczekocinami posiadamy 1 ♀ II pokolenia, należącą do ab. ♀ *helma* Geest.

14. **Gonepteryx rhamni** L. Pospolity wszędzie od lipca do czerwca następnego roku.

NYMPHALIDAE.

15. **Apatura iris** L. Dość pospolity w wilgotnych i cienistych lasach pod Porębą. Czerwiec, lipiec. E. l. 21 VI, 7 i 9 VII 1922; 14 VI 1925. 1 ♂ 7 VII 1922 ma odcień połysku bardziej metaliczno-niebieskawy. U niektórych ♂♂ i ♀♀ występuje na zewnętrznej części górnego brzegu skrz. tyl. zaczątek rdzawej podłużnej przepaski.

16. **A. ilia** Schiff. Również dość pospolity. Lata w tym samym czasie i w tych samych miejscach, co poprzedni; ab. *pallescens* Schultz trans. 1 ♂ 7 VII 1922 Kądzielów — ma tło jaśniejsze, szarawe, gęsto marmurkowane ciemniejszym kolorem; v. *clytie* Schiff. — najpospolitsza ze wszystkich form, e. l. 12 i 19 VI 1923, 28 i 29 VI 1924 Cerefisko, Kądzielów; v. *eos* Ross. z silnie rozszerzonemi plamami i pasami żółtawemi, u ♂♂ tęcza znacznie słabsza, rzadka.

Pośród v. *clytie* Schiff. i v. *eos* Ross. trafiają się ♂♂ z tłem marmurkowanem, niejednostajnem, zbliżające się nieco tym szczegółem ubarwienia do wyżej wymienionej formy ab. *pallescens* Schultz 1 ♂ 7 VII 1920 Kądzielów.

Jeden okaz ♀ v. *clytie* e. l. 28 VI 1924 posiada zdolność mienienia się niebiesko na lewem skrz. prz.

Tak u typu *ilia* Schiff. jak i u odmiany v. *clytie* Schiff. oraz innych form zachodzi duża zmienność w kształcie środkowego pasa oraz w ilości żółtawych (ew. białawych) plamek przybrzeżnych (półksiężyców) na skrz. tyl. Plamki te tworzą czasami całkowity szereg, czasami jest ich tylko 1 lub 2.

17. **L. populi** L. Nierzadki w czerwcu i początku lipca w tych samych miejscach, co i oba poprzedzające gatunki. Dość zmienny. Samce dają: ab. ♂ *diluta* Spul. 1 okaz ♂ o prawie całkowicie zanikłym, brunatno-przyciemnionym rysunku białych plam i pasów; ab. ♂ *tremulae* Esp. — biały rysunek, prócz 3 białych plamek przy wierzchołku skrz. prz., w zupełnym zaniku, wyraźnym pozostaje szereg półksiężycowatych rdzawych plamek na skrz. tyl. — nierzadka forma 3 ♂♂ e. l. 10 VI 1915 i 5 VI 1917

Cerefisko; ab. *radiata* Schultz (Tab. X. fig. 4) 1 ♂ 21 VI 1924 Kądzielów. Śliczny ten motyl jest całkowicie czarny ze słabym połyskiem metalicznym. Widocznemi są 3 białe plamki przy wierzchołku skrz. prz. i 2 rdzawe plamki w kącie tylnym skrz. tyl. Żyłki na skrz. tyln. posiadają wyraźny połysk. Wśród ♀♀ często występuje v. *bucovinensis* Horm. Są to duże okazy o bardzo szerokich pasach i plamach białych. E. l. 10 VI 1922 Cerefisko; 11 VI 1925 Kądzielów.

L. sibylla L. P. Poleski w opisie przyrodniczym dzieła p. t. „Zamek Ogrodzieniecki na tle najbliższej okolicy" podaje ten gatunek jakoby w okolicach Ogrodzieńca łowiony. Prócz tego inż. M. Bieżanko w pracy p. t. „Motyle okolic Kielc" wymienia miejscowość Rabsztyn (30 km w kier. południ.-wsch. od Zawiercia), gdzie *L. sibylla* L. ma być licznym. My jednakże dotychczas nie spotkaliśmy tego gatunku w okolicach Zawiercia.

18. **Pyrameis atalanta** L. Pospolity od czerwca do jesieni, prawdopodobnie w 2 pokol. Na wiosnę okazy przezimowane. Niektóre okazy stanowią przejście do ab. *fracta* Tutt, okazując skłonność do przerwania pośrodku czerwonej przepaski na skrz. prz., nie są jednak dostatecznie typowe; ab. *abeanensis* Lambill. trans. — jeden ♂ e. l. 18 IX 1923 ma w zaniku czarne plamki na czerwonym brzegu skrz. tyl.

19. **P. cardui** L. Pospolity od czerwca do późnej jesieni. Naogół mało zmienny. Trafiają się okazy z silniejszym różowym nalotem; ab. *minor* Canav. 1 ♂ e. l. 14 VIII 1918, jest mały i bledszej barwy.

20. **Vanessa io** L. Pospolity od lipca. Na wiosnę do czerwca. Mało zmienny; ab. *cyanosticta* Rayn. trans. (*dyophtalmica* Garb.) — u niektórych okazów, zwłaszcza u ♀♀ dostrzec można małą plamkę niebieską pod oczkiem na skrz. tyl., e. l. 25 VII 1923; ab. *veronensis* Garbini trans. — mniejsze od zwykłych okazy, większe jednak, niż ab. *ioides* Ochs., e. l. 9 VII 1924 Smoleń, Strzegowa.

21. **V. urticae** L. Pospolity od lipca. Na wiosnę do czerwca. Prawdopodobnie w 2 pokol. Mało zmienny; ab. *herrmanni* Herrm. (*discolor* Hein.) 1 okaz ♂ mały barwy tak bladej, że żółtych plam przy brzegu ramiennym skrz. prz. prawie nie można odróżnić od reszty tła; ab. *fasciata* Masłowski — środkowa plama czarna przy brz. ram. skrz. przedn. jest połączona mniej lub więcej wyraźnie z takąż plamą przy brzegu pachowym skrz. przedn., co

tworzy literę S, bardzo szeroką na spodzie skrz. Poza tem rysunek i ubarwienie zupełnie normalne, czem forma ta różni się od ab. *connexa* Btlr. i v. *polaris* Stgr., którym brak niebieskich plamek brzegowych, 3 okazy e. l. 12 VI 1921; ab. *violascens* Slevogt, niektóre okazy mają plamki przybrzeżne nie niebieskie lecz fjoletowe, e. l. 1916.

22. **V. xanthomelas** Esp. W czerwcu 1918 r. znaleźliśmy gniazdo gąsienic na niewielkim krzaku iwy (*Salix capraea* L.) na Kądzielowie. Gąsienice te wydały motyle 14 i 16 VII 1918. Prócz tego 29 VI 1924 w tem samem miejscu złowiliśmy 1 ♀.

23. **V. polychloros** L. Pospolity od lipca. Na wiosnę do maja. E. l. 28 VI 1922, 10 VII 1923, 15 VII 1916, 5 VII 1922 Kądzielów; ab. *pyromelas* Frr 1 ♂ e. l., niewielki, silnie ściemniony. z zanikiem żółtawych plam na brzegu ramiennym skrz. prz.; ab. *pygmaea* Slevogt — znalazłszy na wiosnę 1915 r. na gałązce wierzby obrączkę jajeczek, karmiliśmy wylęgłe gąsienice (nie mogąc ich z początku określić) mleczem (*Taraxacum officinale* L.). Otrzymaliśmy b. małe okazy o typowym rysunku *V. polychloros* L. ale o znacznie bledszej barwie.

W lipcu 1910 r. w Koluszkach (Woj. łódzkie) złowiliśmy zupełnie typowy okaz ab. *testudo* Esp. W przekonaniu, że wiadomość ta jest nietylko ważną, ale i nową dla fauny motyli tej części kraju, zamieszczamy ją w niniejszej pracy.

24. **V. antiopa** L. Dość pospolity od lipca. Na wiosnę do maja. Mało zmienny; ab. *flavomaculata* Masłowski — 1 okaz ♀ e. l. VII 1916 ma dodatkową żółtą plamę przy brzegu skrz. tyl. obok szeregu niebieskich plamek. Plama ta odpowiada odnośnym plamom, które posiadają inne gatunki rodzaju *Vanessa*, jak *V. polychloros* L. i *V. urticae* L., co wskazywałoby na późniejsze od nich powstanie gatunku *V. antiopa* L.

25. **Polygonia c-album** L. Niezbyt liczny, od lipca do jesieni, a na wiosnę po przezimowaniu do maja. Gąsienica na grabach i iwach. Najczęściej łowi się: ab. *variegata* Tutt trans. z zielonomarmurkowanym spodem — 11 VII 1923, 15 VIII 1922, 9 IX 1921 Kadzielów; ab. *hutchinsoni* Robs. — posiadamy typowe okazy tej formy; ab. *i-album* Masłowski — rysunek normalny, znak „c" bardziej prosty i rozdzielony tak, że tworzy znak „i". Z okolic Zawiercia 2 okazy: 12 VIII 1918 Cerefisko.

26. **Araschnia levana** L. W Zawierciu i bliższej jego okolicy

nigdy dotychczas motyla tego, tak gdzieindziej pospol tego, nie spotkaliśmy. Dopiero w dalszych okolicach, mianowicie za Szczekocinami (Czarny Las, Słupia), łowiliśmy w lipcu dość licznie: v. *prorsa* L. 29 VII 1923, która daje ab. *obscura* Fent. trans. z zanikającemi rdzawemi prążkami podłużnemi przy brzegach skrz. 29 VII 1923 Słupia, Czarny Las.

27. **Melitaea cinxa** L. Nierzadki w końcu maja i czerwcu na ugorach i łąkach; ab. *suffusa* Tutt trans. 1 ♂ e. l. 12 V 1920, ściemniony na obu parach skrz. tworzy przejście do tej formy; ab. *clarissa* Stgr. trans. 1 okaz ♂ 3 VI 1922 Lasy Kromołowskie, zbliża się do tej odmiany, mając ciemne elementy rysunku mniej od typowych rozwinięte.

28. **M. didyma** O. Dotychczas posiadamy tylko jedną parkę złowioną w czerwcu w Słupi za Szczekocinami. W bliższych okolicach Zawiercia brak zupełny tego gatunku.

29. **M. athalia** Rott. Jeden z najpospolitszych gatunków rodzaju *Melitaea* F. W czerwcu, lipcu i sierpniu na polankach leśnych. Kądzielów, Cerefisko. Bardzo zmienny w rysunku.

1 ♀ 29 VI 1922 Kądzielów z jaśniejszym, żółtawym zewnętrznym i wewnętrznym szeregiem plam zbliża się do ab. *tricolor* Horm. trans.

1 ♀ 29 VI 1922 Kądzielów, jest osobnikiem wybitnie albinotycznym: ma tło i rysunek zamazane i silnie zbielałe. Te same cechy występują i na spodniej stronie skrz.

? M. dictynnoides Horm. (Tabl. X. fig. 5) 2 okazy: 1 ♂ 7 VII 1923 Kądzielów i 1 ♀ 13 VIII 1922 Kądzielów — prawie zupełnie odpowiadają opisowi formy *M. dictynnoides* Horm. z Bukowiny, pomieszczonej w „Fr. Berges Schmett. Buch." na str. 28. Mają one skrz. prz. w części nasadowej silnie ściemnione, skrz. tyl. prawie całkowicie bez plam, za wyjątkiem przybrzeżnego, podwójnego ich szeregu, co nadaje im wygląd *M. dictynna* Esp. Spód jak u *M. athalia* Rott., lecz środkowa żółtawa przepaska na skrz. tyl. bardzo szeroka.

Posiadamy ponadto 2 okazy, które trudno jest oznaczyć, mają bowiem cechy wspólne dla *M. athalia* Rott. i *M. aurelia* Nick. 1 ♂ 3 VII 1918 Cerefisko, zbliża się bardziej do *M. athalia* Rott., wierzch skrz. bowiem ma ubarwiony podobnie, jak wymieniony gatunek, spód natomiast zbliżony do *M. aurelia* Nick., choć nie tak ciemny. Głaszczki ciemne. Mały okaz.

Drugi okaz ♂ 30 VII 1923 Józefów, ma wierzch skrz. po-

dobny bardziej do *M. aurelia* Nick., także i głaszczki jaśniejsze, żółto-brunatne. Spód jaśniejszy, niż u *M. aurelia* Nick., zbliżony rysunkiem do *M. athalia* Rott. Zapewne są to mieszańce *M. aurelia* Nick. i *M. athalia* Rott. (Tabl. X. fig. 8 i 9).

30. **M. aurelia** Nick. Nierzadki w lipcu na mokrych łąkach leśnych 4 VII 1918 Poręba, 10 VII 1923 Kądzielów, 29 i 30 VII 1923 Józefów. Niektóre okazy mają spody skrz. tyl. jaśniejsze od typowych.

31. **M. dictynna** Esp. Dość pospolity w czerwcu i lipcu na mokrych łąkach leśnych. Kądzielów, Józefów, Łazy. Bardzo zmienny, zwłaszcza w rysunku skrz. tyl., które wykazują skłonność do melanizmu, tj. do zanikania czerwono-brunatnych plamek. U ♀♀ zewnętrzne szeregi plamek na obu parach skrz. często bieleją; ab. *melicerta* Pfützner — 1 ♂ 29 VI 1920 Kądzielów, jest z wierzchu jaśniejszy, z żółto wypełnioną podwójną linją brzegową na spodzie skrz. tyl. bez szeregu czarnych punktów przed szeregiem żółtawych plam półksiężycowatych; ab. *seminigra* Muschamp. trans. 3 okazy ♂♂ 28 VI 1923 Kądzielów, 10 VII 1923 tamże i 30 VII 1923 Józefów, mają skrz. tylne, bez rysunku, brunatno-czarne; ab. *erycinides* Stgr. trans. 1 ♀ 19 VII 1918 Łazy, stanowi przejście do tej formy, jest bowiem większa od okazów normalnych, zaś na wierzchniej stronie skrz. tyl. posiada zbielałe: plamę nasadową i zewnętrzny i wewnętrzny szeregi plamek. Szereg środkowy ma czerwono-brunatny nalot. Wszystkie plamki są wyraźne i szeroko rozstawione; ab. *confluens* Masłowski 1 ♀ 19 VII 1918 Łazy. Ciemne pręgi poprzeczne na skrz. prz. pośrodku zredukowane tak, że tworzy się szeroki pas z żółto-ceglastego tła. Pas ten przechodzi na tylne skrz. Odwrotna str. skrz. tyl. posiada szeroki, ciemno-szary pas na czarniawem tle, zamiast żółtawo-białej przepaski, występującej u okazów typowych.

32. **Argynnis selene** Schiff. Pospolity na łąkach leśnych w maju i czerwcu, oraz jako II pokol. w lipcu i sierpniu. Okazy 2-go pokolenia są nieco mniejsze od wiosennych, nie są jednak od nich ciemniejsze (przejście do gen. aest. *selenia* Frr.); ab. *gerda* Schultz 1 ♂ 14 VI 1915 Cerefisko, większy od innych, jest silnie ściemniony wskutek zlania się plam czarnych na brzegach obu par skrz.

33. **A. euphrosyne** L. Nierzadki w maju na łąkach leśnych, pojawia się w jednem tylko pokoleniu.

34. **A. dia** L. W bliskości Zawiercia się nie znajduje. Na ugorach około Ogrodzieńca i Pilicy dość rzadki, 6 VII 1920. Znacznie liczniejszy w Słupi pod Szczekocinami.

35. **A ino** Rott. Nierzadki, lecz zlokalizowany jedynie na podmokłych łąkach w lesie liściastym około Poręby. Początek lipca.

36. **A. lathonia** L. Dość pospolity, lecz niezbyt liczny na suchych, słonecznych miejscach. Lipiec, sierpień. 1 okaz ♂, schwytany 11 IX 1921 w Lasach Kromołowskich należy prawdopodobnie do II. gen., jest bowiem zupełnie czysty.

37. **A. aglaia** L. Pospolity na łąkach leśnych i porębach. Czerwiec, lipiec. Niektóre okazy mają w zaniku srebrne plamki w wierzchołku spodniej strony skrz. prz. 1 ♂, 1 VII 1923 Kądzielów, ma środkowo-nasadowe plamy czarne na wierzchu i spodzie skrz. prz. silniej rozwinięte i podługowato rozszerzone; ab. *suffusa* Tutt trans. 1 ♀ 12 VII 1923 Skałka, jest silnie ciemno przyprószona u nasady obu par skrz. oraz wzdłuż brzegu ramiennego skrz. prz. i brzegu pachowego skrz. tyln.

38. **A. niobe** L. Trafia się liczniej na suchszem podłożu w Pilicy (Czarny Las) i w Lesie Bukowym, aniżeli w Zawierciu (Kądzielów). Lipiec. Typowe okazy są rzadsze od ab. *eris* Meig. ♀♀ okazują skłonność do silnego przyprószenia nasadowego, podobnie, jak u ab. *obscura* Spul.; ab. *intermedia* Gillm. z częściowo zredukowanemi srebrnemi plamkami na spodzie skrz. tyl. stanowi przejście do ab. *eris* Meig. najliczniej występującej. Pośród tej ostatniej trafiają się: ab. *pellopia* Bkh. 2 ♂♂ 15 VII 1923 Pilica, Czarny Las, z tych jeden przejściowy. Okazy te mają na skrz. prz. plamki zlane w czarne pasy i całe ciemno-brunatne skrz. tyl. Wogóle *A. ni be* L. objawia silną skłonność do melanizmu; ab. *pallida* Gillm. 1 ♂ 15 VII 1923 Pilica, Czarny Las, jest bladoceglasty. 1 ♂ z tejże daty, o normalnem ubarwieniu ab. *eris* Meig. pozbawiony jest szeregu źrenicowatych plamek na zewnętrznem polu spodu skrz. tyl. Ponadto trafiają się okazy albinotyczne o białawem tle lewej pary skrz.: 1 ♂ 15 VII 1923 Pilica, Czarny Las.

39. **A. adippe** L. Przez cały kilkunastoletni okres zbierania na terenie naszym motyli złowiliśmy tylko 2 sztuki w lipcu, z tych jeden okaz w parku „Bronisławów" (1915), drugi na Cerefisku. Oba zlatane. Okaz złowiony w parku (1915) ma nasadę obu par skrzydeł mimo zlatania silnie ciemno przyprószoną: przejście do ab. *suffusa* Tutt.

40. **A. paphia** L. Dość pospolity na drogach i polankach leśnych, porosłych jeżyną. W lipcu. Lasy Porębskie. ♀♀ latają do połowy sierpnia. Spód skrz. tyl. u niektórych okazów ♀♀ bardziej matowy, ciemniejszy (22 VIII 1922 Kądzielów).

41. **Melanargia galathea** L. Dotychczas posiadamy jedynie 3 okazy typowe, złowione w okolicach Zawiercia, z tych 1 ♂ 21 VII 1921 Cerefisko. 1 okaz ♀ tworzy przejście do ab. *galene* Ochs., mając na spodzie skrzydeł tylnych przybrzeżne oczkowate plamy zredukowane w formie czarnych punktów.

42. **Erebia medusa** F. Mamy tylko 2 okazy złowione za Szczekocinami w czerwcu. W bliższych okolicach Zawiercia się nie pojawia.

43. **E. aethiops** Esp. Nierzadki za Ogrodzieńcem, w Lesie Bukowym, na wysokości około 450 m n. p. m. Lata w sierpniu i początku września. Ilość plam oczkowatych na skrz. prz. waha się od 3—4, nawet 5 (u ♀♀), na tyl. od 3—4; ab. *ochracea* Tutt. Kilka okazów ♀♀ ma tło spodu skrz. tyl. żółtawe.

? E. stygne Ochs. P. Michał Poleski w książce swej p. t. „Zamek Ogrodzieniecki na tle najbliższej okolicy" podaje z tejże miejscowości *E. stygne* Ochs., jednak sądzimy, że chodzi tu o mylnie oznaczone okazy *E. aethiops* Esp.

? Satyrus circe F. 1 okaz ♂, opatrzony karteczką „15 VII 1904, Zawiercie" został nam pokazany przez dr. J. Kremky'ego, który go znalazł, porządkując zbiory depozytowe Twa Miłośników Wiedzy i Przyrody w Warszawie. Motyl ten obecnie znajduje się w zbiorach Państwowego Muzeum Zoologicznego w Warszawie. Dla braku ściślejszych danych gatunku tego do fauny łuskoskrzydłych okolic Zawiercia dołączyć nie możemy, ograniczając się do niniejszej wzmianki

44. **S. briseis** L. Posiadamy 1 okaz ♂, złowiony w Słupi pod Szczekocinami. Koło Zawiercia niespotykany.

45. **S. semele** L. Dość pospolity w piasczystych, słonecznych lasach, zwłaszcza w Czarnym Lesie za Pilicą, w lipcu i sierpniu; ab. *pallida* Tutt 1 ♀ 17 VII 1917 cmentarz, ma nieprzerwaną żółtą przepaskę na brzegu skrz. prz.

46. **Pararge megera** L. Pospolity, szczególnie w kamieniołomach wapiennych, w 2 pokoleniach, w maju i lipcu, sierpniu. 1 ♂ posiada w wierzchołku spodniej strony skrz. prz. zaznaczone dodatkowe 3-cie czarne oczko.

47. **P. maera** L. Pospolity na polankach leśnych w czerwcu.

Ilość plam oczkowatych zmienna. Na wierzchniej stronie skrz. tyl. bywa ich zwykle 3, rzadziej 2 (u ♂♂) lub 4. Na spodzie 7, rzadziej 6. Większa plama oczkowata w wierzchołku skrz. prz. czasami z podwójną źrenicą (głównie u ♀♀), takaż mniejsza plamka często w zaniku (u ♂♂); ab. *triops* Fuchs — okazy mające oczko na skrzydłach przednich z podwójną białą źrenicą oraz białą plamką nad temże oczkiem; rzadko u ♂♂, samice należą wyłącznie do tej formy: 17 VI 1924, 23 VI 1917 Kądzielów; ab. *monotonica* Schilde 2 ♂♂ 1 VII 1923 i 17 VI 1924 Kądzielów, są prawie zupełnie pozbawione plam ceglastych, okalających oczka.

48. **Aphantopus hyperanthus** L. Pospolity w lipcu. Wierzch skrz. tak prz. jak i tyl. zwykle z 2 oczkami, rzadko z 3 na prz. Strona spodnia z 2—3 na skrz. prz. i z 5 na tyl. skrz. 1 ♂ 4 VII 1918 Kądzielów, ma na wierzchu każdego ze skrz. tylko po 1 oczku.

49. **Epinephele jurtina** L. Pospolity na łąkach w lipcu i sierpniu; ab. *pallescens* Th. Mieg. 2 ♀♀ 24 VII 1918 Cerefisko i e. l. 1 VII 1922 mają blado-żółtawą plamę, okalającą oczko na skrz. prz.; ab. *suffusa* Tutt 1 ♀ 19 VII 1918 Łazy, ma ściemnioną, brunatno przerywaną plamę na skrz. prz.; ab. *semialba* Brd. 1 ♂ 19 VII 1918 Łazy, ma tło skrz. tyln. blade, białawo-szare; ab. *hispulla* Hh. trans. (= ab. *rufocincta* Fuchs) duże okazy, 1 ♂ 3 VII 1918 Skałka, ma na skrz. prz. brunatno-przerywaną, ceglastą plamę, ciągnącą się od oczka w dół, skrz. tyln. nieco zjaśnione, 2 ♀♀: 17 VII 1917 cmentarz i 30 VII 1921 Cerefisko, mają ceglastą (u drugiego okazu nieco jaśniejszą) plamę rozszerzoną prawie na całe prz. skrz. — prócz tego widnieje zaczątek takiejże plamy na skrz. tyl.; ab. *caeca* Rbl. — okaz samca z 2 VII 1918 Skałka, ma oczko na skrzydłach przednich bez białej źrenicy.

50. **E. lycaon** Rott. Dość pospolity na ugorach i piaszczystych brzegach lasów, zwłaszcza w Pilicy. W lipcu. ♀♀ zmienne w rysunku oczek i wyrazistości i kolorze żółtawych plam na skrz. prz.; ab. *pavonia* Voelsch. 1 okaz ♂ typowy i drugi przejściowy (z dwoma oczkami tylko na lewem skrz.) 6 VII 1920 Pilica; ab. *caeca* Fabricius 1 ♂ 2 VII 1918 Pilica, Czarny Las, odznacza się zupełnym zanikiem oczek w wierzchołku skrz. prz. (z wierzchu).

51. **Coenonympha iphis** Meig. Pospolity na wrzosowiskach i mokrych łąkach leśnych. W czerwcu i lipcu. Zmienny w ilości

i wyrazistości oczek na obu stronach skrz. Spód skrz. tyl. zwykle z 6, rzadziej 5 oczkami. 1 ♀ 1 VII 1926 Kądzielów posiada wybitnie ciemne skrz. tyl.; ab. *effeminata* Masłowski 1 ♂ 1 VII 1918 Skałka ma barwę skrz. bardzo podobną do ♀. Brak mu tylko 2—3 oczek, jakie widać zwykle na dolnym brzegu wierzchniej strony skrz. tyl. u ♀♀.

52. **C. arcania** L. Pospolity ale lokalny. Występuje w lasach za Ogrodzieńcem, w Pilicy i Smoleniu. Lipiec. Spód skrz. prz. z 1, rzadziej 2 oczkami, na skrz. tyl. zwykle 6, rzadziej 4—5 oczek. 1 ♂ 8 VII 1918 Pilica, ma blady koloryt tła, zbliżając się wyglądem do ♀; ab. *insubrica* Frey. trans. 2 okazy ♂♂: 8 VII 1924 Smoleń (Strzegowa) i 18 VII 1923 Pilica, zbliżają się do tej aberacji; na wierzchniej stronie skrz. tyln. przeglądają po 2 oczka, na ich stronie odwrotnej biała przepaska jest znacznie węższa, niż to bywa normalnie. Okaz z 18 VII 1918 posiada prócz tego na spodzie skrz. wszystkie oczka okolone szeroką jasno-żółtą obwódką, co nadaje mu bardzo charakterystyczny wygląd. Podobną formę podaje L. Osthelder w „Die Schmetterl. Südbayerns“ T. I., Mitt. d. Münch. Ent. Ges.

53. **C. pamphilus** L. Bardzo pospolity od maja do sierpnia w 2 pokoleniach. Jeden okaz złowiony 2 X 1924 na Skałce należy być może do 3 pokolenia; ab. *multipuncta* Schultz 1 ♂ 25 V 1922 z 2 oczkami na spodzie skrz. prz. i z przebijającemi oczkami (2—3) na wierzchu skrz. tyl. Okaz przejściowy stanowi 1 ♀ 15 VIII 1921 Cerefisko, o wyraźnych 2 oczkach na wierzchu skrz. tyl., lecz bez 2-go oczka na spodzie prz. Oba te okazy mają na spodzie skrz. tyl. rząd niewyraźnych oczek; ab. *pallida* Tutt trans. 1 ♂ 27 V 1922 Cerefisko i 1 ♀ mają jasno-żółtawe tło i zjaśnione brzegi skrz.; ab. *obsoleta* Tutt — niektóre okazy mają oczko na wierzchniej stronie skrzydeł przednich bardzo słabo widoczne, w zaniku.

54. **C. tiphon** Rott. Dość pospolity na podmokłych, bagnistych łąkach leśnych. Lata w czerwcu i lipcu. Niezmiernie zmienny w ilości i wyrazistości plamek oczkowatych. Wierzch skrz. prz. z 1, 2 lub 3 oczkami, spód z 1—4. Wierzch skrz. tyl. z 1—4 oczkami, spód z 5, 6 lub 7; ab. *philoxenus* Esp. trans. — kilka okazów (23 VI 1917) ma barwę ciemniejszą, z wyraźnie występującemi oczkami, jasno otoczonemi. Biała przepaska na spodzie skrz. tyl. niewyraźna, w zaniku.

LYCAENIDAE.

55. **Thecla spini** Schiff. 2 typowe okazy, pochodzące ze zbiorów b. Szkoły Tow. Akc. „Zawiercie".

56. **Th. ilicis** Esp. Nierzadki w lasach dębowych na Cerefisku. Występuje w czerwcu i lipcu. 1 ♂ 9 VII 1923 prawie zupełnie nie posiada rdzawej plamki koło ogonka na wierzchu skrz. tyl.; ab. *cerri* Hb. trans. 2 ♀♀ zbliżają się do tej formy, mając rozszerzone rdzawe plamy skrz. prz.

57. **Th. acaciae** F. Nierzadki w lipcu. Motyle siedzą lub latają nad tarninami. 3 VII 1918, 30 VII 1921, 20 VII 1924. Cerefisko.

58. **Callophrys rub**. L. Bardzo pospolity wszędzie w kwietniu i maju. Szereg białych plamek na spodzie skrz. tyl. często zredukowany, tworząc ab. *bipunctata* Seitz. (= ab. *bipuncta* Tutt), u której pozostały tylko po 2 białe punkty na spodzie skrz. tyl.; ab. *unipuncta* Tutt — wiele okazów posiada tylko 1 punkt biały na górnym brzegu spodu skrz. tyl.; ab. *caecus* Geoffr. (*immaculata* Fuchs) — plamki w zupełnym zaniku. — Wszystkie te formy są dość częste, na równi z typową. U znacznej ilości okazów widoczna jest jaśniejsza podłużna plamka w górnej części wierzchniej strony skrz. prz. U niektórych plamka ta jest czarna, odbijająca od jaśniejszego tła skrz.: 18 V 1924 Kądzielów.

59. **Zephyrus quercus** L. Rzadki. Lata w lipcu około brzegów lasków dębowych na Cerefisku. Dotychczas posiadamy jedynie ♀♀, widocznie pospolitsze od ♂♂: 30 VII 1921, 27 VII 1921, 1 VII 1923 e. l. Cerefisko; ab. *bellus* Gerch. — *bipunctatus* Tutt 1 ♀ VII 1923, ze Słupi pod Szczekocinami posiada 2 żółte plamki nad niebieską smugą.

60. **Z. betulae** L. Nierzadki. Motyle spotykać można od lipca do września. Samce znacznie rzadsze od samic. 1 ♀ 22 VIII 1920 Cerefisko, posiada pośrodku spodu skrz. tyl. (na przepasce) małą źrenicowatą plamkę, inny okaz: ♀ 30 VII 1921 Cerefisko ma na końcu przepaski poprzecznej na spodzie skrz. prz. 2 ciemne punkty.

61. **Chrysophanus virgaureae** L. Nierzadki w okolicach Ogrodzieńca, Pilicy. Lata na słonecznych polankach w lipcu. Samice rzadsze od samców. Niektóre ♂♂ są słabiej pod spodem rysowane.

62. **C. hippothoë** L. Nierzadki na mokrych leśnych łąkach w czerwcu. Przy nasadzie spodu skrz. tyl. niektóre okazy mają po 3 plamki, inne po 2; ab. *decurtata* Schultz 1 ♀ 3 VII 1918 Ce-

refisko, nie posiada środkowego szeregu plamek na spodzie skrz. tyl.; drugi, należący do tej odmiany, okaz ♀ 21 VI 1925 Kądzielów, pozbawiony jest takiegoż szeregu plamek tylko na lewem skrz. tyl. Pierwszy z okazów jest pozatem bardzo ciemno ubarwiony, przez co zbliża się do ab. *eurybina* Ter. Haar. trans.; wogóle większość ♀♀ jest przeważnie dość ciemno ubarwiona; ab. *alciphronides* Krul. 2 ♀♀ : 8 VI 1920 Lasy Kromołowskie i 11 VI 1920 Skałka, posiadają szereg niebieskich plamek przy brzegu skrz. tyl. (z wierzchu), 3-ci okaz przejściowy: 11 VI 1920 Skałka.

63. **C. alciphron** Rott. Dość rzadki na mokrych łąkach leśnych. Lata w lipcu. Lasy Porębskie, Pilica; ab. *infulvata* Schultz trans. 2 ♀♀ (8 VII 1924 Pilica) z wierzchu ciemno-brunatne, z częściowym zanikiem rysunku, oprócz szeregu czerwonych plam na skrz. tyln.

64. **C. phlaeas** L. Bardzo pospolity wszędzie, w 2 pokoleniach. Spotykać się daje jeszcze w początku października (3 X 1926 Skałka), co wskazywałoby na możliwość występowania 3-go pokolenia; ab. *elongata* Courv. 1 ♀ 18 V 1924 Kądzielów ma klinowato wydłużone plamki w szeregu zewnętrznym skrz. prz., widoczne ze stron obu; ab. *parvipuncta* Strand 1 ♂ 13 VII 1923 ma zdrobniałe plamki czarne na skrz. prz.; ab. *suffusa* Tutt — wśród letniego pokolenia często zauważyć się dają duże zwykle okazy o ściemnionem tle skrz. prz., często z dość wyraźnym ogonkiem na skrz. tyl. — okazy te zbliżają się również do ab. *eleoides* Spul.; ab. *caeruleopunctata* Stgr. z szeregiem niebieskich plamek wzdłuż zewnętrznego brzegu skrz. tyl., pospolita forma, także w wielu przejściowych okazach.

65. **C. dorilis** Hufn. Dość pospolity wszędzie w 2 pokoleniach, do sierpnia. Niektóre okazy okazują skłonność do klinowatego wydłużania się zewnętrznego szeregu plamek na skrz. prz. z obu stron. Ubarwienie ♀♀ jest przeważnie dość ciemne. Forma wiosenna *vernalis* Rbl. 1 ♂ 25 V 1924 Las Bukowy, jest czarny, z zanikiem rysunku i szeregu plamek czerwonych na brzegach skrzydeł.

66. **C. amphidamas** Esp. Bardzo zlokalizowany. Występuje tylko na mokrych łąkach za Szczekocinami (Czarny Las), należących do maj. Słupia. Na łąkach tych jest bardzo pospolity w 2 pokoleniach: w maju i lipcu, sierpniu. Pokolenie letnie występuje jako gen. aest. *obscura* Rühl. Należą tu okazy ciemniejsze, ze

słabszą tęczą fjoletową u samców, w ogólności mniejsze, niż okazy pokolenia wiosennego; 1 ♂ z wiosennej gen., 18 V 1924, ma tło ciemne i zbliża się wyglądem i wielkością do gen. aest. *obscura* Rühl.; ♀♀ są nadzwyczaj zmienne w ilości i wyrazistości rysunku czerwonych i niebieskich plamek na wierzchu skrz., plamek niebieskich często brak zupełnie; ab. *elongata* Courv. 1 okaz ♀ posiada wydłużone i częściowo z sobą pozlewane plamki zewnętrznego szeregu na spodzie obu par skrz.

W rodzaju *Lycaena* F., o formach nadzwyczaj zmiennych co do ilości i kształtu plam oczkowatych na spodniej stronie skrzydeł, posługiwaliśmy się przy określaniu szematem aberacyj Courvoisièr'a zamieszczonym w „Fr. Berges Schmetterlingsbuch", prof. H. Rebla, Stuttgart, 1910, skąd braliśmy również djagnozy form typowych.

67. **Lycaena argiades** Pall. Rzadki. Formy wiosennej v. *polysperchon* Brgstr. nie złowiliśmy dotąd. Letnia forma *argiades* Pall. lata w lipcu i sierpniu na Cerefisku i Kądzielowie. Oba posiadane przez nas ♂♂ i 1 ♀ (21 VII 1922 Cerefisko i 16 VII 1921 Kądzielów) należą do ab. *bipuncta* Courv. ♀ pozbawiona jest pomarańczowych plamek na wierzchniej stronie skrz. tyl.; ab. *coretas O.* trans. — jeden duży okaz ♂, 12 VIII 1918 Cerefisko, ma w zaniku pomarańczowe oczka na spodzie skrz. tyl.

68. **L. argus** L. Bardzo pospolity na suchych wrzosowiskach i łąkach w końcu czerwca i lipcu. Z aberacyj Courvoisièr'a posiadamy: ab. *impuncta* 8 VII 1924, Smoleń; ab. *bipuncta* 30 VI 1918 cmentarz; ab. *tripuncta* 30 VI 1918 cmentarz; ab. *quinquepuncta* 8 VII 1924 Smoleń; ab. *parvipuncta* 8 VII 1924 Smoleń; ab. *elongata* 30 VI 1918 cmentarz; ab. *punctifera* 1 ♂ 6 VII 1920 Pilica z przebijającym czarnym punktem środkowym na wierzchniej stronie skrz. przedn.; ab. *unicolor* Seitz. trans. (= ab. *brunnea* Courv.) 1 ♀ 17 VII 1917 cmentarz, bez czerwonych plamek na wierzchu skrz.; 1 ♂ 1 VIII 1925 Lasy Kromołowskie, ma dolne oczko na spodzie skrz. tyl. powiększone i wydłużone.

69. **L. argyrognomon** Brgstr. Również pospolity ale przebywa na wrzosowiskach, położonych w okolicy podmokłej, na torfowiskach. Lata tylko w lipcu. Tak w tym, jak i w poprzedzającym gatunku, ♀♀ są bardzo zmienne w ilości i wyrazistości pomarańczowych plamek na wierzchniej stronie skrz. Podług szematu Courvoisièr'a posiadamy: ab. *elongata* 20 VII 1921 Kądzielów; ab. *tripuncta* 18 VII 1921 Kądzielów; ab. *bipuncta* 18 VII

1921 Kądzielów; ab. *callarga* Stgr. — samice z metalicznym niebieskim nalotem przy nasadzie na wierzchu skrz. 20 i 25 VII 1921 Kądzielów; ab. (var.) *dubia* Stgr. 3 ♂♂: 3 i 5 VIII 1917 Cerefisko i 18 VII 1923 Pilica, znacznie większe od typowych — forma ta wymaga prawdopodobnie innych warunków, niż typowa, ponieważ znajduje się w miejscach suchszych, jak na ugorach i brzegach łąk.

70. **L. optilete** Knoch. Lokalny i dość rzadki. Znajduje się tylko tam, gdzie rośnie *V. uliginosum* L., a więc w mokrych, błotnistych lasach, w czerwcu i początku lipca.

Jakkolwiek wielu lepidopterologów uważa krajowe okazy *L. optilete* Knoch. za formę *cyparissus* Hb., to jednak, ze względu na stosunkowo znaczny wzrost, wielkość i często nieregularny kształt oczek, a także obecność 4 lub 3 (środkowa niewyraźna) czerwonych plamek na spodzie skrz. tyl., uważamy miejscowe okazy tego gatunku za jego formę typową. Podług szematu Courvoisièr'a odróżniamy: ab. *bipuncta* 14 VI 1923 e. l. Józefów i 2 VII 1926 Lasy Kromołowskie; ab. *quadripuncta* 21 VI 1920 Kądzielów i 2 VII 1926 Lasy Kromołowskie.

71. **L. baton** Brgstr. Rzadki w maju, za Ogrodzieńcem, na ugorach, na brzegu Lasu Bukowego i pod Pilicą; 1 ♂ 2 VI 1922 należy według Courvoisièr'a (odnośnie do liczby oczek nasady spodu skrz. prz.) do ab. *tripuncta*, w stosunku zaś do skrz. tyl. — do ab. *quadripuncta*.

72. **L. astrarche** Brgstr. W r. 1918 na wilgotnej łące pod Łazami złowiliśmy w lipcu 2 okazy, z których jeden należy do ab. *allous* Hb. 19 VII 1918, drugi zaś do v. *calida* Bell. trans. 3 VIII 1918. Oba te okazy należą do ab. *tripuncta* Courv. odnośnie do oczek nasadowych spodu skrz. tyl.

73. **L. eumedon** Esp. Ściśle zlokalizowany. Lata w lipcu i sierpniu w paru miejscach, gdzie trzyma się brzegów strumieni, porosłych Bodziszkiem błotnym (*Geranium palustre* L.), w którego nadwiędłych liściach (wskutek ich nadgryzienia u nasady) przebywa jego gąsienica. Przeważna część naszych okazów należy do ab. *tripuncta* Courv. mając po 3 (w miejsce 4) nasadowe oczka na spodzie skrz. tyl. 19 VII 1918 Łazy, 30 VI 1922 e. l. Kazimierówka. Jeden okaz 3 VIII 1918, ma 1 tylko oczko nasadowe, należy więc do ab. *unipuncta* Courv.; ab. *albocincta* Schultz — 1 okaz 3 VII 1922 e. l. ma jasno otoczony ciemny punkt środkowy na wierzchniej stronie skrz. prz.; ab. *perversa* Schultz 1 okaz ♂

e. l. 27 VII 1922, Łazy, ma na brzegu dolnym skrzydeł tylnych niewyraźne czerwone plamki.

74. **L. eroides** Friv. Tylko 1 okaz ♂, złowiony za Ogrodzieńcem, na brzegu Lasu Bukowego 8 VII 1923.

75. **L. icarus** Rott. Pospolity wszędzie. W maju i lipcu, sierpniu. ♂♂ mają po 3 oczka nasadowe na spodzie skrz. tyl., jeśli nie brać pod uwagę, jako 4-go, ostatniego oczka (dolnego) z środkowego szeregu, należą więc do ab. *tripuncta* Courv. 1 i 9 VI 1924 Pilica, oraz 1 ♂ 30 VII 1921 Cerefisko, mający 3 oczka w nasadzie skrz. prz. (od spodu). U ♀♀ znajdują się przeważnie 4 oczka (jak u typowej formy) w nasadzie spodu skrz. tyl., przyczem 4-te oczko położone jest na samym brzegu pachowym; ab. *arcuata* Courv. — kilka okazów ma dolne oczka nasadowe i środkowe na spodzie skrz. prz. zlane w podłużny pasek, 1 ♀ 10 VIII 1922 i 1 ♀ 8 VI 1920 Cerefisko; ab. *iphis* Meig. (= ab. *unipuncta* Courv.) — z jednem tylko oczkiem w nasadzie spodniej strony skrz. prz. 1 ♂ 5 VII 1917 Cerefisko; ab. *icarinus* Scriba (= ab. *impuncta* Courv.) — 1 okaz ♂ całkowicie pozbawiony oczek w nasadzie spodniej strony skrz. prz., rysunek oczek u okazu tego jest wogóle zdrobniały, należy więc on także do ab. *parvipuncta* Courv.; ab. *pallida* Tutt 1 ♀ 28 VII 1921 Lasy Kromołowskie, ma niebieskawy nalot na brzegu skrz. tyl. (i w nasadzie prz.) oraz niebiesko otoczone plamki brzegowe, przy zupełnym zaniku czerwonych na tychże skrz.; ab. *caerulescens* Wheeler 1 ♀ VI 1924 Pilica, posiada niebieski nalot u nasady wierzchniej strony skrz.; ab. *caerulea* Tutt 1 ♀ 5 VIII 1917 Cerefisko z całkowicie niebieskiemi skrz.; ab. *parvus* Karczewski 1 ♂ 30 VII 1921 Cerefisko, jest bardzo mały, ca $^2/_5$ mniejszy od normalnych okazów; 1 okaz ♀ posiada zamiast czerwonych — żółtawe plamki na brzegach skrz. (z wierzchu), okaz ten jest czysty, nic nie zniszczony.

76. **L. hylas** Esp. Bardzo pospolity, ale lokalny, tylko na podłożu wapiennem, w lipcu. Pilica, Czarny Las. Według szematu Courvoisièr'a posiadamy: ab. *bipuncta* 6 VII 1920, 23 VII 1923 Pilica, Czarny Las; ab. *unipuncta* 17 VII 1921 Pilica, Czarny Las; ab. *impuncta* 18 VII 1923, tamże; ab. *obsoleta* 15 VII 1923, tamże, ze słabym rysunkiem oczek na spodzie skrz. tyl. i częściowym ich brakiem w środkowym szeregu; ab. *crassipuncta* 8 VII 1924 Pilica, Czarny Las; ab. *elongata-obsoleta* tab. X. fig. 11. 1 ♂ 18 VII 1923 Pilica, Czarny Las, ma środkowy szereg oczek na spodniej

stronie skrz. tyl. promienisto wydłużony, szereg przybrzeżny oczek na skrz. prz. w częściowym zaniku (od góry), plamki czerwone na skrz. tyl. słabo widoczne, na prz. brak ich zupełnie, połysk słaby, niebieska barwa przechodzi na brzegach skrz. w szarawą; ab. ♂ *nigropunctata* Wheeler 15 VII 1923, 12 VII 1925 Pilica, Czarny Las z czarnemi punktami brzegowemi na skrz. tyln. (z wierzchu); ab. ♀ *metallica* Favre 22 VII 1918, 15 VII 1923, 17 VII 1921 Pilica, Czarny Las — samice z niebieskim nalotem u nasady wierzchniej strony skrz., liczne; ab. *golgus* Hb. trans. 1 ♂ 6 VII 1920 Pilica, Czarny Las, o $^1/_3$ mniejszy od okazów normalnych, ma matowe, sinawo-niebieskawe tło. Podobny koloryt ma również kilka innych okazów. Samice zmienne co do wyrazistości czerwonawych plamek na wierzchniej stronie skrz. Na skrz. prz. czasami brak ich zupełnie.

77. **L. meleager** Esp. Występuje jedynie jako ab. *stevenii* Tr. Nierzadki, ściśle zlokalizowany na wzgórzach jurajskich koło Pilicy (Czarny Las) i Strzegowej. W lipcu. Forma typowa z 4 oczkami nasadowemi na spodzie skrz. tyl., dość rzadka, występuje głównie u ♀♀. Najczęściej trafia się ab. *tripuncta* Courv. 18 VII 1923, 22 VII 1918, 17 VII 1921 Pilica, Czarny Las; ab. *bipuncta* Courv. 1 ♀ 22 VII 1918 Pilica, Czarny Las; ab. ♂ *versicolor* Heyne 1 ♂ 22 VII 1918 Pilica, Czarny Las z prawie zupełnie zanikłym rysunkiem brzegowym na spodzie skrz. tyl.; 1 ♂ 18 VII 1923 Pilica, Czarny Las, ma w nasadzie spodu skrz. prz. czarny punkt, którego brak u okazów typowych. Raz jeden (22 VII 1918 Pilica, Czarny Las) złowiliśmy na wolności in copula *L. coridon* Poda ab. *unipuncta* Courv. ♂ × *L. meleager* Esp. ab. *stevenii* Tr. ♀.

78. **L. bellargus** Rott. Dość pospolity w maju i l pcu sierpniu. Wykazuje zmienność zwłaszcza w stosunku do liczby oczek nasadowych na spodzie skrz. prz.; ab. *unipuncta* Courv. 2 IX 1917, 13 VIII 1918 Cerefisko; ab. *tripuncta* Courv. 2 VI 1922 Pilica, Czarny Las; ab. *quadripuncta* Courv. VII 1923 Pilica, Czarny Las; ab. *ceronus* Hb. — samice z silnym nalotem niebieskim na skrz., nierzadka forma 21 VIII 1921 Ogrodzieniec, Las Bukowy, 31 VIII 1917 Cerefisko.

79. **L. coridon** Poda. Pospolity, szczególnie na wapiennem podłożu. Lipiec, sierpień. Forma typowa, o 4 nasadowych oczkach na spodzie skrz. tyl. trafia się rzadziej. Najczęściej występuje (zwłaszcza u ♂♂) ab. *tripuncta* Courv., również i w stosunku

do oczek nasadowych spodu skrz. prz. 16 VII 1922 Pilica, Czarny Las, 15 i 18 VII 1923, Pilica, Czarny Las; ab. *bipuncta* Courv. 22 VII 1918 Pilica, Czarny Las; ab. *unipuncta* Courv. 22 VII 1918 Pilica, Czarny Las; ab. *arcuata* Courv. (*tiphys* Esp.) 1 ♂ VII 1923 Pilica, Czarny Las; ab. *cinnus* Hb. trans. (= ab. *caeca* Courv.) (Tab. X. fig. 12) 1 ♂ posiada na spodzie skrz. jedynie rysunek plam brzegowych, oraz nieregularny, rozlany czarny punkt na środku skrz. prz. i sercowatą, białą plamę na tyl., pozatem wszystkie oczka są w zupełnym zaniku; ab. *albicincta* Schultz trans. 1 ♀ 22 VII 1918 Pilica, Czarny Las, ma biało obrzeżony czarny punkt środkowy na wierzchu skrz. prz.; ab. *pallida* Tutt 2 ♂♂ z 22 VII 1918 i 17 VII 1921 Pilica, Czarny Las, mają tło spodu skrz. jaśniejsze.

80. **L. admetus** Esp. ab. *ripartii* Frr. 1 okaz ♀ tego rzadkiego w Polsce gatunku złowiliśmy 22 VII 1918 za Pilicą w Czarnym Lesie. Gatunek ten był w lipcu 1913 r. bardzo pospolitym (również jako ab. *ripartii* Frr.) we wsi Plechowie, za Kazimierzą Wielką, na południu Woj. Kieleckiego.

81. **L. damon** Schiff. Również tylko 1 okaz ♂ tego gatunku był złowiony w Czarnym Lesie za Pilicą, w lipcu 1923 r. przez p. J. Dziuka.

82. **L. minimus** Fuessl. Pospolity za Pilicą (Czarny Las), w lipcu; ab. *impuncta* Courv. 8 VII 1918, 8 VII 1923 Pilica, Czarny Las; ab. *obsoleta* Tutt 1 ♀ 15 VII 1923 Pilica, Czarny Las, ma oczka na spodzie skrz., zwłaszcza tyl., w zaniku; ab. ♂ *pallida* Tutt — ciemno-szare okazy 8 VII 1923 Pilica, Czarny Las; ab. *alsoides* Gerh. 6 i 8 VII 1918 Pilica, Czarny Las — okazy z niebieskim nalotem na wierzchniej stronie skrz.

83. **L. semiargus** Rott. Dość pospolity w maju i lipcu. Podług szematu Courvoisièr'a posiadamy: ab. *obsoleta* 22 VII 1918 Pilica, Czarny Las i 1 VII 1923 Kądzielów; ab. *impuncta* 1 VII 1923 Kądzielów i 8 VII 1924 Smoleń.

84. **L. cyllarus** Rott. Rzadki. 15 i 28 VI 1923 Kądzielów i 20 V 1923 Cerefisko. Podług szematu form Courvoisièr'a posiadamy: ab. *impuncta* 1 ♂ — okaz ten ma również cechy ab. *obsoleta*.

85. **L. alcon** F. Nierzadki na łąkach, przy brzegach lasów, w lipcu. Podług szematu Courvoisièr'a rozróżniamy: ab. *uni-*

puncta 2 ♂, 24 VII 1918 Cerefisko i 8 VII 1922, tamże; ab. ♀ *nigra* Wheeler 31 VII 1921 Kądzielów i 8 VII 1922 Cerefisko — wszystkie posiadane przez nas ♀♀ zbliżają się do tej formy, mają bowiem niewidoczne czarne plamy, oraz są prawie zupełnie pozbawione niebieskiego nalotu na wierzchniej stronie skrz.

86. **L. euphemus** Hb. Nierzadki. Trafia się jedynie na mokrych łąkach w Czarnym Lesie za Szczekocinami. Lipiec, sierpień. Zmienny. Według szematu Courvoisièr'a posiadamy: ab. *bipuncta* 6 i 10 VIII 1922 i 29 VII 1923 Szczekociny, Czarny Las; ab. *impuncta* 1 ♂ VIII 1922, tamże; ab. *mamers* Brgstr. (= ab. *obsoleta* Courv.) 1 ♂ VIII 1922 z jedną tylko medjalną plamką na wierchu skrz. prz., pozatem bez rysunku; ab. ♂ *albocuneata* Spul. 1 ♂ 10 VIII 1922 Szczekociny, Czarny Las, posiada przy brzegach wierzchniej strony obu par skrz. rząd białych plamek; ab. *obscurata* Stgr. trans. 1 ♀ VIII 1922, tamże, ma silnie ściemnione tło.

87. **L. arion** L. Nierzadki, tylko na wapiennem podłożu, czerwiec, lipiec; ab. *quadripuncta* odnośnie do oczek nasadowych spodu skrz. tyl. 8 VII 1918, 15 VII 1923 Pilica, Czarny Las; ab. *bipuncta* odnośnie do oczek nasadowych spodu skrz. prz. 8 i 15 VII 1923 Pilica, Czarny Las; ab. *impuncta* w stosunku do oczek nasadowych spodu skrz. prz. 1 ♂ 18 VII 1923 Pilica, Czarny Las; ab. *obscura* Frey-Christ. (= ab. *nigricans* Kitt.) — tło skrz. silnie ściemnione, czarne plamy na skrz. prz. wydłużone i zlane w pasy poprzeczne, 1 ♂ 15 VII 1923 Pilica, Czarny Las i 1 ♀ 8 VII 1926 Bzów; ab. *pygmaea* Stach — małe okazy, dwa z nich, silnie ściemnione, łączą w sobie zarazem cechy ab. *obscura* Frey-Christ. 6 VII 1920 i 15 VII 1923 Pilica, Czarny Las.

88. **L. argiolus** L. W końcu kwietnia, maju i lipcu, sierpniu, pospolity. Według szematu form Courvoisièr'a oznaczyliśmy: ab. *bipuncta* w stosunku do oczek nasadowych skrzydeł tylnych, liczna w obu pokoleniach 8 V 1921 Ogrodzieniec, Las Bukowy, 10 V 1920 Lasy Kromołowskie, 28 VII 1921 Kądzielów i 13 VII 1926, tamże; ab. *parvipuncta* Courv. (= *parvipuncta* Fuchs.) ze zmniejszoną ilością plamek na spodniej stronie skrz., plamki te są, oprócz tego mniejsze, niż zwykle, 1 ♂ Kądzielów; ab. *argalus* Bgstr. trans. — kilka okazów zbliża się do tej formy, mając w prawie zupełnym zaniku rysunek plam przybrzeżnych na spodzie skrz. 13 IV 1920 Kądzielów.

HESPERIIDAE.

89. **Pamphila silvius** Knoch. Nierzadki, lecz zlokalizowany w Lasach Porębskich na słonecznych polankach i dróżkach leśnych. Maj, czerwiec. 21—25 V 1920, 21 VI 1924. 2 okazy ♀♀ mają czarny brzeg wierzchniej strony skrz. przedn. poprzerywany żółtemi plamkami.

90. **Adopaea lineola** O. Pospolity wszędzie na łąkach w lipcu. 1 ♂ 19 VII 1918 Łazy, ma tło i rysunek nieco jaśniejsze, niż normalnie.

91. **A. thaumas** Hufn. Nierzadki. Na bardziej suchych miejscach i wapiennem podłożu. Lipiec. Pilica, Skałka.

92. **A. acteon** Rott. Nierzadki na mokrych łąkach i torfowiskach, w lipcu. Kądzielów, Łazy. Niektóre okazy ♂♂ mają tło nieco jaśniejsze i mniej wyraźny rysunek plamek.

93. **Augiades comma** L. Pospolity wszędzie na łąkach, w sierpniu. Plamki na spodzie skrz. tyl. u niektórych okazów są jaśniejsze, białawe, u innych bardziej żółtawe.

94. **A. sylvanus** Esp. Pospolity w czerwcu na łączkach i dróżkach leśnych; ab. *paupera* Tutt trans. 1 okaz ♀ 23 VI 1918 cmentarz, jest jaśniejszy, o rozlanym rysunku; ab. *opposita* Tutt trans. 2 okazy: 1 ♂ 25 VI 1918 Kądzielów i 1 ♀ 2 VII 1922, tamże, mają tło ściemnione, prawie brunatne, plamki żółte zwężone i wyraźne.

95. **Hesperia serratulae** Rbr. Dość rzadki w maju i czerwcu na słonecznych miejscach za Ogrodzieńcem (Las Bukowy), w Pilicy (Czarny Las) i Strzegowej. Jak się zdaje występuje tylko w jednem pokoleniu.

1 ♂ 9 VI 1924 Pilica, Czarny Las, zbliża się bardzo kolorem tła i rysunkiem spodu skrz. tyl. do *H. alveus* Hb., który jednakże, o ile nam wiadomo, w tej samej porze nie występuje, co jednak wskazywałoby na możliwość (przynajmniej w okolicy Pilicy) pojawiania się 2 pokoleń *H. alveus* Hb.

96. **H. alveus** Hb. Dość liczny w sierpniu na mokrych łąkach. Jak się zdaje, tylko w jednem pokoleniu.

1 okaz ♂ 15 VIII 1921 Cerefisko (Tab. X. fig. 15), znacznie mniejszy od normalnych, przypomina bardzo wyglądem *H. carthami* Hb., różniąc się jednak wielkością. Wierzch obu par skrz. jest silnie biało przyprószony, rysunek białych plamek na skrz. tyl. (z wierzchu) obfity i wyraźny. Białe plamy spodniej strony skrz. tyl. nie tak proste

i kątowate w rysunku, jak u *H. a veus* Hb., a bardziej zaokrąglone i rozlane, na brzegu górnym nawet ze sobą połączone.

97. **H. malvae** L. Bardzo pospolity wszędzie w maju i czerwcu. Ogromnie zmienny w rysunku białych plamek wierzchniej strony skrzydeł.

98. **Thanaos tages** L. Bardzo pospolity wszędzie w 2 pokoleniach, od maja do sierpnia; ab. *unicolor* Frr. (= ab. *approximata* Lowe) 1 ♀ 29 VII 1917 Skałka i 1 ♂ 21 V 1924 Cerefisko, bez białych plamek w wierzchołku skrz. prz. oraz z zanikiem rysunku.

SPHINGIDAE.

99. **Acherontia atropos** L. Pojedyńczo w końcu września i październiku. W r. 1924 wystąpiła obficiej, prócz bowiem 4 okazów nam dostarczonych: 2 ♂♂ 30 IX 1924 Łazy i 4 X 1924 Zawiercie, oraz 2 ♀♀ 4 X 1924 Zawiercie, słyszeliśmy o schwytaniu kilku innych okazów, znęconych światłem do mieszkań. U ♂♂ charakterystyczny rysunek na tułowiu jest barwy brunatnej, mniej widoczny — przejście do ab. *obsoleta* Tutt.

100. **Smerinthus populi** L. Pospolity w maju i czerwcu. 2-gie pokolenie prawie corocznie, w sierpniu. Podług układu Gillmer'a, zamieszczonego w „Fr. Berge's Schmetterlingsbuch", 9 Aufl., 1910, posiadamy w zbiorze następujące grupy i formy; a) *Populi-cinerea* — szare okazy z oliwkowo-piaskowatym nalotem, dość licznie — e. l. 30 IV 1916, 17 i 18 IV 1918, 27 III 1917; ab. *cinerea-diluta* Gillm. 1 mały okaz ♂, e. l. 6 III 1924, z zanikiem rysunku prąg poprzecznych i ze zjaśnioną rdzawą plamą nasadową skrz. tylnych; b) *Populi-grisea* ciemno-szare, silnie rysowane okazy, głównie z gąsienic, znajdywanych na osinach (*P. tremula* L.) e. l.: 7 i 15 II 1921, 21 IV 1918, 1 VIII 1924, 10, 15 i 24 VII 1924 (Cerefisko); c) *Populi-pallida* o piaskowo-żółtawem tle; ab. *pallida* Tutt 1 ♀ e. l. 27 II 1921 o niewyraźnym rysunku, rdzawa plama na skrzydłach tylnych zjaśniona i silnie zredukowana; ab. *pallida-fasciata* Gillm. 2 ♀♀ 2-go pokolenia ex ovo o wyraźnych pręgach i dużej nasadowej rdzawej plamie na skrzydłach tylnych; d) *Populi-ferruginea* brązowo-szare okazy, z czerwonawym nalotem, głównie hodowane z gąsienic zbieranych na topolach e. l.: 22 III i 23 V 1917, VII 1924; ab. *ferruginea-fasciata* Gillm. — należą tu silnie rysowane okazy grupy *ferruginea*; ab. *rufescens* Selys., słabo

rysowane, bardziej rdzawe okazy, e. l. 19 II 1921, także i w 2-giem pokoleniu. — Wogóle wyżej podane odmiany trafiają się w najrozmaitszych formach przejściowych pomiędzy sobą.

101. **S. ocellata** L. Pospolity w maju i czerwcu, rzadziej w 2-giem pokoleniu (2 ♂♂ e. o. 14 VII 1920).

102. **Mimas tiliae** L. Nierzadki w maju i czerwcu. Bardzo zmienny; ab. *transversa* Tutt — plamy środkowe na wierzchniej stronie skrzydeł przednich ze sobą połączone, tło środkowej części tychże skrzydeł przeważnie brunatnawe, na brzegu zewnętrznym skrzydeł oliwkowo-zielone, e. l.: 15 IV 1916, 7 V 1917 i 24 V 1925; ab. *brunnea* Bart. 1 ♀ e. l. 1 IV 1922 o brunatno-rdzawem tle obu par skrzydeł, gąsienicę znaleźliśmy na brzozie; ab. *suffusa* Clark. 1 okaz ♂ — plamy na skrzydłach przednich ze sobą zlane w jeden szeroki, ciemno-zielony pas, skrzydła tylne silnie ściemnione; ab. *maculata* Wallgr. 1 okaz ♂ e. l. 4 III 1925 stosunkowo mały, blado ubarwiony, o zredukowanych i rozdzielonych plamach na skrzydłach przednich.

103. **Protoparce convolvuli** L. Bardzo pospolity w ogrodach o zmierzchu nad kwiatami tytoniu białego (*Nicotiana* sp.) w końcu sierpnia i wrześniu. Do światła przylatuje nawet o godz. 2-giej w nocy jeszcze w początku października. Niektóre ♂♂ są silniej i ciemniej rysowane. 8 i 11 VIII 1922, 23 VIII 1921, 8 i 30 VIII 1924.

104. **Sphinx ligustri** L. Pospolity w maju, czerwcu, czasem lipcu. Przy hodowli ex ovo otrzymaliśmy 2-gie pokolenie w lecie tegoż roku. — 1 ♂ e. l. 12 IV 1923 ma pręgi na wierzchniej stronie skrzydeł tylnych szerzej niż normalnie rozstawione. Tło tychże skrzydeł jaśniejsze; ab. *obscura* Tutt 1 okaz ♀ e. l. 14 II 1921 dość silnie ściemniony.

105. **Hyloicus pinastri** L. Pospolity w maju, czerwcu, czasem lipcu. 31 V 1922, 12 VI 1923 Lasy Kromołowskie, 5 VII 1922 Kądzielów; ab. *typica-virgata* Tutt — z szerokiemi szaro-brunatnemi podwójnemi pasami na skrzydłach przednich, nierzadka forma; ab. *grisea* Tutt — jasno-szare okazy o prawie zupełnym zaniku rysunku, pozbawione 3 czarnych plam klinowatych na skrzydłach przednich, nierzadki, 1 ♂ i 4 ♀ e. l.: 11 i 22 III 1922, 6 IV 1925, 3 V 1923 i 16 V 1916.

106. **Deilephila gallii** Rott. Nierzadki w 2 pokoleniach: w maju i sierpniu, zbierany głównie jako gąsienica na przytulji (*Galium* sp.)

na zboczach wzgórz i nasypów kolejowych. E. l.: 17 II 1922, 2 VIII 1920, 7 i 18 VIII 1918, 8 i 11 VIII 1922, 8 IX 1921, nawet 1 XI 1920 (w nieogrzewanym pokoju); ab. *lata* Tutt 1 okaz ♀ e. l. 11 VIII 1918 ma czarną pręgę na brzegu wierzchniej strony skrzydeł tylnych rozszerzoną, sięgającą prawie do samego brzegu.

107. **D. euphorbiae** L. Bardzo pospolity w maju, czerwcu, oraz w 2-iem pokoleniu, w sierpniu. Gąsienice znalezione przez nas około 10 X 1921 jeszcze w 2-gim wyskórze, pochodzące z pewnością od motyli 2-go pokolenia, wydały motyle tegoż roku w grudniu (14 XII 1921), należące przeto już do 3-go pokolenia. Ogromnie zmienny tak w ubarwieniu, jak i wielkości: ab. *suffusa* Tutt — skrzydła przednie gęsto ciemno-oliwkowo przyprószone, nierzadki, 1 ♀ e. l. 21 II 1921, 1 ♂ 19 VIII 1917; ab. *mediofascia* Mayer. 1 okaz ♂ e. l. 19 XII 1924 Morsko, ma skrzydła przednie silnie ciemno przyprószone, od zewnętrznej plamy ramiennej ciągnie się w kierunku do brzegu dolnego (równolegle do zewnętrznego pasa klinowatego) poprzeczna pręga, stykająca się również z plamą środkową, czarna pręga przybrzeżna skrzydeł tylnych bardzo szeroka, zajmująca cały brzeg zewnętrzny skrzydeł; ab. *rubescens* Garb. — w licznych przejściowych okazach o fiołkowo-czerwonym nalocie na skrzydłach przednich, e. l.: 9 I 1925 Morsko, 18 II i 11 III 1921 — 1 okaz ♀ typowy dla tej formy, o bardzo silnym czerwonym nalocie, występującym na polu zewnętrznem skrzydeł przednich w kształcie wyraźnych smug, ma również tylną część tułowia różowo nabiegniętą: przejście do ab. *grenzenbergi* Stgr.; ab. *helioscopiae* Selys — nierzadka forma, czarna pręga przybrzeżna skrzydeł tylnych w zupełnym zaniku lub słabo widoczna, e. l.: 2 ♂♂ 24 IV i 14 VI 1916 i 1 ♀ e. l. 1924 z Blanowskiej Góry; ab. *lafitolei* Th. Mieg. 1 okaz ♂ e. l. 16 VI 1916 o tle skrzydeł przednich bardzo jasnem, białawem i żółtych skrzydłach tylnych, pręga przybrzeżna na tych ostatnich zredukowana.

108. **Pergesa elpenor** L. Pospolity w maju i czerwcu, rzadziej w lipcu i sierpniu, jako prawdopodobne niestałe 2-gie pokolenie (1 ♂ e. l. 19 VIII 1920). Gąsienica na *Galium palustre* L., zwykle w wilgotnych miejscach. Większość okazów typowa. 1 okaz ♀ e. l. 26 II 1921 posiada oliwkowo zaciemniony brzeg zewnętrzny skrzydeł tylnych; ab. *obsoleta* Tutt — bez białego punktu medjalnego na skrzydłach przednich, 3 okazy e. l.: 20 i 28 II 1921 i 1 IV 1923.

109. **P. porcellus** L. Mniej pospolity od poprzedzającego. Maj, czerwiec; ab. *suffusa* Tutt 2 okazy ♀♀ z czarną plamą nasadową skrzydeł tylnych silnie rozszerzoną: e. l. 2 IV 1917 (typowy) i 31 V 1922 Cerefisko (przejściowy); ab. *indistincta* Tutt 1 okaz ♂ e. l. 20 V 1922, prawie jednostajnie szaro-różowawo-oliwkowy z jaśniejszemi miejscami, zanikłą czarną plamą nasadową na skrzydłach tylnych i o silnie zmienionym rysunku.

110. **Macroglossa stellatarum** L. Rzadziej w maju, później pospolity w sierpniu i wrześniu.

111. **Hemaris fuciformis** L. Nieregularnie trafia się co parę lat (1917, 1925) jako gąsienica na *Lonicera tartarica* L., czasami licznie (1917).

112. **H. scabiosae** Scheven. (*tityus* L.). Rzadki w maju i czerwcu na górzystem podłożu wapiennem. 31 V 1925 Pilica, Czarny Las.

NOTODONTIDAE.

113. **Cerura bicuspis** Bkh. W maju 1915 złowiliśmy na Cerefisku 1 parkę. Takąż parkę dostarczono ś. p. p. Jul. Isaakowi. Z powstałej stąd hodowli gąsienic otrzymaliśmy w lipcu tegoż roku 1 ♂ 2-go pokolenia, nieco jaśniej ubarwionego od okazu z I-ej generacji. Więcej nie spotkaliśmy tego rzadkiego motyla.

114. **C. furcula** Cl. Nierzadki jako gąsienica w sierpniu i wrześniu na brzozach. Skałka.

115. **C. bifida** Hb. Dawniej pospolitszy, obecnie rzadszy, łatwiejszy do znalezienia jako gąsienica. Motyle przylatują do światła. E. l.: 13 IV 1917, 4 VI 1916, 6 i 27 VII 1923, 19 VII 1926, 1 VIII 1922.

116. **Dicranura erminea** Esp. Rzadki. 1 okaz ♀ 30 V 1924 Cerefisko.

117. **D. vinula** L. Pospolity, zwłaszcza jako gąsienica. Maj. Gąsienica od czerwca do jesieni. E. l.: 1 i 25 III 1924, 3 IV 1917, 10 i 19 V 1918.

118. **Stauropus fagi** L. Bardzo rzadki. Tylko 1 okaz ♂, złowiony w końcu czerwca 1910.

Drymonia querna F. W zbiorach p. Michaliny Isaakowej, pochodzących z Zawiercia, znaleźliśmy 1 okaz ♀ tego gatunku, złowiony według jej danych w kwietniu 1924 na Cerefisku. Okaz

ten znajduje się obecnie w naszym zbiorze. Numerem porządkowym go nie oznaczamy ze względu na brak zupełnej pewności pochodzenia.

119. **D. trimacula** Esp. v. *dodonaea* Hb. Rzadki w początku maja. Gąsienica w lipcu na małych krzaczkach dębowych. E. l.: 15 i 17 III 1925, Cerefisko.

120. **D. chaonia** Hb. Nierzadki w końcu kwietnia i maju. Gąsienice w czerwcu na odwrotnej stronie liści dębowych. Cerefisko. E. l.: 16 i 21 III 1924, 29 III 1916, 15, 16, 18, 19 i 20 IV 1916. Niektóre okazy są jaśniej ubarwione. 1 ♂ e. l. 18 IV 1916 ma zjaśnione, prócz przednich, również i tylne skrzydła — te ostatnie są prawie białe; ab. *albisignata* Lenz. — z białą przepaską pośrodku skrzydeł przednich, licznie; przejściowe okazy, z przepaską pośrodku przerwaną odpowiadają ab. *lunula* Grünbg. e. l. 15, 16 i 18 IV 1916, 15 i 21 III 1924.

121. **Pheosia tremula** Cl. Pospolity w 2 pokoleniach: w maju i lipcu. E. l.: 16 i 24 II 1921, 9 i 16 III 1921, 20 V 1918, 25 VII 1924, 4 VIII 1922 (na światło). W ubarwieniu rozróżnić można dwa zasadnicze typy: o jasnem, czasami prawie czysto-białem polu środkowem skrzydeł przednich i okazy, mające pole to mniej lub więcej szaro zaciemnione, często z wyraźnym rysunkiem ciemnych smug i kres.

122. **Ph. dictaeoides** Esp. Pospolity ale lokalny w laskach brzozowych na Skałce i Cerefisku. W 2 pokoleniach: w maju i lipcu. E. l.: 2 II 1921, 25, 26, 27 i 29 III 1921, 4 IV 1921, 20 VII 1924 Cerefisko, 31 VII 1921 Kądzielów.

123. **Notodonta ziczac** L. Łowić się daje jedynie w postaci gąsienicy. Dawniej pospolity, obecnie znacznie rzadszy. W 2 pokoleniach: w maju i lipcu. E. l.: 15 II i 15 III 1915, 1 VI 1916, 29 VII 1917, 2 VIII 1926; ab. *pallida* Grünbg. — 1 okaz ♂ e. l. o bladem, żółtawem tle skrzydeł; ab. *tristis* Masłowski — obie pary skrzydeł jednostajnie szaro-brunatno przyciemnione, rysunek silnie zredukowany, wyraźna jedynie czarna, półksiężycowata plama środkowa na skrzydłach przednich i takież klinowate kreski w wierzchołku tychże skrzydeł. 1 ♀ e. l. 1916.

124. **N. dromedarius** L. Pospolity w 2 pokoleniach: w maju i lipcu. Łatwy do znalezienia w postaci gąsienicy na brzozach. E. l.: 21 II 1926, 20 i 25 III 1917, 6 IV 1921, 20 IV 1917, 21 V 1918.

125. **N. phoebe** Sieb. Nierzadki w 2 pokoleniach: w maju

i lipcu. Dotychczas zbierany wyłącznie jako gąsienica na osinach (*P. tremula* L.) na Cerefisku i Kądzielowie. E. l.: 9 IV 1916, 4 VII 1922, 13, 14 i 16 VII 1924, 3 VIII 1924.

126. **N. tritophus** Esp. Posiadamy dotychczas 2 okazy ♀♀ letniego pokolenia, e. l. 14 i 19 VII 1924, wyhodowane z gąsienic zebranych wraz z gąsienicami *N. phoebe* Sieb. w Lasach Porębskich.

127. **N. anceps** Goeze. Dość pospolity, szczególniej jako gąsienica na młodych dębach. Motyle w kwietniu i maju, gąsienice w czerwcu i lipcu na Cerefisku. E. l.: 18 II 1924 i 1926, 14 i 17 III 1924, 25 IV 1923 i 20 V 1924 Cerefisko, 11 V 1925 Łazy, Borowiec.

128. **Leucodonta bicoloria** Schiff. Nierzadki ale lokalny na Kądzielowie i w przyległych Lasach Porębskich. W maju i czerwcu. Przelatuje w dzień z drzewa na drzewo. E. l.: 15 i 23 1925, 12 V 1926, 21 V 1923, 25 V 1925, 6 VI 1915. Raz jeden złowiliśmy ♀ 25 VII 1925 Lasy Porębskie.

Odontosia carmelita Esp. W lipcu 1922 i 1923 znaleźliśmy dwukrotnie na Kądzielowie na brzozie po jednej sztuce dorosłej gąsienicy, odpowiadającej wyglądem opisowi gąsienicy *O. carmelita* Esp., a także rysunkowi zamieszczonemu w dziele Dr. Spuler'a, t. IV, tab. 20 fig. 11 a. Ponieważ jednak wspomniane gąsienice motyli nie wydały, zamieszczamy wzmiankę o tym gatunku bez numeru porządkowego.

129. **Lophopteryx camelina** L. Pospolity w 2 pokoleniach: w maju i lipcu; ab. *giraffina* Hb. — przejściowe okazy ♂♂ (14 VI 1917), zwykle pochodzące z gąsienic hodowanych na dębie.

130. **Pterostoma palpina** L. Pospolity w 2 pokoleniach: w maju i lipcu.

131. **Phalera bucephala** L. Pospolity w czerwcu.

132. **Pygaera anastomosis** L. Nierzadki jako gąsienica na osinach, na Kądzielowie. Motyle w czerwcu i lipcu. E. l.: 16 i 22 VI 1925, 4, 7 i 10 VII 1924, 12 VII 1923.

133. **P. curtula** L. Dość pospolity w 2 pokoleniach: w maju i lipcu, sierpniu. 17 V 1925, 2 VI 1915, 16 VII 1925, 2 VIII 1924, 24 VII 1922.

134. **P. anachoreta** F. Nierzadki w 2 pokoleniach: w maju i lipcu. Chętnie, jak i poprzedni, ściąga do światła. E. l.: 12 II 1917, 24 VII 1925, 14 VIII 1925. Okazy, pochodzące z Zawiercia są znacznie mniejsze od okazów z Warszawy.

135. **P. pigra** Hufn. Pospolitszy od poprzedniego. W 2 pokoleniach: w maju i lipcu, sierpniu.

LYMANTRIIDAE.

136. **Orgyia gonostigma** F. Dość rzadki w czerwcu i lipcu. E. l.: ♂♂ 10 i 11 VI 1925 i 15 VI 1921, Lasy Porębskie, Lasy Kromołowskie, Józefów, Cerefisko; ab. ♀ *flavescens* Masłowski — posiadane przez nas okazy ♀♀ zbliżają się do tej formy, mając żółtawo-szare, jasne ubarwienie, e. l. 8 VI 1925 Lasy Porębskie i 7 VII 1926 Lasy Kromołowskie. Okaz ♀, na mocy którego opisaliśmy powyższą formę, pochodzi z Kielc.

137. **O. antiqua** L. Dość pospolity, czerwiec lipiec, sierpień; ab. ♂ *infernalis* Rbl. — jeden okaz e. l. 12 VI 1921 o jednostajnie ciemno-brunatnem tle.

138. **Dasychira selenitica** Esp. W postaci owada doskonałego złowiliśmy tylko 1 ♂ na Skałce 29 V 1925. Jako gąsienica niezmiernie liczny lecz lokalny, na wrzosowiskach i łąkach, głównie na Skałce, rzadziej w Józefowie. Nie zawsze jednakowo licznie się pojawia. Reszta posiadanych przez nas okazów wyhodowana została z gąsienic przezimowanych w hodowli, przyczem większość ich ginie. Najlepiej zimują w suche, śnieżne i mroźne zimy (1926/7).

Tło u ♀♀ intensywniej czarniawe lub bardziej szare, czasami z odcieniem żółtawo-oliwkowym. Biały rysunek mniej lub więcej obfity. E. l.: 3, 23, 29 i 31 III 1927, 2 i 7 IV 1921, 1 IV 1927.

139. **D. fascelina** L. Rzadki. W czerwcu na wrzosowiskach. Gąsienice w kwietniu i maju na wrzosach (*Calluna*) głównie na Józefowie. E. l.: 3 i 5 VI 1920.

140. **D. pudibunda** L. Dotychczas znaleźliśmy tylko 2 gąsienice, z których wylęgła się 1 ♀ 22 I 1920. Pozatem widzieliśmy 1 okaz ♀ złowiony przez ś. p. Jul. Isaaka w parku „Bronisławów" w r. 1920.

141. **Euproctis chrysorrhoea** L. Pospolity w lipcu i sierpniu. Chętnie przylatuje do światła; ab. *punctata* Strand — okazy z czarnemi plamkami na skrzydłach przednich, e. l.: 28 VI 1916 i 24 VII 1916; ab. *punctigera* Teich. (= ab. *punctella* Seitz) — z mniejszą ilością tychże plamek. 10 i 15 VII 1925, 27 VII 1923, 1 i 6 VIII 1924; odmiana ta jest pospolitą narówni z czysto-białą formą typową.

142. **Porthesia similis** Fuessl. Posiadamy tylko 1 okaz ♂ złowiony w lecie 1916.

143. **Stilpnotia salicis** L. Bardzo pospolity i szkodliwy dla topoli i wierzb. Motyl w czerwcu i lipcu. Chętnie ciągnie do światła.

144. **Lymantria dispar** L. Stosunkowo mniej liczny, niż w innych miejscowościach tak, że szkodliwie nigdy nie występuje. Pojawia się od czerwca do sierpnia. Skrzydła tylne u ♂♂ wpadają czasem w bardziej szarawo-brunatny ton ubarwienia. ♀♀ ciemniej lub jaśniej rysowane. Pręga przybrzeżna na skrzydłach tylnych przerywana i w częściowym zaniku, rzadziej wyraźna i całkowita. Jeden okaz ♀ z 2 VIII 1922 Skarżyce, posiada skrzydła tylne jednostajnie brunatno przydymione; ab. *major* Fuchs — duże okazy ♀♀ e. l. 9 VI 1920 i 2 VIII 1922.

145. **L. monacha** L. Bardzo pospolity, szkód jednak nigdy nie wyrządza. Gąsienice również i na drzewach liściastych, zwłaszcza na dębach i osinach. Gatunek ten jest wybitnie skłonny do melanizmu. Z gąsienic zbieranych na dębach otrzymuje się prawie wyłącznie melanotyczne formy. Motyle pojawiają się w lipcu i sierpniu; ab. *nigra* Frr. — z szeroko zlanemi pręgami falistemi skrzydeł przednich i z czarniawemi skrzydłami tylnemi, pospolity, 22 VII 1924, 7 VIII 1924, 12 VII 1923, 4 i 24 VII 1924; ab. *eremita* O. — o prawie czarnych obu parach skrzydeł i silnie ściemnionym odwłoku, e. l.: 8 VII 1924, 15 VII 1925, 2 VIII 1924 Lasy Kromołowskie; ab. *obsoleta* Schultz. — o silnie zredukowanym czarnym rysunku, 1 okaz ♀ 26 VII 1921 Skałka; ab. *flavoabdominalis* Schultz — pośród okazów ab. *nigra* Frr. znajdują się ♀♀ o żółtawych pierścieniach odwłoka 4 i 24 VII 1924.

LASIOCAMPIDAE.

146. **Malacosoma neustria** L. Bardzo pospolity w ogrodach, w lipcu. Chętnie przylatuje do światła. Gąsienica występuje szkodliwie; ab. *virgata* Tutt 1 okaz ♂ 6 VII 1924, środkiem skrzydeł przednich idzie brunatny pas, z obu stron ograniczony poprzecznemi pręgami, tło skrzydeł posiada odcień brunatnawy, rzadka forma; ab. *quercus* Esp. — o jasnem, słomkowo-żółtem tle, z ciemnemi, podwójnemi pręgami poprzecznemi na skrzydłach przednich, pospolita forma: 9 i 12 VII 1924, 21 VII 1922; ab. *ochracea-unicolor* Tutt — podobna forma, ale prawie zupełnie pozba-

wiona ciemnych poprzecznych prąg, 1 ♂ 10 VII 1922; ab. *pyri* Scop. — o rdzawo-brunatnem tle z jasnemi, żółtawemi, podwójnemi pręgami poprzecznemi na skrzydłach przednich, 1 VII 1923, 9 i 12 VII 1924; ab. *rufa-unicolor* Tutt (ab. *pyri* Scop. -*unicolor* Tutt) — rdzawo-brunatne okazy z prawie zupełnym zanikiem jasnych i ciemnych prąg poprzecznych na skrzydłach przednich, 12 VII 1924, 15 i 16 VII 1925.

147. **M. castrensis** L. Posiadamy w zbiorze 1 okaz ♂, pochodzący ze zbiorów b. Szkoły Powszechnej Twa Akc. „Zawiercie", złowiony prawdopodobnie w Pilicy. Ś. p. Jul. Isaak wspominał o występowaniu tego motyla w Pilicy i Ząbkowicach.

148. **Trichiura crataegi** L. Nierzadki w sierpniu. Za typowe okazy, o jasno-szarem, białawem tle skrzydeł przednich, uważamy 2 ♂♂, e. l. 5 i 19 VIII 1920, Lasy Kromołowskie (Tabl. XI, fig. 2). Wszystkie pozostałe okazy stanowią wybitne przejście do v. *ariae* Hb. mimo, iż otrzymaliśmy motyle jeszcze tego samego roku w sierpniu, nie zaś następnego lata. Okazy te hodowane są głównie z gąsienic, zbieranych na *V. uliginosum* L. Gąsienice, żyjące na tej roślinie wydają, jak wiadomo, ciemno-szarą, górską formę v. *ariae* Hb. Z gąsienic, hodowanych na *Salix capraea* L. i *Betula verrucosa* L., lęgły się okazy, należące również do wspomnianej ciemnej formy, wobec czego wnioskujemy, że w okolicach Zawiercia występuje zasadniczo forma, odpowiadająca ubarwieniem v. *ariae* Hb. (Tabl. XI, fig. 1, 4).

149. **Poecilocampa populi** L. Nierzadki w październiku a nawet listopadzie. Okazy typowe. E. l.: 13, 20, 24 i 25 X 1923, 12 XI 1915.

150. **Lasiocampa quercus** L. Pospolity w lipcu i sierpniu. Typowy *L. quercus* L. rzadki: 1 ♂ 19 VII 1918, Lasy Kromołowskie. Wzamian za to pospolicie występuje ab. *tenuata* Fuchs, odznaczająca się zwężoną żółtą przepaską, oraz ab. *basipuncta* Tutt z żółtą plamką u nasady skrzydeł przednich, którą to cechę posiadają prawie wszystkie ♂♂. Tło skrzydeł u ♂♂ naogół wybitnie ciemno-brunatne, co cechuje również wspomnianą formę ab. *tenuata* Fuchs. Wśród ♀♀ mamy: ab. ♀ *marginata* Tutt 2 VIII 1925 Kądzielów, — ochrowo-żółty okaz, o przepasce oznaczonej wyraźnie tylko od strony zewnętrznej, co dzieli skrzydła na 2 pola: wewnętrzne — ciemniejsze i zewnętrzne — jaśniej żółtawe; ab ♀ *virgata* Tutt — o wyraźnej, żółtej, dość wąskiej przepasce 1 okaz ♀

e. l. 3 VII 1920 Lasy Kromołowskie i ab. ♀ *virgata-ochracea* Tutt, mająca ponadto ciemniejsze, ochrowo-żółte tło, 1 ♀ e. l. 23 VI 1920. Lasy Kromołowskie.

151. **Macrothylacia rubi** L. Bardzo pospolity na łąkach, porębach leśnych i wrzosowiskach w końcu maja i w czerwcu; ab. *unilinea* Tutt 2 ♂♂: 25 V 1920 Kądzielów i 16 VI 1923 Lasy Kromołowskie, mają tylko jedną (zewnętrzną) jasną prążkę przez skrzydła przednie; ab. *korbi* Grünbg. 1 ♂ 16 VI 1923 Lasy Kromołowskie, jest całkowicie pozbawiony prąg na skrzydłach przednich.

152. **Cosmotriche potatoria** L. Dość pospolity na wilgotnych leśnych polankach i drogach w czerwcu i lipcu. Z hodowli ex ovo otrzymaliśmy w tymże roku 2-gie pokolenie: 1 ♀ e. o. 9 X 1916.

♀♀ ogromnie zmienne w ubarwieniu i rysunku. Okaz e. l. 25 VI 1920 Lasy Kromołowskie, ma bardziej żółto-zielonawy odcień tła, okaz e. l. 22 VI 1920 Lasy Kromołowskie, znacznej wielkości, o tle również żółto-zielonawem, ma skrzydła tylne w dolnej części (poczynając od środkowej przepaski) silnie brunatno zaciemnione; ab. *obsoleta* Tutt — jasno żółtawe okazy ♀♀ o słabym, niewyraźnym rysunku, nierzadka forma: e. l. 11 VI 1920 i 9 X 1916 Lasy Kromołowskie; ab. *lutescens* Tutt 1 okaz ♀ e. l. 14 VII 1918 Lasy Kromołowskie, o ochrowo-brunatnem tle; ab. *proxima* Tutt 1 okaz ♀ e. l. 17 VII 1920 Lasy Kromołowskie, rysunek bardzo wyraźny, czerwonawo-brunatny, skrzydła tylne brunatno-żółte z fiołkowym odcieniem, podzielone wyraźną, ciemniejszą przepaską; ab. ♂ *feminalis* Grünbg. 1 ♂ 21 VII 1921 Kądzielów, o ochrowo-żółtej barwie skrzydeł, przez co wyglądem przypomina ♀.

153. **Epicnaptera ilicifolia** L. W kwietniu i maju na torfowiskach, zarosłych *V. uliginosum* L. i *V. myrtillus* L. Rzadki. E. l.: 16 i 20 I 1920, 5 II 1920 (Kądzielów), 18 III 1927 (Lasy Kromołowskie). 1 okaz ♀ 22 IV 1920 Kądzielów, silnie ciemno ubarwiony i rysowany, ma bardzo ciemne, czarniawo-brunatne tło skrzydeł tylnych i wierzchołka przednich.

154. **Gastropacha quercifolia** L. Nierzadki w lipcu, w ogrodach. E. l. 3, 10 i 26 VII 1916. Gąsienice były pospolite w r. 1926 na młodych iwach (*S. cinerea*) w Lasach Kromołowskich. Ubarwienie gąsienicy zmienne, czasami siwo-szare, jak u *G. populifolia* Esp. Niektóre ♀♀ mają wyraźne ciemne smugi na brzegu ramiennym skrzydeł przednich; ab. *pallida* Spul. 1 okaz ♂ z 1915 r. o jaśniejszem, czerwonawo-brunatnem tle, z żółtawem cieniowaniem;

ab. *hoegei* Heuaecker — okazy 2-go pokolenia, bardzo małego wzrostu, przeważnie dość ciemno ubarwione, lecz nie różniące się pozatem niczem od normalnych, wyhodowaliśmy w kilkudziesięciu egzemplarzach ex ovo pomiędzy 20 VIII a 30 IX 1927; ab. *obsoleta* Tutt — o częściowo zanikających pręgach poprzecznych ex ovo: 2 ♂ 26 i 28 VI 1927 i 1 ♀ 28 VI 1927. — 1 wybitnie mały okaz ♂, złowiony na światło 1 VIII 1927, posiada 2 poprzeczne faliste pręgi skrzydeł przednich blisko siebie położone i schodzące się z sobą nad brzegiem pachowym.

155. **G. populifolia** Esp. Nierzadki w czerwcu i lipcu. Cerefisko. E. l. 26 i 30 VI 1917, 26 VI 1924. Do światła: 1 ♂ 5 VII 1924. Tło zmienne, z odcieniem żółto-pomarańczowym, lub bardziej szarawe. Zmienny również w intensywności ciemnego rysunku. 1 okaz ♀ e. l. 30 VI 1917 jest wyjątkowo ciemny. W jesieni 1924 r. otrzymaliśmy ex ovo 2-gie pokolenie. E. o.: 9, 15, 19, 20 i 27 X oraz 6 XI 1924; ab. *flava* Schultz 2 ♂♂ e. l. 29 i 30 VI 1918 o jasno-płowem ubarwieniu i częściowym zaniku rysunku.

156. **Odonestis pruni** Germ. Rzadki w czerwcu i lipcu w ogrodach. Łowiony na światło. 2 i 3 VII 1916, 2 i 13 VII 1924, 9 VII 1923, 13 VII 1917, 16 VII 1916.

157. **Dendrolimus pini** L. Pospolity w czerwcu i lipcu. Ogromnie zmienny; ab. *unicolor-brunnea* Rbl. — zanik rysunku całkowity lub częściowy z wyjątkiem białego, środkowego punktu na skrzydłach przednich, tło jednostajnie ciemno-rdzawo-brunatne, czasem z domieszką ciemno-szarej barwy na skrzydłach przednich, dość liczna forma, e. l. 28 V 1918, 16 V 1923, 28 VI 1918 Lasy Kromołowskie; ab. *grisescens* Rbl. — skrzydła przednie siwo-szare, w miejsce zewnętrznego brunatnego pasa — białawe cienie lub takież wyraźniejsze plamy, otoczone od zewnątrz wyraźnym zwykle szeregiem czarniawych plamek, połączonych w rodzaj przepaski, e. l. 31 V 1920, 4 VII 1912 i 1922 Lasy Kromołowskie; ob. *bilineatus* Kraml. & Kö. 1 ♂ należący do ab. *griscescens* Rbl. ma linję poprzeczną pośrodku skrzydeł przednich podwójną a nie, jak zwykle, pojedyńczą.

ENDROMIDIDAE.

158. **Endromis versicolora** L. Pospolity w młodych brzozowych laskach, w końcu marca i kwietniu na Cerefisku i Kądzielowie; ab. *pallida* Tutt — okazy ♂♂ (e. l.) o bledszem ubarwieniu,

dość licznie; ab. *obsoleta* Tutt — u niektórych okazów, należących do ab. *pallida* Tutt, rysunek na skrzydłach tylnych jest niewyraźny, w zaniku, e. l. 9 II 1926.

SATURNIIDAE.

159. **Saturnia pavonia** L. Pospolity w kwietniu i maju, najczęściej na wrzosowiskach i na torfowiskach, zarosłych *V. uliginosum* L.; ab. *infumata* Newnh. 1 okaz ♂ e. l. 12 III 1923 ma zaciemnione skrzydła tylne i jasne pole po obu stronach oczka na skrzydłach przednich zredukowane, jeszcze ciemniejszy, od wymienionego, okaz ♂ złowiliśmy na Kądzielowie 23 IV 1920; ab. ♀ *rosacea* Newnh. 1 okaz ♀ e. o. 19 I 1920 ma tło jednostajniejsze, ciemno-szare, różowy nalot na polu nasadowem i w dolnej części środkowego pola skrzydeł przednich wyraźniejszy, podobny okaz wyhodowaliśmy również ex ovo 27 III 1927; ab. ♂ *lutescens* Tutt, przejściowe okazy o jaśniejszych skrzydłach przednich i jasno-ochrowo-żółtych tylnych. 23 IV 1920 Kądzielów, e. l. 17 II 1921; ab. *deflexa* Schultz — liczne okazy ♂♂ i ♀♀, u których zewnętrzna, podwójna linja zygzakowata styka się z oczkiem na skrzydłach przednich, e. o. 19 I 1920, 12 III 1923.

160. **Aglia tau** L. Nierzadki w pierwszej połowie maja (do 21 V) mniej więcej na przestrzeni 1 ha lasku brzozowo-świerkowego w okolicach Poręby. Następnym stanowiskiem występowania tego gatunku jest dopiero oddalony o około 20 klm. w kier. wschodnim Las Bukowy pod Pilicą. Schwytany w tej ostatniej miejscowości 1 okaz ♂ 7 V 1922 jest znacznie mniejszy i jaśniej ubarwiony od ♂♂, pochodzących z Lasów Porębskich, o znacznym wzroście i silnie ciemno-ochrowo ubarwionych z odcieniem brunatno-żółtym. Wspomniane okazy tworzą rodzaj lokalnej rasy, dzięki ścisłej izolacji miejsca, gdzie występują; ab. ♀ *decolor* Schultz — liczne jasne, żółtawo-szare okazy ♀♀, e. l. 16 IV 1925, e. o. 1, 4, 7 i 10 IV 1927; ab. ♀ *roseotincta* Schultz ♀♀ o czerwonawo-różowym nalocie na skrzydłach przednich pośrodku, e. o. 1 i 9 IV 1927.

DREPANIDAE.

161. **Drepana falcataria** L. Bardzo pospolity, gdzie tylko rosną brzozy. W 2 pokoleniach: w maju i lipcu. Tło ubarwienia zmienne: odcień brunatnawy wyraźniejszy (1 okaz ♂ e. o. 5 VII

1916), zwłaszcza u okazów z 2-go pokolenia, lub też zastąpiony przez jaśniejszą, żółtawą barwę. — Wśród 1-go pokolenia nierzadko trafiają się osobniki o jasnem, białawo-żółtawem tle skrzydeł (e. l. 16 VI 1915). 1 ♂ 12 V 1926 Kądzielów, ma jednostajnie szarawo-brunatnawe tło skrzydeł. Środkowy punkt na skrzydłach przednich silnie zredukowany.

162. **D. lacertinaria** L. Mniej liczny od poprzedniego, również w 2 pokoleniach: w końcu kwietnia, w maju, czerwcu i lipcu, sierpniu. Skrzydła przednie zwykle mniej lub więcej gęsto ciemno przyprószone (zwłaszcza okazy e. l.: ♀ z 1915 i ♂ 6 VII 1922), rzadziej prawie zupełnie bez tegoż przyprószenia. W tym ostatnim wypadku tło bywa przeważnie ochrowo-żółte (e. l. IV 1918 i 24 II 1921). Okaz ♀ e. l. 27 II 1925, tab. XI. fig. 3, ma zewnętrzne pole aż do brzegu i wierzchołek skrzydeł przednich wybitnie ciemno-brunatny. Pokolenie letnie nie różni się niczem od wiosennego; ab. *scincula* Hb. 3 ♂♂: 12 V 1914 i 21 IV 1925 Cerefisko i 12 V 1926 Kądzielów (przejściowy okaz), mają ciemne, jednostajnie szaro-brunatne tło skrzydeł.

163. **D. binaria** Hufn. Zaczyna się spotykać od 1925 r.: 1 ♀ e. l. 17 III 1925. Dn. 20 VII 1925 złowiliśmy na światło okaz ♀ z 2-go pokolenia. Z jajeczek, złożonych przez tę ostatnią wyhodowaliśmy 2 ♂♂, należące do 3-go pokolenia: 31 VIII 1925. Reszta okazów z tejże hodowli lęgła się pomiędzy 14 X a 12 XII 1925. Górna kropka środkowa na skrzydłach przednich często niewyraźna lub nawet w zupełnym zaniku (u ♀♀). ♂♂ są dość ciemno ubarwione, z rdzawo-brunatnym odcieniem tła.

164. **D. cultraria** F. Nierzadki w maju w Lesie Bukowym za Ogrodzieńcem, 8 V 1923, 13 V 1920, 15 V 1921, 25 V 1924.

165. **Cilix glaucata** Scop. Dość pospolity w 2 pokoleniach: w maju i lipcu, sierpniu (do 22 VIII 1920). — 3 okazy ♂♂: e. l. 19 I 1920, 12 VII 1925 i 22 VIII 1920 Cerefisko, mają zredukowaną małą brunatną plamę, mieszczącą się pośrodku dolnego brzegu skrzydeł przednich.

NOCTUIDAE.

166. **Panthea coenobita** Esp. Rzadki, w maju. Gąsienica w sierpniu na sosnach. 1 okaz ♀ ma czarny rysunek silniej rozwinięty, szczególniej na środkowem polu skrzydeł przednich, 9 VI 1920, 4 VI 1915 Kądzielów.

167. **Diphtera alpium** Osbeck. Spotyka się nieregularnie w pojedyńczych okazach na Cerefisku. Maj, czerwiec 25 V i 7 VI 1925.

168. **Demas coryli** L. Dość rzadki w 2 pokoleniach: w maju i lipcu. E. l.: 5 IV 1918 Kądzielów, 19 V 1923 Cerefisko, 19 VII 1924 Kądzielów, 19 VII 1918 Rudniki. 1 okaz ♀ 19 V 1923 Cerefisko ma pola środkowe i nasadowe skrzydeł przednich silnie ciemno-brunatne, pole zaś zewnętrzne — jasno-szare, prawie bez rysunku.

169. **Acronycta leporina** L. Pospolity w maju i lipcu, sierpniu (do 17 VIII). Zmienny w obfitości rysunku czarnych plamek.

170. **A. aceris** L. Bardzo pospolity w czerwcu i lipcu; ab. *candelisequa* Esp. — silnie ściemniona forma, równie jak i typowa pospolita.

171. **A. megacephala** F. Pospolity w 2 pokoleniach: w maju, czerwcu i lipcu, sierpniu.

172. **A. tridens** Schiff. Posiadamy tylko 2 typowe okazy o rozłączonych czarnych brzegach półksiężycowatych plam: nerkowej i czopowej. 2 ♂♂: e. l. 3 IV 1921 i 7 VII 1926; pospolity jako ab. *juncta* Tutt, o zlanych plamkach półksiężycowatych. W 2 pokoleniach: w maju, czerwcu i lipcu, sierpniu. Czasami trafiają się okazy o ciemniejszem, jednostajnie szarem tle skrzydeł: 9 VIII 1924.

173. **A. psi** L. Wszystkie nasze okazy mają połączone plamki półksiężycowate na skrzydłach przednich, należą więc do ab. *juncta* Tutt. Pospolity w 2 pokoleniach: w maju, czerwcu i lipcu, sierpniu. 1 okaz posiada lekki różowy nalot na skrzydłach przednich, który nie jest jednakże tak silny, by można było motyla tego uważać za ab. *rosea* Tutt. 1 ♂ e. l. IV 1919 ma skrzydła przednie prawie bez rysunku, jednostajnie szare.

174. **A. menyanthidis** View. Nierzadki w wilgotnych lasach, w niektóre lata dość pospolity w maju, rzadziej lipcu i sierpniu (do 9 VIII) Lasy Kromołowskie. Okaz ♂ 9 VIII 1924 ma ciemniejsze skrzydła tylne, okaz ♀ ze Słupi pod Szczekocinami (VII 1923) ma wyjątkowo dużą czarną plamę w wewnętrznym kącie skrzydeł przednich.

175. **A. auricoma** F. Pospolity w 2 pokoleniach: w maju i lipcu, sierpniu (do 14 VIII). Dość stały w ubarwieniu. Pokolenie wiosenne nie różni się niczem od letniego.

176. **A. abscondita** Tr. Rzadki. Pojedyńczo w 2 pokoleniach: w maju i lipcu. Gąsienica przeważnie na wrzosie. 1 ♀ 10 V 1925 Lasy Kromołowskie, 1 ♂ 2 VI 1922 Pilica, Czarny Las i 1 ♂ 30 VII 1922 Morsko.

177. **A. rumicis** L. Pospolity wszędzie w 2 pokoleniach: w maju i lipcu, sierpniu (do 18 VIII); ab. *salicis* Curt. — o czarniawem, jednostajnem tle skrzydeł, pospolity; ab. *polonica* Prüffer — bez białej plamki w kącie wewnętrznym skrzydeł przednich, również liczna forma, występująca zarówno wśród formy typowej, jak i wśród ab. *salicis* Curt.

178. **Simyra nervosa** F. 1 ♂, złowiony na światło lampy 4 VII 1920.

179. **Agrotis strigula** Thnbg. Pospolity w końcu czerwca i lipcu na wrzosowiskach (do 22 VII).

180. **A. signum** F. Pospolity w czerwcu i lipcu, na przynętę (24 VI—14 VII). Brzeg ramienny skrzydeł przednich ciemniejszy, różowo-brunatny, lub jaśniejszy, ochrowo-brunatny.

181. **A. fimbria** L. Dość rzadki w lipcu i sierpniu, czasami we wrześniu. 23 VII 1922 Cerefisko; ab. *rufa* Tutt — skrzydła przednie jasno-ochrowo-płowe, IX 1914 cmentarz i 12 IX 1926 (na światło); ab. *solani* F. 2 ♂♂ o skrzydłach przednich oliwkowo-szarych, 28 VIII 1921 Cerefisko i 30 VIII 1923 Cerefisko.

182. **A. augur** F. Pospolity w końcu czerwca i lipcu (do 18 VII); ab. *hippophaes* H. G. — okazy o jaśniejszem, jednostajniej szarawem tle, dość licznie.

183. **A. obscura** Brahm. Tylko 2 okazy: 1 ♂ 24 VI 1924 cmentarz i 1 ♀ 3 IX 1921 Rudniki, na przynętę.

184. **A. pronuba** L. Pospolity na światło i przynętę. W czerwcu, lipcu, sierpniu, nawet wrześniu. Hodując ex ovo lub e. l. można otrzymać częściowo 2-gie pokolenie jeszcze w tym samym roku: 1 ♂ e. o. 11 X 1916 i 1 ♂ e. l. 15 XII 1923. Ogromnie zmienny w barwie skrzydeł przednich; ab. *rufa* Tutt — o brunatno-czerwonawem tle, pospolity, równie jak forma typowa; ab. *innuba* Tr. — o mniej lub więcej silnie ciemno-brunatnem tle, dość rzadki, e. l. 12 V 1916, 2 VII 1926 Lasy Kromołowskie, 13 VIII 1924 Cerefisko.

185. **A. orbona** Hufn. (**subsequa** Schiff). 2 okazy na przynętę: 16 VIII 1924 i 7 IX 1921 Cerefisko.

186. **A. triangulum** Hufn. Dość pospolity na światło w czerwcu

i lipcu (do 23 VII). Dość zmienny. Plamy: nerkowa i czopowa u niektórych okazów są ciemno-brunatne w miejsce czarnych. 1 okaz ♀ 2 VII 1924 cmentarz, ma tło skrzydeł przednich znacznie ciemniejsze, jednostajnie szaro-fjołkowe.

187. **A. baja** F. 2 okazy na przynętę: 28 VIII 1921 Cerefisko.

188. **A. c-nigrum** L. Pospolity w 2 pokoleniach: w czerwcu i sierpniu, wrześniu (do 10 IX) na światło, przynętę, a także zbierany na kwitnącym wrzosie. Koloryt tła zmienny, od różowo-brunatnawego do czarniawo-fjołkowo-szarego.

189. **A. ditrapezium** Bkh. Dość pospolity w końcu czerwca i lipcu na światło. Niektóre osobniki mają tło wybitnie czarniawo-fjołkowo-szare: 3 VII 1926, e. o. 10 IV 1926, e. o. 21 II 1926 (okaz przejściowy). W r. 1925 wyhodowaliśmy częściowo 2-gie pokolenie ex ovo: 20 i 26 XII. Inne okazy lęgły się w r. następnym: 21 II i 10 IV 1926.

190. **A. xanthographa** Schiff. W niektóre lata (1921) pospolity w sierpniu (do 30 VIII) na światło i przynętę, a także koszony na kwitnącym wrzosie. Bardzo zmienny w ubarwieniu tła skrzydeł przednich. Plamka czopowa czasami w zupełnym zaniku; ab. *cohaesa* Hs. (*budensis* Frr.) — o ciemno-szarem ubarwieniu przestrzeń pomiędzy plamkami: nerkową i czopową ciemniej wypełniona, nierzadka forma: 10 VIII 1923, 18 VIII 1921, 30 VIII 1924 cmentarz, 27 VIII 1921 Skałka; ab. *elutior* Alph. — przejściowy, jasno-rdzawy okaz o białych skrzydłach tylnych i wyraźnych, jasnych plamkach: nerkowej i czopowej, 23 VIII 1921 Skałka; ab. *obscura* Tutt — ciemno-brunatne okazy, dość częste, 17 VIII 1924 i 23 VIII 1921 Skałka, 18 VIII 1922 cmentarz; ab. *nigra* Tutt — o jeszcze ciemniejszem, czarniawo-brunatnem tle skrzydeł przednich, 1 przejściowy okaz ♀ 27 VIII 1921 Skałka.

191. **A. rubi** View. Pospolity na światło w 2 pokoleniach: w maju i lipcu, sierpniu (do 19 VIII). 2-gie pokolenie jest liczniejsze. W ubarwieniu tła skrzydeł przednich rozróżnić można 2 zasadnicze typy: czerwonawo-brunatny i ciemniejszy, bardziej szaro-brunatny, (zwłaszcza 1 okaz ♂ szaro-fjołkowy: 7 VIII 1921).

192. **A. dahlii** Hb. 5 okazów: 2 ♂♂ i 3 ♀♀, złowione na przynętę na Skałce 3, 20, 23 i 27 VIII 1921.

193. **A. brunnea** F. 3 ♂♂, złowione na światło 14 VII 1923 w samem Zawierciu i 18 VII 1923 w Strzegowej za Smoleniem.

Okaz z Zawiercia ma odcień tła skrzydeł przednich bardziej czerwonawy, dwa inne ze Strzegowej są ciemniejsze, fjołkowo-szare.

194. **A. primulae** Esp. 3 ♂♂ złowione 28 VI 1923 i 21 VI 1924 na pniach drzew w Lasach Porębskich.

195. **A. plecta** L. Dość pospolity w 2 pokoleniach: w czerwcu i lipcu, sierpniu. Łowiony na światło. Tło skrzydeł przednich czasami bardziej szarawe, brzeg ramienny jaśniej lub ciemniej żółtawy; ab. *rubricosta* Fuchs 1 okaz ♀ e. l. 5 II 1921 ma wspomniany wyżej brzeg ramienny skrzydeł przednich tak silnie różowo zabarwiony, że mało tylko różni się on od reszty tła; ab. *anderssoni* Lampa, 1 ♀ e. l. I 1921 ma skrzydła przednie wybitnie brunatnoszare.

196. **A. simulans** Hufn. Rzadki. Znęcony światłem wlatuje do mieszkań w czerwcu, lipcu, sierpniu, nawet we wrześniu.

197. **A. putris** L. Dość pospolity na światło w czerwcu i lipcu.

198. **A. exclamationis** L. Bardzo pospolity na światło i przynętę w 2 pokoleniach: w czerwcu i lipcu, sierpniu (do 28 VIII). Bardzo zmienny w intensywności koloru tła i wyrazistości rysunku skrzydeł przednich, który często częściowo zanika. Posiadamy 1 okaz ♀ 24 VI 1924 cmentarz, tab. XI. fig. 6, o skrzydłach jednostajnie szaro-brunatnych, prawie bez śladu prąg poprzecznych, oraz zupełnie pozbawiony czarnych typowych plam pośrodku i w nasadzie skrzydeł przednich; ab. *pallida* Tutt — o blado-szarem tle skrzydeł przednich, pospolita forma; ab. *rufescens* Tutt ♀♀ o rdzawo-brunatnem tle skrzydeł przednich — również liczna forma, 13, 21 i 26 VI i 13 VII 1923; liczne okazy o ciemniejszem tle skrzydeł przednich tworzą przejście do ab. *picea* Haw.

199. **A. nigricans** L. 1 okaz ♂, 3 VII 1923, znęcony do światła, zbliża się bardzo ubarwieniem do *A. tritici* L. var. *seliginis* Dup., ma jednak wyraźnie szersze skrzydła przednie i tylne, co pozwala zaliczyć go do tego trudnego do oznaczenia gatunku.

200. **A. tritici** L. Pospolity w lipcu i sierpniu (do 18 VIII); ab. *eruta* Hb. — przejściowe, ciemne, brunatno-szare okazy, o zaniku rysunku, 7 i 18 VIII 1921; ab. *valligera* Haw. — liczne przejściowe okazy o jaśniejszem, brunatnawo-szarem tle, prawie bez rysunku, intensywność barwy tła zmienna, typowe okazy tej odmiany winny być wyraźnie rysowane; ab. *sordida* Haw. — przejściowe, ciemno ubarwione okazy, przeważnie o wyraźnym rysunku, dość liczna

forma; var. *seliginis* Dup. trans. 2 okazy o czarniawo-ciemno-brunatnem tle słabo rysowanych skrzydeł przednich, przeważnie z jasno występującą plamką nerkową, 1 ♂ 10 VIII 1924 i 1 ♀ 23 VII 1924; ab. *obelisca* Steph. 1 okaz ♂ 17 VIII 1924 (światło) (Tab. XI. fig. 8), o charakterze ubarwienia i rysunku *A. obelisca* Hb., ale mniejszy od okazów tego ostatniego gatunku i o węższych skrzydłach przednich.

201. **A. obelisca** Hb. Nierzadki. W sierpniu (10—30 VIII) na kwitnącym wrzosie, na światło i na przynętę. 1 okaz ♀ 15 VIII 1921, cmentarz ma wyraźną kropkowaną linję poprzeczną na zewnątrz od plamy nerkowej na skrzydłach przednich. Linji tej niema u okazów normalnie ubarwionych.

202. **A. corticea** Hb. Pospolity w czerwcu i lipcu (do 30 VIII). Niezmiernie zmienny w ubarwieniu tła (brunatnawego, lub bardziej szarawego), rysunku linij i plam, oraz przyprószenia skrzydeł przednich; ab. *clavigera* Hb. 1 ♂ 8 VII 1922 o jasno-szarych skrzydłach przednich, wyraźnej pętliczce i plamach typowych; ab. *obsoleta-fusca* Tutt — ciemno-brunatne okazy, przejściowe do tej formy 2 ♂♂ 8 VII 1922 i 30 VIII 1923; ab. *brunnea* Tutt — 1 przejściowy okaz ♀ 6 VII 1917, różowo-brunatny, bez ciemnego przyprószenia, z wyraźnemi podwójnemi falistemi linjami poprzecznemi; ab. *unimaculata* Masłowski — 2 okazy: ♂ 30 VI 1922 i ♀ 8 VII 1922, tło szaro-brunatne, gęsto ciemno przyprószone — rysunek w zupełnym zaniku, za wyjątkiem plamy nerkowej — u okazu ♀ 8 VII 1922 widać ponadto niewyraźną falistą linję poprzeczną na zewnątrz od plamy nerkowej.

203. **A. segetum** Schiff. Bardzo pospolity w czerwcu, lipcu, sierpniu i wrześniu (do 20 IX), na przynętę i do światła. Nadzwyczaj zmienny w intensywności ciemnego przyprószenia i rysunku, zwłaszcza falistych podwójnych poprzecznych prąg, które mogą prawie zupełnie zanikać (1 okaz 20 IX 1921). Tło skrzydeł przednich jaśniejsze lub ciemniejsze, (ciemno-brunatnawe). 1 okaz ♂ 18 VIII 1921 ma skrzydła przednie jednolicie szaro-brunatne, bez ciemnego przyprószenia i prąg poprzecznych. Brzeg ramienny skrzydeł przednich czasem przyciemniony: 1 ♂ 27 VI 1923. ♀♀ ciemniej lub jaśniej ubarwione; w nasadzie skrzydeł przednich widnieje czasami jasna smuga (1 okaz 2 IX 1921); ab. *monileus* Haw. 1 ♂ 13 VI 1923, ciemno ubarwiony, o silnem przyprószeniu, wyraźnym rysunku i ściemnionym brzegu ramiennym skrzydeł przednich, na-

sada tychże skrzydeł zjaśniona; ab. *nigricornis* Vill. — czarniawe, ciemno-brunatne okazy o prawie niewidocznym rysunku, zwłaszcza ♀♀ bardzo jednostajnie ciemno ubarwione, prawie czarne — dość częsta forma; okaz ♀ 27 VI 1923 ma plamki: nerkową i czopową jasno obwiedzione.

204. **A. ypsilon** Rott. Pospolity w sierpniu i wrześniu (do 26 IX). Na wiosnę można spotkać przezimowane okazy.

205. **A. saucia** Hb. 1 typowy okaz ♂, złowiony 2 IX 1921 na Cerefisku na przynętę.

206. **A. vestigialis** Rott. Pospolity w lipcu, sierpniu i wrześniu (do 8 IX) na światło i przynętę. Zmienny w ubarwieniu tła, zmieniającego się od brunatnego do piaskowo-białawego, w obu wypadkach z oliwkowym odcieniem. Kształt i wielkość plam typowych także bardzo różna. 1 okaz ♂ 3 VII 1922 o jasnem ubarwieniu, ma plamkę czopową wydłużoną, stykającą się z plamką nerkową; ab. *albidior* Petersen — często występujące, bardzo jasne, białawe okazy o normalnym typowym rysunku.

207. **A. praecox** L. Złowiliśmy dotychczas 4 okazy na światło: 1 ♂ 15 VII 1925 i 3 ♀: 16 VII 1925, 7 VII 1923 i 6 VIII 1924.

208. **A. prasina** F. Dostarczono nam 1 okaz ♀.

209. **A occulta** L. Złowiliśmy 1 ♀ 28 VI 1923 w Lasach Porębskich. Z powstałej stąd hodowli ex ovo otrzymaliśmy kilka okazów 2-go pokolenia w tymże roku: 9 i 18 IX i 27 XI 1923. Pozatem dostarczono nam kilka okazów z okolic Zawiercia.

210. **Sora rubricosa** F. Nierzadki, strącany z kotków *S. caprea* L. w kwietniu i maju 13, 14, 21 IV 1923, 26 IV 1924 Cerefisko, Lasy Porębskie; ab. *pilicornis* Brahm — kilka jaśniej ubarwionych okazów, zbliża się do tej formy.

211. **Chareas graminis** L. Posiadamy dotychczas 3 ♂♂, złowione 24 VII 1923 i 14 VIII 1912 w Zawierciu oraz 6 VIII 1922 w Czarnym Lesie za Szczekocinami.

212. **Epineuronia popularis** F. Złowiliśmy dotąd 3 okazy na światło: 27 VIII 1921, 2 IX 1924 i 6 IX 1915 w samem Zawierciu i na Skałce.

213. **E. cespitis** F. Pojedyńczo na przynętę w sierpniu i wrześniu. 3 okazy: 1 ♂ 31 VIII 1917 i 2 ♀♀ 3 IX 1924 i 6 IX 1920 Zawiercie i Lasy Kromołowskie.

214. **Mamestra leucophaea** View. Pojedyńczo znajdywany na

pniach drzew. 1 ♀ 22 VI 1917 Kądzielów i 1 ♂ i 1 ♀ 31 V 1925 Las Bukowy za Ogrodzieńcem.

215. **M. advena** F. Dość pospolity wszędzie w czerwcu i lipcu (do 19 VII) na pniach drzew, również na przynętę. W r. 1920 wyhodowaliśmy 2-gie pokolenie między 5—14 XI; ab. *nitens* Hw., o tle jednostajnem, szaro-fjołkowem, ze zredukowanym brunatnym nalotem, 1 ♂ i 1 ♀ e. o. 6 i 11 XI 1920 i 1 ♀ 16 VII 1924.

216. **M. tincta** Brahm. Pospolity w czerwcu i początku lipca, jak i poprzedni. 1 okaz ♀ złowiliśmy nawet 18 VIII 1922 na cmentarzu, w dość dobrym stanie.

217. **M. nebulosa** Hufn. Mniej od obu poprzedzających pospolity w czerwcu i początku lipca (do 4 VII).

218. **M. brassicae** L. Bardzo pospolity w 2-ch pokoleniach: w maju, czerwcu i lipcu, sierpniu; tło skrzydeł przednich bywa jaśniejsze lub ciemniejsze; ab. *ochracea* Tutt 2 ♀ e. l. 1 V 1917 i 12 V 1916 mają szaro-żółtawo-brunatnawe tło skrzydeł przednich, na których wyraźnie występuje ciemny rysunek; 1 okaz ♂ 2 VII 1924 cmentarz, jest znacznie mniejszy i ma na stosunkowo jasnem tle skrzydeł przednich wyraźnie występujące, zaciemnione pole środkowe w formie poprzecznego pasa, sięgającego do brzegu dolnego.

219. **M. persicariae** L. Bardzo pospolity w 2 pokoleniach: w maju, czerwcu i lipcu, sierpniu; ab. *unicolor* Tutt — w wielu przejściowych i typowych okazach, u których białej plamki nerkowej brak zupełnie, równie pospolity jak i forma typowa.

220. **M. albicolon** Sepp. Dość pospolity w 2 pokoleniach: w maju, czerwcu i lipcu (do 21 VII).

221. **M. oleracea** L. Bardzo pospolity w 2 pokoleniach: w maju, czerwcu i lipcu, sierpniu, także i we wrześniu (1 ♀ w dobrym stanie jeszcze 21 IX 1921) na Cerefisku. Żółta plamka nerkowa o zmiennej wielkości, bywa czasami ciemniejsza, mniej wyraźna. U 1 ♂ 6 VII 1922 cmentarz, prawie zupełnie zlewa się z kolorem tła.

222. **M. genistae** Bkh. Nierzadki w maju i czerwcu na światło i przynętę 30 V 1920 Lasy Kromołowskie, 31 V 1922, 13, 15, 21 VI 1923 cmentarz.

223. **M. dissimilis** Knoch. Pospolity w 2 pokoleniach: w maju i sierpniu (do 28 VIII) — bardzo zmienny w ubarwieniu tła i wyrazistości rysunku. Za formę typową uważamy okazy o ciemno-

brunatnem, jednostajnem tle i niewyraźnym rysunku; ab. *suasa* Bkh. — okazy o tle jaśniejszem, ciemniej cieniowanem i wyraźnym rysunku; ab. *laeta* Rent. — o jeszcze bardziej wyraźnym, kontrastowym rysunku. Obie te formy są pospolite.

224. **M. thalassina** Rott. Nierzadki na światło w maju i czerwcu 14 V 1925, 29 V 1916, 31 V 1922 Cerefisko, 14 VI 1920, 27 VI 1925 Kądzielów.

225. **M. contigua** Vill. Dość pospolity, szczególnie jako gąsienica na *Artemisia* i *Tanacetum*, maj, czerwiec e. l. 12 V 1918, 15 VI 1924 cmentarz.

226. **M. pisi** L. Pospolity w czerwcu i lipcu (do 8 VII). Zewnętrzna linja falista i plama w kącie wewnętrznym skrzydeł przednich są żółtawe lub białawe, rzadziej czysto białe (1 okaz ♀ e. l. 19 III 1917); ab. *splendens* Steph. — jednostajnie ciemno-brunatno-kasztanowate okazy z fjołkowym odcieniem i o niewyraźnym rysunku, zewnętrzna linja falista w zaniku, żółtawo-biała plamka w kącie wewnętrznym skrzydeł przednich występuje tem jaskrawiej, e. l. 2, 9 i 13 II 1921, formę otrzymywaliśmy głównie z gąsienic, zbieranych na *Prunus spinosa* L.; ab. *pallida* Tutt, 1 okaz ♀ 8 VII 1923 o jasnem, brunatno-szarawem tle, pole środkowe skrzydeł przednich zjaśnione, jego środkiem biegnie w poprzek skrzydła (pomiędzy plamkami nerkową i czopową), rdzawo brunatna pręga; ab. *pallens* Stgr. 2 bardzo jasne, żółtawe okazy, o brunatno-popielatym odcieniu.

227. **M. trifolii** Rott. Bardzo pospolity w 2 pokoleniach od maja do września. Tło jaśniejsze lub ciemniejsze, 1 ♂ 16 V 1923 o jasnem tle ma plamkę czopową i poniżej niej drugą podobną plamkę żółto zabarwione, wyraźnie występujące.

228. **M. glauca** Hb. Rzadki, w kwietniu i maju w mokrych lasach. Gąsienica na *V. uliginosum* L. 2 ♀ 29 IV 1920 Kądzielów i 16 V 1920 Lasy Kromołowskie; ab. *taunensis* Fuchs — tło jasnoszare, rysunek częściowo zredukowany 1 ♀ e. l. 22 III 1922.

229. **M. dentina** Esp. Pospolity w 2 pokoleniach: w maju i lipcu, sierpniu (do 8 VIII), na światło i przynętę; ab. *ochrea* Tutt, 1 okaz ♂ o tle skrzydeł przednich żółtawo nabiegniętem, widocznem jest to zwłaszcza na plamkach nerkowej i czopowej; ab. *latenai* Pierr., o jednostajnie brunatnawo-szarem tle, bardzo liczna forma.

1 okaz ♂ 8 VII 1922 cmentarz (Tab. XI. fig. 10) ma rysunek

i tło skrzydeł przednich ogromnie przypominające *M. glauca* Hb. Tło to jest szyfrowo szare, plamy charakterystyczne duże i wyraźne, szaro wypełnione.

Inny okaz ♂ 3 VII 1922 cmentarz o białawo wypełnionej plamce czopowej i takiejże, złączonej z nią plamce zębatej, ma resztę rysunku w zaniku, prawie niewidoczną: przejście do ab. *hilaris* Zett.

230. **M. reticulata** Vill. Dość pospolity w czerwcu i lipcu na światło (do 15 VII), mało zmienny.

231. **M. chrysozona** Bkh. Pojedyńcze okazy na światło 15 i 20 VII 1923, 26 VI i 19 VII 1925, 27 VI i 13 VII 1926.

232. **M. serena** F. 1 ♂ 12 VIII 1923 ze Słupi pod Szczekocinami.

233. **Dianthoecia nana** Rott. 1 okaz ♀ 19 VI 1915.

234. **D. compta** F. Nierzadki w maju i czerwcu. Gąsienica w owocach gwoździków ogrodowych. Okazy e. l. lęgną się do 6 IV.

235. **D. capsincola** Hb. Pospolity w 2 pokoleniach: w maju, czerwcu i lipcu, sierpniu (e. l. do 10 VIII).

236. **D. cucubali** Fuessl. Pospolity w 2 pokoleniach: w maju i lipcu, sierpniu (e. l. do 16 VIII), przylatuje do światła.

237. **D. carpophaga** Bkh. Nierzadki — gąsienice na *Silene nutans* L. Dwa pokolenia: w maju i lipcu (do 19 VII), 1 okaz ♀ e. l. wylągł się dopiero po dwukrotnem zimowaniu 2 IV 1922.

238. **D. irregularis** Hufn. Dość pospolity, ale zlokalizowany wyłącznie na górzystym terenie, o wapiennem podłożu za Czarnym Lasem w Pilicy, w lipcu (do 16 VII).

Gąsienice zbierane w lipcu 1920 r., dały w tymże roku w sierpniu (do 14 VIII) częściowo 2-gie pokolenie, reszta motyli lęgła się na wiosnę następnego roku (do 6 III 1921). Gąsienice w hodowli karmić można owocami *Silene nutans* L. Niektóre okazy są ciemniej rysowane, zwłaszcza 1 ♂ e. l. 8 VIII 1920 ma tło skrzydeł przednich w okolicy plam charakterystycznych (nerkowej i czopowej) ciemno-brunatne.

239. **Bombycia viminalis** F. 1 ♂ 5 VII 1926 i 1 ♀ 19 VII 1925 na światło.

240. **Miana ophiogramma** Esp. 1 ♂ na światło 19 VII 1922.

241. **M. strigilis** Cl. Ten i następny gatunek określaliśmy podług wskazówek, zawartych w dziele L. Ostheldera „Die Schmetterlinge Suedbayerns“, T. I, Mitt. d. Muench. Ent. Ges.,

str. 268/9, oraz W. Petersena „Lepidopterenfauna v. Estland„ T. I, str. 174.

Za typowy dla gatunku *M. strigilis* Cl. uważamy 1 okaz ♀, u którego zewnętrzna linja poprzeczna skrzydeł przednich biegnie bardziej ukośnie do wierzchołka skrzydeł i tworzy przy brzegu dolnym wyraźniejsze, półokrągłe wygięcie do wewnątrz.

U gatunku *M. latruncula* Hb. linja ta biegnie bardziej prostopadle. U górnej części tejże linji u *M. strigilis* Cl. widoczne są wyraźne czarne kreseczki podłużne, które u *M. latruncula* Hb. rzadko tylko występują; ab. *praeduncula* Hb. 3 okazy, zbliżone ubarwieniem do poprzedzającego, lecz z polem zewnętrznem skrzydeł przednich jasno-szarem, w miejsce kredowo-białego 26 VI 1924 i 6 VII 1922 cmentarz.

242. **M. latruncula** Hb. 1 okaz ♂ typowy 25 VI 1924 cmentarz, o jasno-szarem polu zewnętrznem skrzydeł przednich; ab. *aerata* Esp. 3 okazy o brunatnem zabarwieniu zewnętrznego pola skrzydeł przednich, z tych 1 ♀ 18 VI 1924 cmentarz, ma zaznaczony początek białej linji falistej na brzegu dolnym tychże skrzydeł; ab. *aethiops* Hw. — bardzo pospolita forma, obejmująca ciemno-brunatno-czarniawe okazy, prawie bez rysunku, brzeg zewnętrzny skrzydeł przednich często z odcieniem miedziano-brunatnym.

243. **M. bicoloria** Vill. Pospolity w lipcu i sierpniu (do 22 VIII), ogromnie zmienny; ab. *pallida* Tutt — jasno ubarwione okazy, u których środkowe i nasadowe pole skrzydeł przednich zlewa się barwą z polem zewnętrznem 2 ♂ 10 i 21 VII 1922 cmentarz; ab. *furuncula* Hb. — o skrzydłach jednostajnie brunatnych — pospolita forma; ab. *rufuncula* Hw. — liczne okazy, o polu zewnętrznem skrzydeł przednich jaśniej lub ciemniej żółto-brunatnem, ciemniejszem niż u formy typowej, zwłaszcza u 1 ♀ 22 VII 1924 cmentarz; ab. *terminalis* Hw. 1 okaz ♀ 8 VIII 1923 cmentarz, jednostajnie brunatny, prawie bez rysunku; ab. *albimacula* Spul. 2 ♂♂ 31 VIII 1925 i 10 VIII 1921 Skałka, o brunatnem, słabo się odcinającem zewnętrznem polu skrzydeł przednich oraz z wyraźną białą plamką nerkową.

1 ♂ 10 VIII 1924 i 1 ♀ 15 VII 1923 cmentarz, mają pole zewnętrzne skrzydeł przednich ciemno-szare, bardzo słabo odcinające się od reszty skrzydeł, posiadającej również szarawy odcień ubarwienia.

244. **Bryophila perla** F. 2 ♂♂: 7 VIII 1921, złowiony na

skale wapiennej formacji jurajskiej w Morsku i 17 VIII 1922, znęcony do światła lampy w obrębie samego Zawiercia. Pierwszy z tych okazów ma tło skrzydeł przednich jasne, prawie zupełnie białe, na którem występuje ciemny, owalny rysunek.

245. **B. algae** F. 1 ♀, złowiona w lecie 1923 r. w Słupi pod Szczekocinami.

246. **Diloba caeruleocephala** L. Dość pospolity ale nieliczny w ogrodach we wrześniu i początku października; ab. *separata* Schultz, 1 okaz ♀ posiada rozdzielone charakterystyczne białe plamy na skrzydłach przednich.

247. **Apamea testacea** Hb. Dość pospolity na światło w sierpniu (do 23 VIII).

248. **Celaena matura** Hufn. Nierzadki w sierpniu na przynętę 31 VII i 6 VIII 1923, 18 VIII 1922 cmentarz i 20 VIII 1921 Skałka.

249. **Hadena porphyrea** Esp. Dość pospolity w końcu sierpnia i wrześniu (do 20 IX) na przynętę na Kądzielowie. ♀♀ ciemniej obarwione niż ♂♂.

250. **H. adusta** Esp. v. **baltica** Hering. 1 ♀ 25 V 1920 na Cerefisku.

251. **H. furva** Hb. Łowiony pojedyńczo na przynętę w lipcu, 19, 22 i 27 VII 1922 i 1 VII 1924 cmentarz i Józefów.

252. **H. sordida** Bkh. Dość pospolity na światło i przynętę w maju i czerwcu (do 28 VI).

253. **H. monoglypha** Hufn. Bardzo pospolity w czerwcu, lipcu i początku sierpnia (do 10 VIII). Zmienny w ubarwieniu skrzydeł przednich; ab. *intacta* Petersen — jednostajnie rdzawobrunatne okazy, dość licznie; ab. *brunnea* Tutt, okazy o jednostajnie ciemno-brunatnem ubarwieniu, również licznie; ab. *infuscata* White, 1 ♂ 15 VII 1925 i 1 ♀ 27 VII 1922 cmentarz, o tle czarniawo-brunatnem.

254. **H. abjecta** Hb. 2 okazy 1 i 22 VII 1922 na światło lampy, o ciemnem, jednostajnie czarniawem tle i prawie zupełnie zanikłym rysunku, co odpowiada formie ab. *fribolus* B.

255. **H. lateritia** Hufn. Pospolity w czerwcu i lipcu (do 21 VII) na światło i przynętę. Zmienny w ubarwieniu tła skrzydeł przednich, jaśniejszego lub ciemniejszego. Najczęściej łowi się okazy ceglastobrunatnawe z częściowym zanikiem prąg poprzecznych (zwykle w postaci kropek na żyłkach) i o żółtawo lub białawo obwiedzionej plamce nerkowej, która czasami, acz rzadziej, zupełnie

zlewa się barwą z tłem (24 VI 1924, 6 VII 1922 cmentarz). Jeden okaz o jaśniejszem ubarwieniu posiada linje poprzeczne bardzo wyraźne, silnie ostro-zygzakowate i biało obwiedzioną plamkę nerkową; ab. *derufata* Warr. — o jasno-ceglastem ubarwieniu 1 ♂ 12 VII 1923; ab. *borealis* Strand — brunatne okazy z miedzianoczerwonawym połyskiem 30 VI 1923, 1 i 24 VII 1924 cmentarz i Cerefisko.

256. **H. lithoxylea** F. 2 okazy: 1 ♂ 1 ♀ 6 VII 1915.

257. **H. sublustris** Esp. 3 okazy 1 ♂ 8 VII 1923 i 2 ♀♀ 8 VII 1924 Smoleń, Strzegowa i 16 VII 1916 Łazy.

258. **H. rurea** F. Nierzadki w maju i czerwcu. Posiadamy tylko 2 okazy, odpowiadające formie typowej 1 ♂ 15 VI 1923 Kądzielów i 1 ♀ 15 VI 1924 Cerefisko. Ta ostatnia posiada dużą przymieszkę szarej barwy, co tworzy silniejszy kontrast z brunatnordzawym rysunkiem; ab. *alopecurus* Esp. o rdzawo-brunatnem, jednostajnem tle skrzydeł przednich, plamka nerkowa jaśniej zaznaczona, nierzadka forma; ab. *nigro-rubida* Tutt — jeszcze ciemniejsza forma od poprzedniej, tło czarniawo-rdzawo-brunatne, najliczniej występuje 27 V 1916, VI 1916, 24 VI 1924 cmentarz.

259. **H. basilinea** F. Nierzadki w maju i czerwcu oraz początku lipca (do 5 VII).

260. **H. gemina** Hb. Nierzadki w czerwcu (do 27 VI).

Za typowe uważamy 2 okazy 1 ♂ 13 VI 1920 Lasy Kromołowskie i 1 ♀ o jednostajnem, szaro-brunatnem tle skrzydeł przednich.

Większość posiadanych przez nas okazów, bardziej kontrastowo ubarwiona, z jaśniejszem zewnętrznem polem skrzydeł przednich i 2 czarnemi kreskami nasadowemi, zbliża się do ab. *submissa* Tr.; okazy te posiadają jednakże również i cechę ab. *remissa* Tr. mając na polu zewnętrznem skrzypeł przednich po 2—3 czarne, klinowate kreski.

261. **H. secalis** L. Pospolity w czerwcu i lipcu, sierpniu (do 16 VIII), nadzwyczaj zmienny w ubarwieniu. U formy typowej barwa pola zewnętrznego skrzydeł przednich zmienia się od brunatno-żółtawej do czarniawo-brunatnej (1 ♀ 16 VIII 1924 Cerefisko); ab. *didyma* Esp. — okazy o rdzawo-brunatnem tle i wyraźnym rysunku lub o zupełnym zaniku tegoż, plamka nerkowa wyraźna, biała, lub częściowo, a nawet zupełnie zredukowana, pospolitsza od formy typowej; ab. *oculea* Guen. — o skórzasto-

żółtem polu zewnętrznem i takimże brzegiem pachowym (dolnym) skrzydeł przednich 2 okazy 9 VII 1924 i 27 VII 1922 cmentarz; ab. *nictitans* Esp. — o brunatnych skrzydłach przednich, prawie bez rysunku, plamka nerkowa biała, rzadziej żółtawa, często w zupełnym zaniku (10 VII 1922 cmentarz), bardzo licznie występująca forma; ab. *leucostigma* Esp. — o czarniawo-brunatnem tle, z mniej lub więcej wyraźną białą plamką nerkową, mniej liczna forma VI 1921, 24 VII 1924 Cerefisko, 8 VII 1924 Smoleń, Strzegowa.

262. **Ammoconia caecimacula** F. Nierzadki na przynętę we wrześniu i początku października (5 IX—5 X) Cerefisko, Lasy Kromołowskie.

1 okaz ♀ wyhodowaliśmy e. l. 5 IX 1920 (Lasy Kromołowskie).

263. **Polia chi** L. Wyhodowany z gąsienic, zbieranych pojedyńczo na niskich roślinach w Zawierciu i Pilicy (Czarny Las). Motyle lęgły się 29 VIII 1924, 31 VIII 1918 i 2 IX 1924.

264. **Brachionycha sphinx** Hufn. Trafia się pojedyńczo, znęcony do światła lub zbierany w dzień na pniach drzew, 3 ♂♂ 8 IX 1915 i 4 X 1916 Zawiercie.

265. **Miselia oxyacanthae** L. Pospolity w końcu września i początku października (do 4 X) na przynętę w lesie dębowym około stacji kol. Nierada. W ubarwieniu odróżnić można 2 typy: ciemniejszy, o czarniawem tle pola środkowego i nasady skrzydeł przednich, silnie metalicznie-zielono przyprószonych i jaśniejszy, o tle bardziej brunatnem, ze słabszem zielonem przyprószeniem. Formy te rozróżnić można u okazów wyhodowanych e. o. U egzemplarzy chwytanych na przynętę pole zewnętrzne skrzydeł przednich jest zwykle ochrowo-żółtawe (22 IX 1923 i 4 X 1924).

266. **Dichonia aprilina** L. Rzadki, we wrześniu na przynętę lub wyhodowany z gąsienic, zbieranych w maju w szczelinach kory starych dębów w lesie dębowym około st. kol. Nierada, 10 IX 1923 Karlin, 11 IX 1924 e. l.

267. **Dryobota protea** Bkh. Nierzadki we wrześniu na przynętę na Cerefisku i w lesie dębowym na Skałce 2, 7 i 8 IX 1921 9 IX 1924, 30 IX 1918.

1 ♂ 2 IX 1921 Cerefisko, ma tło skrzydeł przednich jaśniejsze, wyraźniej oliwkowo-zielone.

268. **Dipterygia scabriuscula** L. Pospolity na przynętę lub, światło w czerwcu i lipcu, sierpniu (do 17 VIII), stały w ubarwieniu.

269. **Hyppa rectilinea** Esp. Rzadki, w czerwcu na pniach drzew na Kądzielowie i w Lasach Porębskich 15 VI 1923 i 23 VI 1917.

270. **Chloantha polyodon** Cl. Nierzadki w 2 pokoleniach: w maju, czerwcu i lipcu. W dzień na kwiatach *Hypericum* na których w lipcu i sierpniu zbierać można gąsienice. Cerefisko, Kądzielów, Lasy Kromołowskie 2 VI 1915, 28 VII i 29 VIII 1917.

271. **Trachea atriplicis** L. Pospolity w czerwcu (do 19 VII). 1 okaz ♂ 19 VII 1922 cmentarz, jasno ubarwiony, ma rysunek i plamy charakterystyczne żółto-zielonawe, w miejsce zielonych.

Z hodowli ex ovo otrzymaliśmy 2-gie pokolenie 1 VIII 1920.

272. **Euplexia lucipara** L. Pospolity na światło w 2 pokoleniach: w czerwcu, lipcu i sierpniu, wrześniu (do 9 IX). Dość zmienny w ubarwieniu zewnętrznego pola skrzydeł przednich, które zmienia się od żółtawego do fjołkowo-czerwonawego.

273. **Brotolomia meticulosa** L. Nierzadki w sierpniu i wrześniu, pojedyńczo na przynętę i na światło.

274. **Naenia typica** L. Dość pospolity na przynętę w maju, czerwcu i lipcu (do 7 VII) cmentarz, Lasy Kromołowskie. 1 ♂ 16 V 1916 ma wyjątkowo ciemne, czarniawe tło i jest zupełnie pozbawiony jasnego przyprószenia żyłek.

275. **Hydroecia lucens** Frr. Dotychczas wszystkie okazy z naszego zbioru zaliczaliśmy do *H. nictitans* Bkh. Dopiero bliższe badania narządów płciowych u ♂♂ przekonały nas, że żaden z tych okazów nie należy do tego gatunku; *H. lucens* Frr. ab. *fucosa* Frr. możemy zaliczyć do fauny krajowej na zasadzie porównania cech genitalji ♂♂ z opisem i rycinami, zamieszczonemi w pracy W. Petersena „Die Formen der Hydroecia nictitans Bkh.-Gruppe", Trudy Russkawo Entomołogiczeskawo Obszczestwa, T. XLI, Nr. 4 oraz w „Lepidopteren-Fauna v. Estland", T. I., str. 187, (Tallin-Reval, 1924).

Z gatunku *H. lucens* Frr. posiadamy 2 okazy: ♂ i ♀, znęcone do światła 4 VIII 1923 i 10 VIII 1924, Zawiercie, należące do ab. *fucosa* Frr.

Są to motyle dość duże, barwy rdzawo-ceglastej, z nalotem brunatnawym. Plamka nerkowa koloru tła lub żółto-brunatna, co jest charakterystycznem dla tej formy.

276. **H. paludis** Tutt. Również dawniej mylnie określany jako

H. nictitans Bkh., obecnie odróżniony z całą pewnością na zasadzie wyżej wspomnianych badań. Pospolity w lipcu, sierpniu i wrześniu (do 6 IX), znęca się do światła. Niezmiernie zmienny w ubarwieniu.

Pospolitszą od typowej (z białą plamką nerkową) jest forma o plamce nerkowej żółto-brunatno zabarwionej, odpowiadająca analogicznej odmianie ab. *erythrostigma* Haw. od *H. nictitans* Bkh.

Barwa tła skrzydeł przednich waha się od ceglastej i brunatno-rdzawej do jasno-szaro-żółtawej (2 ♂♂ 26 VII 1921 i 27 VII 1922); ab. *grisea* Tutt, 1 okaz ♀ 17 VIII 1921 cmentarz, ma tło skrzydeł przednich brunatno-zielonawo-szarawe.

277. **H. micacea** Esp. Nierzadki w sierpniu i początku września (do 9 IX) na światło. Tło jaśniejsze, bardziej żółtawo-brunatne, lub ciemniejsze, z odcieniem fjołkowo-różowym 1 ♀ 10 VIII 1923 cmentarz; ab. *brunnea* Tutt, o ciemno-brunatnem tle, bez różowego odcienia, 2 ♂♂ : 11 VIII 1925 (przejściowy), 9 IX 1924 i 1 ♀ 14 VIII 1925.

278. **Nonagria typhae** Thnbg. Pospolity jako gąsienica lub poczwarka, zbierana wewnątrz łodyg pałki wodnej (*Typha latifolia* L.). Motyle lęgną się w sierpniu i wrześniu (do 11 IX). W r. 1923 wystąpiła licznie na stawach pod Myszkowem koło wsi Jaworznik. Znajduje się również na dołach odkrywkowych około byłej kopalni węgla brunatnego „Elka"; ab. *fraterna* Tr. — o jednostajnem, całkowicie ciemno-brunatnem tle skrzydeł przednich 2 ♀♀ e. l. 23 VIII i 11 IX 2923.

279. **Tapinostola hellmanni** Ev. Nierzadki w lipcu i sierpniu (do 18 VIII) na przynętę. Cmentarz. Licznie wystąpił w r. 1924. Tło skrzydeł przednich szaro-żółtawe lub z odcieniem czerwonawym; ab. *saturata* Stgr. — okazy o ceglasto-czerwonawem tle skrzydeł przednich 1 ♂ i 1 ♀, 22 i 26 VII 1924; ab. *expressata* Krulik., o ciemnem, szaro-żółtawem tle, od którego wyraźnie odbijają jasna plamka nerkowa i czopowa (mniej wyraźna), środkowe pole okolone od zewnątrz ciemną poprzeczną podwójną pręgą falistą, która u jednego okazu jest jasno wypełniona, bez ciemnych obrzeżeń 3 ♂♂ 26 VII 1924.

280. **T. fulva** Hb. Występuje w końcu września i początku października (do 2 X) na jednej tylko, małej łączce podmokłej w Lasach Porębskich i jest tam dość liczny, daje się łowić na światło. Motylki krążą pomiędzy trawami na oświetlanej przestrzeni.

Pozatem trafia się na Józefowie. Gatunek ten występuje w 2 formach: ab. *punicea* Tutt, okazy jaśniejsze, szarawe, z lekkim różowawym odcieniem, prawie bez rysunku i ab. *fluxa* Tutt, ciemniejsze, szaro-rdzawe okazy, z ciemnemi rysami wzdłuż żyłek na skrzydłach przednich.

281. **Luceria virens** L. Dość rzadki w sierpniu i wrześniu do 14 IX) na kwiatach skabiozy. Cerefisko, Lasy Kromołowskie, Kądzielów. Plamka czopowa często mniej wyraźna, u 1 okazu ♀ 13 VIII 1922 Kądzielów, brak jej zupełnie.

282. **Leucania impura** Hb. Dość pospolity w czerwcu i lipcu (do 10 VII) na przynętę i światło, cmentarz, Lasy Kromołowskie.

283. **L. pallens** L. Pospolity w 2 pokoleniach: w czerwcu i sierpniu, wrześniu (do 21 IX). Cerefisko, cmentarz.

284. **L. obsoleta** Hb. Posiadamy jedynie 2 okazy, złowione na światło 1 ♂ 26 VI 1925 i 1 ♀ 29 VI 1922.

285. **L. comma** L. Pospolity w czerwcu i lipcu do 19 VII na przynętę i światło, cmentarz, Lasy Kromołowskie. Niektóre okazy ♂♂ mają skrzydła tylne białawe, w miejsce czarniawo-szarych, zwłaszcza 2 okazy 19 VII 1922 cmentarz.

286. **L. conigera** F. Rzadki na przynętę w lipcu 8 VII 1924 i 18 VII 1923 Smoleń, Strzegowa i 21 VII 1922 Skałka.

Okaz ♂ ze Strzegowej 18 VII 1923 jest wyjątkowo silnie i ciemno rysowany.

287. **L. lithargyria** Esp. Pospolity w czerwcu i lipcu na przynętę i światło (do 28 VII), nadzwyczaj zmienny w kolorze tła skrzydeł przednich i we wzroście. Normalna barwa skrzydeł ceglasto-brunatna przechodzi w szaro-żółtawo-zielonawą, często zupełnie bez najmniejszego śladu czerwonawego odcienia (1 ♀ 12 VII 1925). Z białą plamką medjalną skrzydeł przednich łączy się czasem niewyraźna ciemna smuga, ciągnąca się w kierunku nasady i występująca silniej u 1 okazu ♀ z cmentarza (6 VII 1922); ab. *ferrago* F. — liczne okazy o wybitnie czerwonawo-brunatnem ubarwieniu 8 VII 1922, 24 VII 1921 cmentarz; ab. *grisea* Haw., również liczna forma o tle szaro-żółtawo-zielonawem 1 VII 1924, 12 VII 1925 cmentarz.

288. **L. turca** L. Pojedyńczo w czerwcu i lipcu na przynętę 26 VI 1924, 30 VI 1917, 7 VII 1926 cmentarz. Tło zmienne w barwie.

1 okaz ♂ 26 VI 1924 ma tło o barwie ochrowo-żółtawej, zaś okaz ♀ z 7 VII 1926 jest jednostajnie rdzawo-brunatny.

289. **Grammesia trigrammica** Hufn. Dość pospolity w końcu maja i w czerwcu do 28 VI, Kądzielów, cmentarz, Cerefisko. 1 okaz ♀ 29 V 1925 Cerefisko, ma wzdłuż środkowej linji poprzecznej na skrzydłach przednich ciągnącą się niewyraźną, szarawą pręgę poprzeczną, otaczającą plamkę nerkową: przejście do ab. *renata* Lenz.

290. **Caradrina quadripunctata** F. Bardzo pospolity od maja do października (od 14 IV do 21 X), w 2 pokoleniach, z których ostatnie zimuje jako owad dorosły; ab. *leucoptera* Thnbg., 1 okaz ♀ 15 IX 1916 ma skrzydła przednie jednostajnie szaro-brunatno ubarwione z zanikiem rysunku; 1 ♀ 21 X 1921 ma skrzydła przednie jasno-żółtawo-szare, z częściowo zanikłym rysunkiem.

291. **C. selini** B. Tylko 1 ♂, złowiony na światło 20 VI 1924.

292. **C. respersa** Hb. 2 ♂♂ 10 VII 1922 cmentarz i 17 VII 1923, Smoleń, Strzegowa.

293. **C. morpheus** Hufn. Pospolity w czerwcu i lipcu (do 22 VII).

1 okaz ♀ 6 VII 1922 z cmentarza jest blisko o $^1/_3$ mniejszy od normalnych. Okaz ten ma rysunek skrzydeł przednich niewyraźny, zbliża się jednak (również barwą skrzydeł tylnych) do gatunku *C. morpheus* Hufn.

Okazy o jaśniejszem tle skrzydeł przednich tworzą przejście do ab. *ochrea* Lenz 30 VI 1922, 15 VII 1922.

294. **C. alsines** Brahm. Pospolity na przynętę i światło w czerwcu i lipcu (do 19 VII). Osobniki o bledszem ubarwieniu zbliżają się do ab. *ochrea* Warren 10 VII 1923, 17 VII 1921.

295. **C. taraxaci** Hb. Nierzadki na przynętę w lipcu (do 30 VII) na Skałce i na cmentarzu, znęca się również do światła; ab. *pallidior* Lenz, 1 okaz ♂ 17 VII 1924 cmentarz, o jaśniejszem tle i mniej wyraźnym rysunku skrzydeł przednich stanowi przejście do tej formy.

296. **C. ambigua** F. Tylko 1 okaz ♀, schwytany na przynętę na Skałce 23 VIII 1921.

297. **Petilampa arcuosa** Hw. 2 okazy ♂♂: 20 VII 1923 i 22 VII 1922 złowiliśmy w mieszkaniu przy świetle lampy.

298. **Rusina umbratica** Goeze. Pospolity w czerwcu i lipcu na przynętę (do 23 VII) na cmentarzu, Cerefisku i Skałce. Zmienny w kolorze tła, jednostajniej ciemno-brunatnego lub rozjaśnionego żółtawo-szaremi miejscami. Biała otoczka plamki nerkowej często-

kroć zupełnie ginie: 1 ♂ 26 VI 1924 cmentarz, ma wspomnianą otoczkę wyraźną na obu plamkach: nerkowej i czopowej.

299. **Amphipyra tragopoginis** L. Dość pospolity w lipcu i sierpniu, nawet we wrześniu (do 5 IX).

1 ♂ 5 IX 1924 z cmentarza ma tło skrzydeł przednich zjaśnione, szarawo-żółtawe.

300. A. **livida** F. Posiadamy 3 okazy, złowione na przynętę na Cerefisku 28 VIII 3 i 21 IX 1921.

301. **A. pyramidea** L. Nierzadki w sierpniu i wrześniu na przynętę 21 VII 1922 Skałka, 5 IX 1923 i 7 IX 1921 Cerefisko, 11 IX 1924 cmentarz. Okaz ♀ ze Skałki 21 VII 1922, ma ubarwienie jaśniejsze, bledsze.

302. **Taeniocampa gothica** L. Pospolity w kwietniu, a nawet początku maja (do 7 V 1924), zbierany przez strząsanie z kwitnących bazi *S. caprea* L. Zmienny w ubarwieniu tła skrzydeł przednich, które jest bardziej szarawe (ciemno-szare okazy ♂♂ e. l. 10 II 1924) lub więcej brunatno-rdzawe; ab. *nictitans* Lenz, na ciemnem tle skrzydeł przednich (u 1 okazu ♀ 13 IV 1923, Cerefisko) występują kontrastowo jasno-szare miejsca pośrodku i na brzegu zewnętrznym, okaz ten zbliża się do powyższej formy; ab. *pallida* Tutt, okazy o jasno-szarem tle, 1 ♂ 24 IV 1924 i 1 ♀ (okaz przejściowy) 7 V 1924 Kądzielów; ab. *brunnea* Tutt, 1 ♂ e. l. 4 III 1925 ma jednostajne, silnie czerwono-brunatne tło.

303. **T. miniosa** F. Tylko 1 ♂ strąciliśmy 11 IV 1925 z kotków *S. caprea* L. na Cerefisku.

304. **T. pulverulenta** Esp. Łowiony pojedyńczo w kwietniu (do 30 IV) na Cerefisku; ab. *ambigua* Hb. 1 ♂ e. l. 18 II 1924 ma ciemniejsze, szaro-brunatne skrzydła przednie, rysunek jednak niezbyt wyraźny, jestto więc okaz przejściowy do tej formy.

305. **T. populi** F. (**populeti** Tr.). Dość liczny w marcu i kwietniu (do 30 IV) na kotkach kwiatowych *S. caprea* L. i pniach drzew, na Cerefisku. Rysunek, zwłaszcza linij poprzecznych na skrzydłach przednich często niewyraźny, tło czasami ciemniejsze (przeważnie u ♀♀), brunatno-cieniowane; ab. *atropunctata* Goeze, 1 ♀ 14 IV 1923 Cerefisko, posiada wzdłuż zewnętrznej falistej linji poprzecznej na skrzydłach przednich szereg czarnych klinowatych plamek, podobne, lecz mniej liczne i wyraźne plamki mają i inne okazy.

306. **T. stabilis** View. Pospolity w kwietniu (do 30 IV) na kotkach *S. caprea* L.; ab. *pallida* Tutt — liczne okazy o żółtawo-szarem tle; ab. *junctus* Hw. 2 okazy: ♂ 26 IV 1924 cmentarz i ♀ 14 IV 1923 Cerefisko, o stykających się z sobą plamkach nerkowej i czopowej; ab. *grisea* Spul. 1 ♀ 19 IV 1924, Cerefisko ma znacznie ciemniejsze, wyraźnie szare tło; okaz ten posiada również cechę ab. *suffusa* Tutt, ze względu na rzadkie czarniawe przyprószenie; ab. *rufa* Tutt, 1 okaz ♀ e. l. 19 I 1923 ma rdzawo-brunatne tło skrzydeł przednich.

307. **T. incerta** Hufn. Bardzo pospolity na kotkach kwiatowych *S. caprea* L. w marcu i kwietniu (do 30 IV). Nadzwyczaj zmienny w kolorze tła i rysunku. Tło zmienia się od szyfrowo-szarego z wyraźnym rysunkiem i brunatną środkową pręgą poprzeczną (ab. *fasciata* Lenz) do rdzawo-brunatnego, przechodząc przez kolory ciemno- i czerwonawo-szary. U jasnych form występuje często ciemne przyprószenie tła; ab. *pallida* Lampa, o białawo-szarem, ciemno przyprószonem tle 21 IV 1923 Lasy Porębskie, 26 i 30 IV 1924 cmentarz i Cerefisko; ab. *subcarnea* Warren — o jasnem, różowo-żółtawo-szarem tle i niewyraźnym rysunku, 2 ♂♂ 26 III 1921 i 13 IV 1923 Cerefisko; ab. *contacta* Esp., o różowo-brunatnawem tle, 2 okazy e. l. 28 I 1923 i 13 IV 1922 Cerefisko; ab. *fuscata* Haw., pospolita forma, obejmująca okazy o tle czerwonawo-brunatnem lub szaro-brunatnem, z jasno-otoczonemi plamkami nerkową i czopową i takąż falistą brzegową linją poprzeczną; ab. *atra* Tutt, 1 okaz e. l. 16 III 1916 o skrzydłach przednich jednostajnie ciemno-brunatnych.

308. **T. opima** Hb. Pospolity w marcu i kwietniu, nawet maju (3 V 1924) na kotkach kwiatowych *S. caprea* L.; ab. *virgata* Lenz, nierzadka forma, obejmująca okazy o ciemno-brunatno zaciemnionem polu środkowem skrzydeł przednich w formie poprzecznego pasa, 1 okaz ♂, do tej formy należący, posiada ponadto wzdłuż brzegu zewnętrznego brunatną poprzeczną przepaskę; ab. *grisea* Tutt — okazy o jednostajnie jasno-szarem tle, prawie zupełnie (1 ♂ typowy dla tej formy 26 IV 1924 cmentarz) bez rysunku lub jedynie ze słabemi zaczątkami tegoż.

309. **T. gracilis** F. Pospolity w kwietniu (do 30 IV) na kotkach *S. caprea* L.; ab. *pallida* Steph., przejściowe do tej formy okazy, o jasnem, białawo-szarem tle skrzydeł przednich 11 IV 1924 cmentarz; ab. *obscura* Lenz, 1 ♂ 29 IV 1924 Cerefisko ma

ciemno-szare, czarniawo przyprószone tło skrzydeł przednich a skrzydła tylne ciemniej niż zwykle obrzeżone.

310. **T. munda** Esp. Dość rzadki w kwietniu (10 i 11 IV 1923) na kotkach *S. caprea* L. na cmentarzu i Cerefisku. Okazy chwytane mają koloryt bardziej żółtawo-szary niż wyhodowane, które posiadają bardziej brunatnawe tło; ab. *rufa* Tutt. Niektóre okazy mają tło rudawo-brunatne; ab. *immaculata* Stgr., 2 okazy należące do ab. *rufa* Tutt, e. l. 10 i 11 II 1926, mają w zaniku (zlewające się ubarwieniem z resztą tła) charakterystyczne czarne plamki na brzegu zewnętrznym skrzydeł przednich.

311. **Panolis griseovariaegata** Goeze. Dość pospolity w kwietniu i maju (do 12 V), lata w dzień, również i nocą siedzi na baziach *S. caprea* L.; ab. *grisea* Tutt, o ciemno-szarem tle, prawie bez rdzawo-brunatnego rysunku. 2 okazy 26 IV 1924 cmentarz i 7 V 1924 Kądzielów.

312. **Mesagona oxalina** Hb. Tylko 1 ♂, złowiony na światło 11 IX 1923.

313. **Calymnia pyralina** View. Również tylko 1 okaz ♂ złowiony na światło 16 VII 1921.

314. **C. trapezina** L. Bardzo pospolity w lipcu i sierpniu (do 16 VIII); ab. *ochrea* Tutt, o brunatnawo-ochrowej barwie skrzydeł przednich, nierzadka forma 20 VII 1924 i 4 VIII 1923 Cerefisko; ab. *rufa* Tutt, 2 okazy 15 VII 1925 i 28 VII 1922 (z tych jeden przejściowy) mają brunatno-czerwone tło; ab. *grisea* Tutt, pospolitsza od formy typowej odmiana, obejmująca okazy o względnie jednostajnem, oliwkowo-szarawem ubarwieniu skrzydeł przednich; ab. *conspersa* Warren — liczne przejściowe okazy, zwykle o żółtawo-szarem tle, ciemno-cieniowane i silnie rysowane, pośrodku skrzydeł przednich, pomiędzy plamkami nerkową i czopową, przechodzi poprzeczna ciemna pręga, w środkowej swej części kątowato do zewnątrz załamana; ta ostatnia cecha odpowiada również ab. *badiofasciata* Teich.

315. **Cosmia palacea** Esp. Pospolity w sierpniu i wrześniu (do 18 IX) na przynętę, Cerefisko; ab. *angulago* Haw., 2 okazy: 1 ♂ e. l. 20 VI 1920 i 1 ♀ 10 IX 1923 mają tło skrzydeł przednich pomarańczowo-żółte.

316. **Dyschorista suspecta** Hb. Posiadamy tylko 2 zlatane okazy z Cerefiska 1 ♂ 4 VIII 1923 i 1 ♀ 23 VII 1922.

317. **D. fissipuncta** Hw. Dość pospolity na przynętę, lipiec.

Występuje głównie jako ab. *corticea* Esp., o ciemniejszem, szarobrunatnem zabarwieniu skrzydeł przednich i zanikłym rysunku; ab. *nigrescens* Tutt, 1 okaz ♀ 7 VII 1924 Cerefisko posiada jeszcze ciemniejsze, czarno-brunatno-szare skrzydła przednie z wyraźnym rysunkiem, zwłaszcza jasnej falistej linji poprzecznej przy brzegu zewnętrznym.

318. **Plastenis retusa** L. Posiadamy tylko 1 ♂, znęconego do światła lampy 10 VIII 1923.

319. **P. subtusa** F. Pojedyńczo na przynętę w lipcu i sierpniu, e. l. 28 VI 1916, 23 VII 1922, 6 VIII 1917, 28 VIII 1921 Cerefisko.

320. **Orthosia circellaris** Hufn. Dość pospolity w sierpniu i wrześniu (do 15 IX) na przynętę, Cerefisko; ab. *ferruginea* Esp., okazy o ceglasto-rdzawo-brunatnawem tle skrzydeł przednich, e. l. 12 VII 1916, 29 VIII 1921, 14 IX 1922 Cerefisko.

321. **O. helvola** L. Nierzadki we wrześniu (do 30 IX) na przynętę i na pniach drzew na Kądzielowie i na Cerefisku; ab. *ochrea* Tutt, o jaśniejszem, bardziej ochrowo-brunatnem tle skrzydeł przednich, przez co wyraźniej występuje rysunek poprzecznych pasów. 2 okazy: 1 ♂ (przejściowy) 18 IX 1923 Cerefisko i 1 ♀ 30 IX 1921 Kądzielów; ab. *extincta* Spul., 1 okaz ♂ 20 IX 1924 Kądzielów o jednostajnie oliwkowo-szarych skrzydłach przednich i zanikłym rysunku; ab. *unicolor* Tutt, 1 ♀ 26 IX 1918 Kądzielów, o jednostajnie rdzawo-brunatnem tle skrzydeł przednich, rysunek w zaniku.

322. **O. litura** L. Pojedyńczo na przynętę we wrześniu i październiku, a nawet w listopadzie 7 IX 1921 i 5 X 1924 Cerefisko, 4 XI 1924 Kądzielów.

323. **Xanthia lutea** Ström. Posiadamy tylko 3 okazy ♂♂, złowione we wrześniu (24 IX 1916), z tych jeden na Skałce.

324. **X. fulvago** L. Bardzo pospolity jako młoda gąsienica wewnątrz kotków kwiatowych *S. caprea* L. oraz jako owad dorosły na przynętę w końcu sierpnia i wrześniu (do 18 IX); ab. *cerago* Hb., o zredukowanym i zjaśnionym rdzawo-brunatnym rysunku na skrzydłach przednich, pospolita forma 2 IX 1920 cmentarz; ab. *flavescens* Esp. — o skrzydłach przednich żółtych, bez rysunku, za wyjątkiem źrenicowatej plamki pośrodku, również pospolita forma 15 IX 1922 Cerefisko.

325. **Hoporina croceago** F. Tylko 1 ♂ e. l. 13 IX 1923,

wyhodowany z gąsienicy, strąconej z liści buku (*Fagus silvatica* L.) w Lesie Bukowym za Ogrodzieńcem.

326. **Orrhodia erythrocephala** F. Posiadamy 2 typowe okazy, złowione na kotkach *S. caprea* L. 19 IV 1924 w Lesie Bukowym i 30 IV 1924 na Cerefisku. 3-ci okaz ♀, schwytany na przynętę na Cerefisku 28 VIII 1921 (Tabl. XI, fig. 11), nie odpowiada wyglądem żadnej z opisanych form tego gatunku, posiadając jednostajnie czerwono-brunatne skrzydła przednie z zanikłym rysunkiem. Widoczną jest jedynie ciemno-obrzeżona falista linja poprzeczna przy brzegu zewnętrznym skrzydeł. Plama nerkowa zaledwie na dolnym brzegu czarno-zaznaczona, co zbliża częściowo okaz ten do ab. *impuncta* Spul.

327. **O. vaccinii** L. Pospolity we wrześniu i październiku (do 2? X) na przynętę oraz w marcu i kwietniu (do 30 IV) na kotkach kwiatowych *S. caprea* L. Bardzo zmienny, forma typowa ma dwa zasadnicze ubarwienia: czerwonawo-brunatne (przejście do ab. *rufa* Tutt) i ciemno-brunatne, w obu wypadkach rysunek jest przeważnie mało wyraźny; ab. *ochrea* Tutt — 1 okaz ♀ 20 III 1921 Cerefisko posiada ochrowo-żółte tło skrzydeł przednich o wyraźnym rysunku; ab. *canescens* Esp., 2 okazy 18 IX 1923 i 20 IX 1921 Cerefisko o rdzawo-brunatnem tle ze zjaśnionem polem przy brzegu zewnętrznym i siatką jasnych żyłek; ab. *conspadicea* Fuchs, żółtoszare okazy o wyraźnym rysunku czarnych poprzecznych prąg, 2 okazy: 14 III 1923 Cerefisko; ab. *suffusa* Tutt, okazy o szarobrunatnych skrzydłach przednich, z jasną plamką nerkową i żółtawem, jaskrawo się barwą odcinającem polem zewnętrznem, nasada skrzydeł przednich również nieco zjaśniona, liczna forma, 14 IV 1923 Cerefisko.

328. **O. ligula** Esp. Posiadamy tylko 1 okaz ♀ ściślej określony jako *O. ligula* Esp., złowiony na cmentarzu 27 IV 1924. Okaz ten posiada jednostajnie ubarwione, czarniawo-brunatnoszare, połyskujące skrzydła przednie, o niewyraźnym rysunku. Wyglądem zbliża się do ab. *subspadicea* Stgr. (zbyt ciemny) i do ab. *polita* Hb.

Ponadto mamy 3 okazy ♂♂, 14 IV 1923 Cerefisko i 26 i 29 IV 1924 cmentarz, które uważamy za *O. ligula* Esp. Okazy te są ciemno-szare z brunatnym odcieniem. Brzeg zewnętrzny skrzydeł przednich pośrodku kątowato na zewnątrz wygięty.

329. **O. rubiginea** F. Nierzadki w kwietniu (do 21 IV) na

kotkach *S. caprea* L. Zmienny w barwie tła skrzydeł przednich, bardziej ochrowego lub ciemniejszego, wpadającego w odcień pomarańczowy. Rysunek zwykle ostry i wyraźny; ab. *unicolor* Tutt — liczne okazy, prawie zupełnie bez rysunku, o jednostajnie brunatnawo-żółtych z pomarańczowym odcieniem skrzydłach przednich, widoczne są zwykle: źrenicowata plamka medjalna i białe punkty na żyłkach.

330. **Scopelosoma satellitia** L. Nierzadki na przynętę we wrześniu i październiku (do 10 X) i na wiosnę na kotkach *S. caprea* L. (do 29 IV). Jedynie 2 okazy 22 III 1923 Cerefisko i e. l. 27 VII 1923, zbliżone są ubarwieniem do brunatno-szarej formy typowej. Wszystkie inne okazy mają jaśniejsze lub ciemniejsze, rdzawobrunatne tło, przez co należą do ab. *brunnea* Lampa, przyczem 2 punkty nad żółtą plamką nerkową (ab. *flavimaculata* Lenz) na skrzydłach przednich nie są białe, jak u formy typowej, lecz zwykle żółtawe.

Większość okazów tych posiada wszystkie 3 charakterystyczne plamki (nerkowa i 2 punkty ponad nią) pośrodku skrzydeł przednich biało ubarwione, co odpowiada ab. *albipuncta* Strand. 1 okaz ♀ 22 III 1923 Cerefisko ma górny punkt biały połączony z plamką nerkową, co zbliża okaz ten do ab. *juncta* Spul.

331. **Xylina socia** Rott. Dość licznie we wrześniu (8 IX 1921 Cerefisko) oraz na wiosnę w marcu i kwietniu (do 18 IV); ab. *petrificata* F. 1 okaz ♀ e. l. 10 VII 1923 posiada skrzydła przednie silnie czarniawo-brunatno przyciemnione, z wyjątkiem jasnych plam nerkowej i czopowej i brzegu ramiennego; ab. *umbrosa* Esp., 2 przejściowe okazy o jednostajnie szarawem tle i zanikłym rysunku.

332. **X. furcifera** Hufn. Nierzadki we wrześniu i październiku (do 31 X) i na wiosnę 29 IV 1924 cmentarz.

333. **X. lamda** F. Nierzadki na wiosnę do maja (do 6 V) na na pniach drzew. Gąsienica na borówce bagiennej (*V. uliginosum* L.).

2 z naszych okazów: 26 IV 1924 cmentarz i e. l. 23 VIII 1921 o wyraźnym rysunku i widocznej żółtej plamce nerkowej, zgadzają się z opisem typowej formy *X. lamda* F., a także odpowiadają rysunkowi tejże formy, zamieszczonemu w atlasie Seitz'a na tabl. 30.

Pozostałe okazy należą do ab. *somniculosa* Hering, mając

niewyraźny i zredukowany rysunek, 6 V 1920, e. l. 12 i 15 IX Lasy Kromołowskie.

334. **X. ornithopus** Rott. 3 okazy: 12 IX 1924 Skałka, 27 X 1923 Las Bukowy i 25 IV 1924 Józefów.

335. **Calocampa vetusta** Hb. Dość pospolity na przynętę we wrześniu (do 30 IX) i na wiosnę w marcu i kwietniu (do 30 IV) na kotkach *S. caprea* L., mało zmienny. 1 okaz 21 IX 1924 z Kądzielowa ma intensywnie zaciemnione skrzydła przednie wzdłuż brzegu dolnego.

336. **C. exoleta** L. Rzadszy od poprzedniego, na przynętę w październiku (4 X 1924 Skałka i 5 X 1924 Cerefisko) i na wiosnę na kotkach kwiatowych *S. caprea* L. (do 30 IV).

337. **C. solidaginis** Hb. Dość pospolity od końca sierpnia i we wrześniu (do 7 IX) na pniach drzew i na przynętę. Kądziełów, Skałka, Cerefisko. Gąsienica na *V. uliginosum* L. w czerwcu; ab. *cinerascens* Stgr., 2 okazy o jednostajnie szarem tle skrzydeł przednich i o niewyraźnym rysunku, pozbawione ciemnej przepaski poprzecznej pośrodku skrzydeł przednich, 2 IX 1920 i 7 IX 1918 Kądzielów.

338. **Calophasia lunula** Hufn. Nierzadki w 2 pokoleniach: w maju i lipcu, sierpniu, hodowany z gąsienic, zbieranych na *Linaria* sp., e. l. 21 VII 1918 cmentarz i 2 VIII 1924 Smoleń, Strzegowa.

339. **Cuculia scrophulariae** Cap. W lipcu 1921 r. znaleźliśmy pod Łośnicami na trędowniku (*Scrophularia* sp.) kolonję gąsienic, które wydały motyle na wiosnę 1922 r. (do 10 VI). Skrzydła tylne tak u ♂♂, jak i u ♀♀, jasne, białawe lub ciemno-przydymione.

340. **C. umbratica** L. Dawniej pospolity od maja do lipca (do 21 VII), od 1917 r. niespotykany — siedzi w dzień na płotach.

341. **C. artemisiae** Hufn. Pospolity w czerwcu (e. l. do 26 VI), szczególnie jako gąsienica w sierpniu i wrzesniu na *Artemisia campestris* L., cmentarz.

342. **Anarta myrtilli** L. Dość pospolity na wrzosowiskach w 2 pokoleniach: w maju (liczniej do 6 VI) i lipcu 28 VII 1921, Kądzielów, Józefów. Jeden tylko okaz ♂ 25 V 1921, Józefów, o bardziej ciemno-brunatnem tle skrzydeł przednich stanowi przejście do formy typowej, wszystkie inne nasze okazy odpowiadają ab. *rufescens* Tutt, mając wybitnie czerwono-brunatne tło skrzydeł.

Jasny punkt pośrodku skrzydeł przednich wyraźny lub w zaniku, czasami zupełnym, 3 okazy e. l. 30 VII 1921.

343. **A. cordigera** Thnbg. Posiadamy tylko 1 okaz ♀, złowiony przez p. J. Dziuka na Kądzielowie 29 V 1924 na krzaku *V. uliginosum* L.

344. **Panemeria tenebrata** Sc. Dość pospolity w 2 pokoleniach: w maju (13—25 V) i lipcu 9 VII 1917 Las Bukowy, Kądzielów; ab. *obscura* Spul., o zredukowanej żółtej plamie na skrzydłach tylnych, 1 okaz ♀ 9 VII 1917 w parku fabryki Huldczyńskiego (Isaak).

345. **Heliothis ononis** F. Pojedyńczo spotykany w maju i lipcu w Pilicy i w Słupi pod Szczekocinami.

346. **H. dipsacea** L. Posiadamy 1 tylko okaz ♀, złowiony 3 VIII 1917 na Cerefisku.

347. **Pyrrhia umbra** Hufn. Pospolity w czerwcu i lipcu. Przylatuje do światła 1 VII 1924, 10 VII 1922. Gąsienice licznie na *Ononis* sp.

348. **Acontia luctuosa** Esp. Tylko 2 okazy ♂♂, z tych jeden schwytany 7 VIII 1922 w Słupi pod Szczekocinami.

349. **Erastria uncula** Cl. Dość pospolity na łąkach w 2 pokoleniach: w maju (8 V 1920, 20 V 1923 i 29 V 1925 Kądzielów) i lipcu, sierpniu (4 VII 1918, 23 VII 1921 Kądzielów, 17 VIII 1918, Lasy Kromołowskie).

350. **E. fasciana** L. Nierzadki w Lasach Porębskich w maju i czerwcu 25 V 1925, 17 VI 1915, 30 VI 1920.

351. **Rivula sericealis** Sc. Pospolity w lipcu w Lasach Porębskich (do 24 VII).

352. **Prothymnia viridaria** Cl. Nieliczny w 2 pokoleniach: w maju i lipcu 8 V 1921 Las Bukowy, 30 V 1922 Kadzielów, 6 VII 1920 Pilica, Czarny Las; ab. *fusca* Tutt — 2 okazy oliwkowo-brunatno szare, prawie bez rysunku, 24 VII 1918 Cerefisko.

353. **Emmelia trabealis** Sc. Pospolity od maja do sierpnia w 2 pokoleniach (do 13 VIII), ogromnie zmienny w rysunku; niektóre okazy mają zredukowane żółte tło, przez co zbliżają się do formy *confluens* Warren, której rysunek zamieszczony jest w atlasie Seitz'a na tabl. 52 g. 12 VII 1922, 15 VII 1923, 20 i 31 VII 1925.

354. **Scoliopteryx libatrix** L. Pospolity od lipca (8 VII) do wiosny (okazy przezimowane), przylatuje na przynętę. Okaz z 18 VIII 1922 cmentarz jest słabiej rysowany, blado ubarwiony.

355. **Abrostola triplasia** L. Pojedyńczo na światło w 2 pokoleniach: w maju, czerwcu i sierpniu 27 V 1925, 24 VI 1921, 7 VIII 1924, 14 i 19 VIII 1925.

356. **A. tripartita** Hufn. Nieco liczniejszy, w 2 pokoleniach: w maju, czerwcu i lipcu. Przylatuje do światła, 24 V 1925, 17 VI 1926, 26 VI 1924, 3 VII 1926, 7 VII 1923.

Z jaj, złożonych przez ♀ z 2-go pokolenia 3 VII 1926, otrzymaliśmy motyle jeszcze w tymże roku 13 i 17 IX 1926, należące w tym wypadku do 3-go pokolenia.

357. **Plusia cheiranthi** Tausch. 2 ♂♂ schwytane na światło 15 i 17 VII 1923.

358. **P. consona** F. 1 okaz ♀ znęcony został do światła lampy 4 IX 1927.

359. **P. chrysitis** L. Nierzadki w czerwcu, lipcu i sierpniu, nawet wrześniu (do 2 IX); ab. *juncta* Tutt, najpospoliciej występująca forma z rozdzielonym środkowym szaro-brunatnym pasem poprzecznym na skrzydłach przednich; ab. *aurea* Huene, o złocisto-żółtawem tle skrzydeł przednich, 3 okazy 12 VII 1923 i 23 VIII 1917; ab. *disjunct'aurea* Spul., jak poprzedni, ale z połączonym pasem brunatnym pośrodku skrzydeł przednich, 1 ♂ 17 VIII 1920 i 1 ♀ 29 VI 1926; ab. *scintillans* Schultz, okazy o tle bardziej niebieskawo-zielonem, przepaska środkowa rozdzielona 11 i 21 VIII 1925; u 1 okazu ♂ 2 IX 1917 o podobnem tle przepaska ta jest całkowita.

360. **P. festucae** L. Dość pospolity na łąkach, zwłaszcza w pobliżu wody w 2 pokoleniach w czerwcu i wrześniu (do 8 IX).

361. **P. pulchrina** Hw. Nierzadki w czerwcu i lipcu, e. l. 20 i 24 V 1920, 26 VI 1924 i 10 VII 1915. Gąsienica w maju na *V. uliginosum* L. w Lasach Kromołowskich.

1 okaz ♂ 26 VI 1924 ma mniej wyraźny rysunek, 1 ♀ e. l. 20 V 1920 ma tło jaśniejsze, fjołkowo-różowe. Okaz ♂, 10 VII 1915 należy częściowo do ab. *percontatrix* Auriv., mając na prawem skrzydle przedniem 2 charakterystyczne srebrne plamki ze sobą połączone.

362. **P. gamma** L. Bardzo pospolity wszędzie od czerwca do września (do 2 IX) prawdopodobnie w 2 pokoleniach. Ubarwienie czarniawo-fjołkowo-szare lub bardziej różowo-brunatne; ab. *rufescens* Tutt, 1 ♀ 20 VII 1923 ma tło skrzydeł przednich jednostajnie oliwkowo-różowo-brunatne i rysunek w zaniku, nalot na

skrzydłach złocisto-brunatny; ab. *gammina* Stgr., 1 ♂ 26 VIII 1921, o czarniawo-szarem tle skrzydeł przednich, jest o $^1/_3$ mniejszy od okazów normalnych.

363. **Euclidia mi** Cl. Bardzo pospolity na łąkach w 2 pokoleniach: w maju (do 25 V) i sierpniu; ab. *ochrea* Tutt — liczne okazy o tle skrzydeł tylnych żółtawem; ab. *illuminata* Warren — jaśniej ubarwione, przejściowe okazy, zwłaszcza skrzydła tylne bardziej białawe, 21 V 1923 Las Bukowy i 28 V 1923 Cerefisko; ab. *suffusa* Warren, przejściowe, czarniawo-szare okazy, tło skrzydeł tylnych prawie czarne, ze zredukowanym białawym rysunkiem, 1 ♂ 25 V 1924 Las Bukowy i 1 ♀ 30 V 1922 Kądzielów.

364. **E. glyphica** L. Bardzo pospolity w 2 pokoleniach: w maju i czerwcu (do 11 VI) i lipcu, sierpniu (do 12 VIII) na łąkach. Bardzo zmienny w kształcie i wyrazistości rysunku, zwłaszcza w jasnem obrzeżeniu środkowej pręgi poprzecznej na skrzydłach przednich (od zewnątrz). 1 ♂ 12 VIII 1918 Cerefisko, ma pręgę tę prawie w zupełnym zaniku; ab. *obsoleta* Strand, 1 okaz ♂ jasno ubarwiony, o słomkowo-żółtem tle skrzydeł tylnych, na odwrocie skrzydeł ciemny rysunek poprzecznych prąg w zupełnym zaniku.

1 okaz ♂ e. l. 6 IV 1917, o skrzydłach tylnych ciemno-przydymionych posiada 2-ie poprzeczne pręgi środkowe skrzydeł przednich, schodzące się z sobą przy brzegu dolnym skrzydeł, w miejsce takichże prąg równoległych, znajdujących się u okazów typowych.

365. **Pseudophia lunaris** Schiff. Nierzadki na przynętę w końcu maja, 29 V i 30 V 1924 Cerefisko. Gąsienica w lipcu na młodych dębach. Ogromnie zmienny w ubarwieniu, skrzydła przednie od popielato-szarych, brunatno-cieniowanych do jednostajniej brunatnych. Na szaro-brunatnych skrzydłach tylnych występuje często czarno-brunatny pas, zajmujący całą zewnętrzną połowę skrzydeł; ab. *rufa* Obthr., przejściowe okazy o prawie jednostajnie rdzawo-brunatnych skrzydłach przednich, e. l. 14 III 1926, 22 III 1925 i 15 IV 1925.

366. **Catocala fraxini** L. Pospolity w końcu sierpnia i wrześniu, a nawet początku października (do 4 X) na przynętę. Cerefisko, Skałka, Kądzielów. Bardzo zmienny w ubarwieniu tła i wyrazistości rysunku skrzydeł przednich. Tło od jednostajnie ciemno-szarego, zwykle z żółtawą czopową plamką pośrodku, do jasnych, prawie białawych okazów z wyraźnym rysunkiem i często z obfitem

ciemnem cieniowaniem; ab. *gaudens* Stgr., liczne okazy o wybitnie białawem tle skrzydeł przednich, e. o. 28 VII i 4 VIII 1922; ab. *contigua* Schultz, liczne okazy o środkowej białej plamce skrzydeł przednich połączonej z zewnętrzną zygzakowatą, podwójną linją poprzeczną; ab. *moerens* Fuchs, czarno-szare okazy, zwykle z dość jaskrawo odbijającą środkową jasną plamką na skrzydłach przednich, 28 VIII 1921, e. o. 25 VII 1925, 2 IX 1921 i 10 IX 1923 Cerefisko.

1 okaz ♀ 15 IX 1925 Cerefisko, o dość ciemnem, czarniawem ubarwieniu skrzydeł przednich, ma na tylnych przepaskę ciemno-szarą, bez śladu niebieskiego odcienia.

367. **C. elocata** Esp. Rzadki, przylatuje do światła we wrześniu 11 IX 1923. Skrzydła przednie u 1 okazu jaśniej, niż normalnie cieniowane, 1 okaz ma czarną poprzeczną przepaskę na skrzydłach tylnych niedociągniętą do brzegu pachowego, a kończącą się przed nim.

368. **C. nupta** L. Pospolity od połowy lipca, w sierpniu i wrześniu, a nawet początku października (do 4 X) na przynętę; ab. *concubina* Bkh., dość pospolicie występująca forma o czarnej przepasce skrzydeł tylnych dociągniętej klinowato do brzegu pachowego skrzydeł; pośród tej formy trafiają się osobniki o jaśniejszem tle skrzydeł przednich, 27 VIII 1921 Skałka i 10 IX 1923 Cerefisko.

369. **C. sponsa** L. Nierzadki w sierpniu na przynętę 13 i 16 VIII 1924 Cerefisko, nie każdego roku pojawia się jednakowo licznie. Bardzo zmienny, skrzydła przednie zmieniają się od ciemno szarych, słabo rysowanych (e. o. 25 VI 1925, przeważnie u ♀♀) do oliwkowo-brunatnych, jasno rysowanych (e. o. 8 VII 1925); ab. *fasciata* Spul., niektóre osobniki mają powiększone środkowe białawe plamy i zjaśnione środkowe pole na skrzydłach przednich, e. o. 25, 26, 29 VI i 8 VII 1925.

370. **C. fulminea** Scop. Posiadamy tylko 1 okaz ♂, znęcony do światła lampy 22 VII 1924.

371. **Toxocampa pastinum** Tr. Nierzadki na łąkach i porębach w czerwcu i lipcu 18 VI 1925 Cerefisko, 26 VII 1921 Skałka. Okaz z 18 VI 1915 ma brzeg zewnętrzny skrzydeł przednich szary, nie zaciemniony, pozostałe okazy posiadają brzeg ten, począwszy od poprzecznej zewnętrznej przepaski, szeroko brunatno przyciemniony.

372. **T. viciae** Hb. 1 ♂ 24 VI 1924 znęcony do światła.

373. **Laspeyria flexula** Schiff. Nierzadki w czerwcu i lipcu na pniach drzew na Kądzielowie i w Lasach Kromołowskich 9, 25 i 28 VI 1918, 10 VII 1915.

374. **Parascotia fuliginaria** L. Dość pospolity w czerwcu i lipcu (do 29 VII) na ścianach domów lub znęcany do światła.

Obfitość żółtawego rysunku na skrzydłach bardzo zmienna. Wybitnie żółto ubarwiony jest 1 okaz ♀ 19 VII 1916.

375. **Standfussia emortualis** Schiff. Tylko 1 okaz ♀, złowiony na Cerefisku 16 VI 1915.

376. **Madopa salicalis** Schiff. Występuje w czerwcu na Cerefisku i Kądzielowie, rzadki 8 VI 1915.

377. **Herminia derivalis** Hb. 1 okaz ♀, schwytany w Morsku 10 VI 1921.

378. **H. tentacularia** L. Posiadamy 1 okaz ♀, złowiony w lipcu 1923 w Słupi pod Szczekocinami.

379. **Pechipogon barbalis** Cl. Rzadko w maju, Cerefisko, 25 V 1923, 1 VI 1916.

380. **Bomolocha fontis** Thnbg. Pospolity w maju i czerwcu, nawet lipcu (do 2 VII) w Lasach Porębskich i Kromołowskich.

Pole środkowe skrzydeł przednich czasami ciemniejsze, czarniawo-brunatne. Brzeg zewnętrzny niekiedy ciemniej szary; ab. *terricularis* Hb., osobniki o prawie całkowicie czarniawo-brunatnych skrzydłach przednich z niewyraźnym rysunkiem i ciemno-przydymionych skrzydłach tylnych, liczna forma, rzadsza jednak od typowej.

381. **Hypena proboscidalis** L. Dość liczny w lipcu i sierpniu. Strzegowa za Smoleniem, Kądzielów, e. l. 10 VI 1921, 8 VII 1924, 9 VIII 1925. Osobniki pochodzące z Strzegowej mają tło jednostajniej szare, okaz z Kądzielowa (e. l. 10 VI 1921) ma tło jaśniejsze, zółtawe, z wyraźnym ciemnym rysunkiem.

382. **H. obesalis** Tr. 1 ♂ złowiony w Zawierciu 3 VII 1917.

383. **H. rostralis** L. 2 okazy 9 V 1924 i 14 V 1925, znęcone do światła.

Okaz ♀, 14 V 1925, o tle brunatnem i wyraźnym rysunku uważamy za typowy; okaz 9 V 1924 ma szare tło skrzydeł przednich, znacznie ciemniejsze w nasadowej i środkowej części i zanikły rysunek, odcień brunatny słaby, okaz ten należy do ab. *palpalis* F.

ODBITKA Z „POLSKIEGO PISMA ENTOMOLOGICZNEGO“ T. VIII. Z. 1-4. 1929.
EXTRAIT DU „BULLETIN ENTOMOLOGIQUE DE LA POLOGNE“. T. VIII. 1929.

Motyle okolic Zawiercia. II cz.

(Lepidoptera der Umgebung von Zawiercie).

Tablica X i XI w tomie VII-ym. — Tafeln X—XI im Bd. VII.

podali

LUDWIK i MARJAN MASŁOWSCY.

CYMATOPHORIDAE.

384. **Habrosyne derasa** L. Dość rzadki. W czerwcu i lipcu (do 9 VII) na przynętę lub światło. Przy hodowli ex ovo otrzymaliśmy w r. 1926 częściowo II pokolenie pomiędzy 28 VIII a 8 IX. Reszta okazów z tej samej hodowli wylęgła się w ciągu maja następnego roku.

385. **Thyatira batis** L. Nierzadki w czerwcu, lipcu, nawet wrześniu 15 IX, prawdopodobnie w 2 pokoleniach. Cmentarz, Cerefisko, Kądzielów.

386. **Cymatophora or** F. Pospolity w 2 pokoleniach: w maju, czerwcu (do 24 VI), rzadziej w lipcu, sierpniu (do 13 VIII). Na przynętę lub hodowany z gąsienic, znajdywanych pomiędzy sprzędniętemi liśćmi osiny (*P. tremula* L.). Bardzo zmienny w rysunku. Linja poprzeczna zwykle dobrze rozwinięta, rzadziej w zaniku. Najwyraźniejsze są poprzeczne pręgi nasadowe, które okazują wybitną tendencję do zlewania się w szerszy pas: 24 V 1924, 24 V 1926, Cerefisko, 3 VII 1926, 28 VII 1921 (światło). Linje środkowe i zewnętrzne często zanikają. Tło skrzydeł przednich u niektórych okazów jaśniejsze, siwawe: 24 V 1924 i 24 V 1926 Cerefisko; ab. *unimaculata* Aur. — z zanikiem plamki okrągłej, rzadki, e. l.: 19 i 22 II 1921 i 10 IV 1918; ab. *unifasciata* Spul. —

o zanikłych poprzecznych linjach falistych, za wyjątkiem nasadowych, zwykle ze sobą w czarny, szeroki pas połączonych; plamki: nerkowa i okrągła w częściowym zaniku, niewyraźne. E. l.: 5 IV 1918 i 24 V 1924 Cerefisko; ab. *albigensis* Warr. — przejściowe okazy, o jednostajnem, czarniawo-brunatno-szarem tle skrzydeł przednich i ściemnionych tylnych; na skrzydłach przednich jaskrawo występują dobrze rozwinięte, jasne plamki: nerkowa i okrągła, e. l.: 8 VI 1916, 18 VI 1924 (cmentarz) i 1 VII 1924 (światło); ab. *flavistigmata* Tutt — 1 przejściowy okaz ♀ o jednostajnie szarawych skrzydłach przednich z bardzo niewyraźnym rysunkiem i żółto zabarwionej plamce nerkowej; plamka okrągła niewyraźna, żółtawa; ab. *fasciata* Teich. — 1 okaz ♀ e. l. 14 II 1921 o bardzo wyraźnych, poprzecznych linjach falistych, pozlewanych częściowo w 2 czarne pasy na polu nasadowem i środkowem skrzydeł przednich; ab. *discolor* Warr. — o jednostajnie brunatnawo-szarem tle z zanikłym rysunkiem, prócz plamek nerkowej i okrągłej, 1 okaz ♂ 27 VII 1923.

387. **C. fluctuosa** Hb. Posiadamy tylko 1 okaz ♂ złowiony przez dr. J. Kremky'ego w Lasach Porębskich 21 VII 1921.

388. **C. duplaris** L. Nierzadki w maju i lipcu, sierpniu (do 5 VIII) na przynętę w brzozowych laskach. Prawdopodobnie w 2 pokoleniach. Cmentarz, Kądzielów, Skałka; ab. *unipuncta* Spul. — z zanikiem dolnego czarnego punktu pośrodku skrzydeł przednich, 1 ♂ 18 VII 1921 Kądzielów.

389. **Polyploca flavicornis** L. Pospolity w marcu i kwietniu (do 17 IV) na Cerefisku i w Lasach Kromołowskich. Bardzo zmienny w rysunku, zwłaszcza w wyrazistości prąg poprzecznych, często będących w zaniku na skrzydłach przednich. Pręgi te są pojedyńcze lub podwójne, zmienne zwłaszcza u nasady, gdzie bywa ich od 1—3. Plamki nerkowa i okrągła również ogromnie zmienne. Podobnie, jak u *C. or* F. występuje i tu: ab. *unimaculata* ab. nov. T. XI, fig. 12. — „Alae anticae solum una rotunda macula. Macula reniformis nulla". — Skrzydła przednie z jedną tylko plamką okrągłą, plamki nerkowej brak zupełnie, pospolita forma; ab. *obsoleta* Masłowki — 1 okaz ♂ 15 III 1920 Cerefisko, jest zupełnie pozbawiony plamek nerkowej i okrągłej; ab. *confluens* Klem. — pospolicie występująca forma o plamkach nerkowej i okrągłej zlanych w jedną dużą, podługowatą plamę.

BREPHIDAE.

390. **Brephos parthenias** L. Pospolity w laskach brzozowych w marcu i kwietniu (do 11 IV). Cerefisko, Skałka. Bardzo zmienny w rysunku. Czarna plamka środkowa na skrzydłach tylnych stoi oddzielnie lub jest często połączona z czarnem dolnem polem trójkątnem a nierzadko i z brzegiem górnym w jednolitą przepaskę. Obfitość białych plam i cieniowań na skrzydłach przednich bardzo rozmaita; ab. *obscura* Prout — z zanikiem białych plam na skrzydłach przednich, dość liczna forma, u jednego okazu ♂ brak białych plam także i na odwrotnej stronie skrzydeł; ab. *szymańskii* Isaak ab. nov. T. XI, fig. 13. — „Alae anticae pallidiores, posticae omnes flavae sine nigra fascia". — Posiadamy 1 okaz ♀, pochodzący ze zbiorów b. Szkoły Powszechnej Tow. Akc. „Zawiercie", określony podług etykietki ś. p. Jul. Isaaka, jako „ab. *szymańskii* Isaak". Okaz ten ma jednostajnie jasno-brunatno-szare, słabo rysowane skrzydła przednie i prawie całkowicie pomarańczowo-żółte tylne skrzydła, na których pozostała jedynie ściemniona nasada i mała, słabo widoczna, czarna plamka pośrodku. Djagnozę formy tej podajemy ze względu na to, że nie jest nam dokładnie wiadomem, czy i gdzie została ona przez ś. p. Jul. Isaaka opisana.

391. **B. nothum** Hb. Pospolity w marcu i kwietniu (do 17 IV), Cerefisko. Zwykle unosi się nad osinami lub siada na kwitnących kotkach kwiatowych *S. caprea* L., na których dotychczas *B. parthenias* L. nie zauważyliśmy. Skrzydła przednie u ♂♂ czasami silniej srebrzysto-przyprószone, podobnie jak u ♀♀. Czarna plamka środkowa skrzydeł tylnych stoi oddzielnie lub też jest połączona z dolnem trójkątnem polem i brzegiem górnym w jedną przepaskę, wyraźną zwłaszcza u 1 okazu ♀ 17 IV 1924 Cerefisko. Inny okaz ♀ 11 IV 1920 Cerefisko, ma skrzydła przednie bardzo jasne, srebrzysto-białawo-szare, od których wyraźnie odbija czarny poprzeczny pas przy nasadzie.

GEOMETRIDAE.

392. **Geometra papilionaria** L. Pospolity w czerwcu i lipcu (do 24 VII). Lasy Porębskie i Kromołowskie. W barwie zasadniczej rozróżnić można dwa odcienie: czysto-zielony i niebieskawo-zielony (zwłaszcza 1 okaz ♀ e. l. 29 V 1920); ab. *deleta*

Burr. — 1 ♀ e. l. 4 IV 1920 pozbawiona jest zewnętrznego szeregu białych plamek na obu parach skrzydeł.

393. **Nemoria viridata** L. 2 okazy ♀: 20 VI 1922 Cerefisko i 29 VII 1917 Skałka.

394. **Hemithea strigata** Muell. 1 ♂ znęcony do światła 7 VII 1926.

395. **Thalera fimbrialis** Scop. Dość pospolity w lipcu, nawet sierpniu (do 4 VIII) na wrzosowiskach, Józefów, Kądzielów.

396. **T. putata** L. Bardzo pospolity w maju i czerwcu (do 15 VI) w lasach porosłych *V. myrtillus* L.

397. **T. lactearia** L. Nierzadki w czerwcu, nawet początku lipca. 10 VI 1921 i 1922, 12 VI 1921, 24 VI 1922 Cerefisko i 2 VII 1922 Kądzielów.

398. **Acidalia similata** Thnbg. Pospolity w lipcu (do 29 VII) na łąkach. Cerefisko, Skałka. Nieco zmienny w natężeniu barwy tła. Strzępina czasami jaśniejsza żółto-brunatna.

399. **A. ochrata** Scop. 1 okaz ♂, pochodzący ze zbiorów b. Szkoły Powszechnej T-wa Akc. „Zawiercie".

400. **A. muricata** Hufn. Nierzadki na łąkach i wrzosowiskach w lipcu (do 28 VII). Lasy Kromołowskie, Kądzielów, 19 VII 1921, 21 VII 1920 i 1921, 28 VII 1921.

401. **A. dimidiata** Hufn. 3 okazy: 13 VII 1926 (na światło), 21 VII 1922 Józefów i 22 VII 1921 Skałka. Okaz ♂ 21 VII 1922 z Józefowa jest słabiej rysowany, pozbawiony ciemnych cieniowań przybrzeżnych i ciemnej środkowej pręgi poprzecznej; ab. *delictata* Prout — jeden okaz, pozbawiony charakterystycznej ciemnej plamy na skrzdł. przedn., schwytany został przez dr. J. Kremky'ego na Skałce 22 VII 1921.

402. **A. virgularia** Hb. Tylko 1 ♂ złowiony w Pilicy (Czarny Las) 8 VII 1918.

403. **A. pallidata** Bkh. Nierzadki w maju i czerwcu w Strzegowej za Smoleniem i w Czarnym Lesie pod Szczekocinami. 29 V 1923, 9 VI 1924. W r. 1925 z hodowli ex ovo otrzymaliśmy 2 okazy ♀♀ 2-go pokolenia 29 VIII i 4 IX.

404. **A. straminata** Tr. Nierzadki w czerwcu i lipcu (do 18 VII) na wrzosowiskach w Lasach Kromołowskich i na Kądzielowie. Lata nad wieczorem.

405. **A. herbariata** F. Bardzo pospolity w mieszkaniach w 2 pokoleniach: od marca (od 22 III) do czerwca (do 30 VI) i w sierpniu,

a nawet początku września. Bardzo zmienny w rysunku i wielkości.

406. **A. dilutaria** Hb. Nierzadki w lipcu w Strzegowej za Smoleniem: 8 VII 1924 i 18 VII 1923.

407. **A. humiliata** Hufn. 1 okaz ♂ znęcony do światła 20 VII 1924.

408. **A. inornata** Hw. Nierzadki w lipcu (do 29 VII), Strzegowa, Kądzielów, Skałka, Lasy Kromołowskie, Słupia pod Szczekocinami. Ton ubarwienia żółtawy lub zielonawy, rysunek linij poprzecznych i czarnych punktów często w zaniku, zwłaszcza u 1 ♂ 22 VII 1921 Skałka. Okaz ♀ 4 VII 1923 pozbawiony jest również czarnych punktów pośrodku skrzydeł ale zato wyraźnie rysowany.

409. **A. deversaria** HS. 2 okazy, 18 VII 1923, Smoleń, Strzegowa. Od *A. aversata* L. ab. *spoliata* Stgr. okazy te różnią się kształtem falistej poprzecznej czarnej linji na polu zewnętrznem skrzydeł przednich, która u *A. deversaria* HS. jest słabo zagięta przy brzegu ramiennym, zaś u *A. aversata* L. ab. *spoliata* Stgr. tworzy w tem miejscu ostry kąt. Od *A. inornata* Hw. odróżnić można *A. deversaria* HS. obecnością czarnych punktów na strzępinie skrzydeł, których brak u poprzedniego gatunku.

410. **A. aversata** L. Pospolity w 2 pokoleniach: w maju, czerwcu (do 29 VI) i lipcu, sierpniu. Lasy Kromołowskie, Kądzielów, Cerefisko, Słupia pod Szczekocinami; ab. *spoliata* Stgr. — bez ciemnej środkowej przepaski, pospolitszy od formy typowej; okaz ♀ 1 VII 1923 Kądzielów, bardzo silnie rysowany, posiada cienką ciemną przepaskę poprzeczną pośrodku obu par skrzydeł; ab. *aurata* Fuchs — 1 ♀ e. l. 26 V 1921, ma ciemne, wybitnie jednostajnie ochrowo-żółte tło skrzydeł.

411. **A. emarginata** L. Dość pospolity w lipcu i początku sierpnia, 27 VII i 3 VIII 1921 Skałka i 2 VIII 1924 (na światło). 1 okaz ♀ 27 VII 1921 ze Skałki ma tło, a zwłaszcza zewnętrzną połowę obu par skrzydeł, rdzawo-brunatno zabarwione.

412. **A. rubiginata** Hufn. Dość pospolity w 2 pokoleniach: w maju i lipcu, sierpniu (do 10 VIII). Cmentarz, Skałka i znęcany do światła lampy; ab. *ochraceata* Stgr. — 1 ♀ 25 VII 1921 ma tło wybitnie jasne, ochrowo-żółtawe.

413. **A. marginepunctata** Göze. Dość pospolity na światło

lub na pniach drzew i płotach w ogrodach. W 2 pokoleniach: w maju, czerwcu (do 17 VI) i lipcu, sierpniu (do 20 VIII).

414. **A. fumata** Stph. Pospolity w czerwcu i początku lipca (do 10 VII) na pniach drzewnych lub pod liśćmi *V. myrtillus* L. Kądzielów, Lasy Kromołowskie. Zmienny w gęstości brunatnego przyprószenia skrzydeł, czasem słabo widocznego (1 ♀ 10 VII 1923 Kądzielów) i wyrazistości rysunku linij poprzecznych, u okazu ♂ 2 VII 1926 z Lasów Kromołowskich, zupełnie niewidocznych.

415. **A. remutaria** Hb. Dość pospolity w maju i czerwcu (do 15 VI) na Kądzielowie. Typowa forma o żółtawem tle i wyraźnym brunatnym rysunku falistych linij poprzecznych dość rzadka. Pospoliciej trafiają się okazy o białawem tle i niewyraźnych linjach, przyczem brzeg obu par skrzydeł jest zupełnie pozbawiony rysunku. Czarne punkty na strzępinie skrzydeł przednich rzadko tylko widoczne, częściej brak ich zupełnie. Okaz ♂ 5 VI 1922 Kądzielów, jest znacznie mniejszy od normalnych; ab. *exstirpata* Fuchs — 1 okaz ♂ jednolicie żółtawo-biały bez rysunku, z wyjątkiem niewyraźnego czarnego punktu pośrodku skrzydeł tylnych.

416. **A. immutata** L. Pospolity w lipcu i sierpniu (do 15 VIII) na mokrych łąkach. U ♀♀ brunatne linje poprzeczne często prawie zupełnie zanikają (29 VII 1917 Skałka). W r. 1920 hodując ex ovo otrzymaliśmy 1 okaz ♀ 2-go pokolenia 8 X.

417. **A. strigilaria** Hb. Pojedyńczo w lipcu w Lasach Kromołowskich i w Czarnym Lesie za Pilicą, 4 VII 1920, 18 VII 1923, 29 VII 1917.

418. **A. ornata** Scop. Pospolity w 2 pokoleniach: w maju, czerwcu (do 9 VI) i lipcu, sierpniu (do 9 VIII), pospoliciej w 2-giem pokoleniu. Rysunek brzegowy skrzydeł często w częściowym zaniku, zwłaszcza u okazu ♂ 22 VII 1921 Skałka. Okaz ♀ 27 VII 1921, T. XI, fig. 16, z tejże miejscowości ma przeciwnie obie pary skrzydeł jednolicie i dość szeroko szaro-brunatno obwiedzione. 1 ♀ z Pilicy (Czarny Las) 2 VI 1922 poza normalnym wyraźnym rysunkiem, posiada jeszcze dodatkową ciemną pręgę poprzeczną, ciągnącą się środkiem obu par skrzydeł.

419. **Codonia pendularia** Cl. Pospolity w 2 pokoleniach: w maju (do 12 V) i lipcu (do 18 VII) w brzozowych laskach. Bardzo zmienny w wyrazistości rysunku i przyprószeniu skrzydeł; ab. *depulsa* Bastelb. — 2 okazy, 2 i 5 V 1920, Lasy Kromołowskie, posiadają bardzo niewyraźną, prawie w zaniku, czerwonawą

otoczkę środkowych punktów na skrzydłach; ab. *unicoloria* Lambill., 2 ♂♂ e. l.: 19 i 21 I 1920 mają słabo przyprószone, białawe tło skrzydeł.

420. **C. orbicularia** Hb. Tylko 2 okazy ♂♂, złowione w czerwcu 1915 r. i 5 VIII 1927.

421. **C. punctaria** L. Dość pospolity w 2 pokoleniach: w maju (do 31 V) i lipcu, sierpniu (do 23 VIII) w dębowych laskach. Cerefisko, Skałka. Ogromnie zmienny w wyrazistości rysunku i ciemnego przyprószenia skrzydeł. Ciemne plamy brzegowe na skrzydłach przednich często w zupełnym zaniku. 1 okaz ♂ 16 V 1916, jasny, słabo przyprószony, posiada jako jedyny rysunek środkową pręgę poprzeczną. Tło bardziej szarawe lub więcej ochrowo-żółte. 2-gie pokolenie naogół mniejsze wzrostem i jaśniej ubarwione; ab. *foliata* Fuchs — 1 okaz ♂ z ciemnym pasem przybrzeżnym na obu parach skrzydeł, powstałym ze zlania się z sobą poszczególnych plam brzegowych.

422. **C. linearia** Hb. 1 okaz ♀ schwytany 8 V 1921 w Lesie Bukowym za Ogrodzieńcem. Ze złożonych jajeczek wyhodowaliśmy na dębie (*Quercus sp.*) 2 okazy letniego pokolenia należące do ab. (gen. aest.) *strabonaria* Z., o znacznie ciemniejszem, brunatnawo-ochrowem tle skrzydeł, z czerwonawym odcieniem.

423. **Rhodostrophia vibicaria** Cl. 1 ♂ 30 VI 1922 Lasy Kromołowskie.

424. **Timandora amata** L. Dość pospolity w 2 pokoleniach: w maju i lipcu, sierpniu (do 17 VIII). 1 okaz ♂ e. l.: 11 VII 1916, ma różowy brzeg skrzydeł znacznie szerszy, niż u okazów normalnie ubarwionych.

425. **Lythria purpuraria** L. Mniej liczny od następnego gatunku, w lipcu i sierpniu (do 21 VIII), rzadziej na wiosnę w 1-szem pokoleniu. Cerefisko, Ogrodzieniec, Las Bukowy; ab. *conjunctiva* Prout — 1 okaz ♂ 24 VII 1918, Cerefisko, o pręgach poprzecznych skrzydeł przednich zbliżonych do siebie pośrodku brzegu pachowego; ab. *meevesi* Lampa — 1 ♂ 3 VIII 1917 i 1 ♀ 15 VIII 1921, o bardzo niewyraźnych pręgach poprzecznych na skrzydłach przednich.

426. **L. purpurata** L. Bardzo pospolity wszędzie w 2 pokoleniach, w kwietniu, maju i lipcu (do 21 VII); gen. vern. *demaisoni* Prout jest mniejsza i ciemniej ubarwiona; ab. *communiarea*

Romaniszyn — 1 ♂ z 1915 r. i 2 ♀♀ ex ovo 5 III i 27 IV 1922, o całkowicie purpurowo-czerwonych skrzydłach przednich, z wyjątkiem szaro-zielonawego brzegu zewnętrznego, 1 przejściowy okaz ♂, 6 V 1923, Skałka, ma skrzydła przednie ponadto szaro-oliwkowo przyprószone; ab. *confluens* Oberth. — 1 ♂ i ♀ o szerokich i częściowo ze sobą połączonych czerwonych pręgach poprzecznych na skrzydłach przednich; ab. (var.) *rotaria* Fuchs — 1 okaz ♂ 19 V 1912, Skałka, ma jednostajnie szaro-oliwkowe tło skrzydeł przednich, prawie bez czerwonego rysunku poprzecznych prąg, spód skrzydeł zupełnie bez rysunku, jednostajnie żółtawy.

427. **Ortholita plumbaria** F. Nierzadki, głównie na wapiennem podłożu, w 2 pokoleniach: w maju (do 31 V) i lipcu (do 15 VII). Strzegowa, Pilica (Czarny Las), Cerefisko. Linje poprzeczne na skrzydłach przednich czasami mniej wyraźne (1 ♀ 8 VII 1924 Smoleń, Strzegowa); ab. *luridaria* Bkh. — 1 ♀ o wybitnie jednostajnie ciemno-szarem tle skrzydeł przednich, złowiona na Cerefisku w r. 1924.

428. **O. cervinata** Schiff. 1 ♂ znęcony do światła lampy 4 IX 1924.

429. **O. limitata** Scop. Bardzo pospolity wszędzie w lipcu i sierpniu (do 20 VIII). 2 ♂♂, 20 VII 1925, mają tło obu par skrzydeł mniej silnie brunatno-żółto ubarwione, a wpadające natomiast w jednostajniejszy, ciemno-szary odcień.

430. **O. moeniata** Scop. 2 okazy ♀♀, z tych jedna z Zawiercia, druga z Myszkowa (22 VIII 1923). Okaz z Zawiercia ma tło ubarwienia skrzydeł bardziej brunatne, niż szare.

431. **O. bipunctaria** Schiff. Pospolity na podłożu wapiennem w lipcu (do 24 VII). Pilica (Czarny Las), Las Bukowy, Cerefisko.

432. **Minoa murinata** Scop. Pospolity w 2 pokoleniach: w maju i początku czerwca (do 9 VI) i lipcu, sierpniu (do 15 VIII). Bardziej na suchszem wapiennem podłożu. Pilica (Czarny Las), Smoleń (Strzegowa), Las Bukowy za Ogrodzieńcem. Niektóre okazy jaśniej ubarwione, szaro-brunatnawo-białe tworzą przejścia do ab. *cinerearia* Stgr.

433. **Lithostege farinata** Hufn. Rzadki. 3 okazy, złowione w czerwcu.

434. **Anaitis praeformata** Hb. Ściśle lokalny. Znajduje się tylko na skalistych wzgórzach jurajskich za wsią Strzegową pod

Smoleniem. Lata w lipcu. Okazy duże, normalnie ubarwione — 8, 15 i 18 VII 1923.

435. **A. plagiata** L. Pospolity w 2 pokoleniach: w maju, początku czerwca i lipcu, sierpniu (do 28 VIII). Cerefisko, Skałka, Lasy Kromołowskie, Smoleń (Strzegowa), Pilica (Czarny Las); ab. *tangens* W. Fritsch — o połączonych pośrodku przepaskach środkowych skrzydeł przednich, przez co odnośne pole pomiędzy niemi podzielone jest na 2 trójkąty 1 ♀ VI 1921 i 1 ♀ przejściowa 17 VIII 1924.

436. **Lobophora carpinata** Bkh. Pospolity na pniach drzew w marcu i kwietniu (do 24 IV). Cerefisko. Rysunek wyraźniejszy lub w zaniku, tło ciemniejsze, szare lub białawe. 1 ♀ 31 III 1920 ma jasne, białawe tło z brunatnym odcieniem. Rysunek zredukowany, za wyjątkiem dwu środkowych prąg poprzecznych na skrzydłach przednich. Inny okaz ♀ 13 IV 1923 Cerefisko, o bardzo niewyraźnym rysunku i wybitnym brunatnym odcieniu tła, jest bardzo mały, sięga bowiem nieco więcej, niż połowy wielkości okazów normalnych.

437. **L. halterata** Hufn. Dość pospolity w tych samych miejscach, co poprzedni, w kwietniu i maju (do 22 V). Również zmienny w wyrazistości rysunku.

438. **Anisopteryx aceraria** Schiff. Pospolity w końcu października i listopadzie (do 14 XI) na Cerefisku. ♀ ♀ siedzą na pniach drzew. Gąsienice licznie na dębach, w czerwcu.

439. **A. aescularia** Schiff. Tylko 1 ♂ na pniu drzewa 21 III 1921. Pozatem spostrzeżony w marcu 1919 r.

440. **Operophtera boreata** Hb. Pospolity w październiku i pierwszej połowie listopada. ♀ ♀ siedzą na słonecznej stronie pni drzewnych, przeważnie brzóz; ab. ♂ *fasciata* Petersen — o wyraźnej przepasce poprzecznej, ciągnącej się środkiem obu par skrzydeł, 2 okazy: 25 X 1925 i X 1916 Cerefisko; ab. ♂ *isaaki* Isaak, ab. nov. T. XI, fig. 14 — „Alae anticae in media parte clariores, in margine et basi brunneo-obscuriores“ — 2 okazy, z tych jeden przejściowy, 25 X 1915 Cerefisko, o skrzydłach przednich pośrodku zupełnie bez rysunku, jasno-szarych, zaś przy nasadzie i przy brzegu zewnętrznym całkowicie szaro-brunatnych; ab. ♂ *pygmaeata* Isaak, ab. nov. T. XI, fig. 15 — „Minor, colore pallidiore“ — bardzo małe, słabo rysowane okazy, u jednego z nich rysunek zewnętrznego pola skrzydeł przednich

znajduje się w zaniku, 26 X 1915 i 1916, 28 X 1923. Nazwy: ab. *isaaki* Isaak i ab. *pygmaeata* Isaak podajemy za ś. p. Jul. Isaakiem z etykiet motyli, znajdujących się poprzednio w zbiorze b. Szkoły Powszechnej Tow. Akc. „Zawiercie". Odnośne djagnozy form powyższych pomieszczamy w pracy niniejszej wobec braku wiadomości, czy i gdzie zostały one przez ś. p. Jul. Isaaka opisane.

441. **O. brumata** L. Pospolity w październiku i listopadzie (do 11 XI) na pniach drzew i płotach, głównie w ogrodach. ♀♀ znaleść można rankami na słonecznej stronie pni drzewnych; ab. *hyemata* Huen. — 1 okaz 5 X 1926 o wybitnie czarniawo zaciemnionem środkowem polu skrzydeł przednich i z wyraźną ciemną przepaską na tylnych, tło naogół również ściemnione; ab. *unicolor* Lambill, kilka okazów o skrzydłach przednich prawie bez rysunku lub tylko z niewyraźnemi zaczątkami tegoż.

442. **Triphosa dubitata** L. Pojedyńczo, zwykle na wiosnę, na światło lub na kotkach kwiatowych *S. caprea* L. Wszystkie posiadane przez nas okazy pozbawione są w ubarwieniu czerwonawych cieniowań, tło jest jednostajniejsze, brunatnawo-szarawe, przez co okazy te tworzą przejście do ab. *cinereata* Steph., której to formie odpowiadają również nieco mniejszym wzrostem.

443. **Eucosmia certata** Hb. Pojedyńczo na światło w kwietniu (29 IV 1922) i lipcu (20 VII 1920), skąd możnaby wnioskować o występowaniu 2 pokoleń, o czem wzmianki w literaturze nie znaleźliśmy.

444. **E. undulata** L. Pospolity wszędzie w czerwcu i początku lipca (do 7 VII) w lasach, porosłych *V. myrtillus* L. Zmienny w rysunku. Linje faliste pośrodku skrzydeł przednich wykazują skłonność do zlewania się w mniej lub więcej szeroki ciemny pas: ab. *subfasciata* Reut., 1 ♀ 25 VI 1918 Kądzielów posiada wyraźny ciemny pas, obramowany kolorem tła, pośrodku skrzydeł przednich; ab. *nordströmi* Bryk (Int. Ent. Ztschrft XIV 1920—21, p. 183, T. I) — 1 ♂ 14 VI 1920 Kądzielów posiada pośrodku skrzydeł przednich jasny, białawy pas, powstały wskutek zaniku brunatnych linij falistych.

445. **Scotosia vetulata** Schiff. Dość pospolity w gęstych krzewach w Strzegowej za Smoleniem w czerwcu i lipcu (do 15 VII).

446. **S. rhamnata** Schiff. Ściśle zlokalizowany na skalistych wzgórzach za Strzegową (Smoleń), w lipcu: 15 i 18 VII 1923.

447. **Lygris prunata** L. Pospolity w lipcu i sierpniu (do 17 VIII) w ogrodach. Chętnie przylatuje do światła. Bardzo zmienny w ubarwieniu. Tło pasów i plam jest czasami ciemniejsze, czarniawo-brunatne. Pole zewnętrzne i jaśniejszy, wąski pasek pomiędzy nasadą, a poprzecznym pasem środkowym na skrzydłach przednich są u okazu ♂ 2 VIII 1921 prawie zupełnie białe, bez rysunku. U wielu innych okazów miejsca te są silnie rysowane i ciemno cieniowane 18 VII 1924 Smoleń (Strzegowa) i e. l. 20 VII 1920; ab. *constricta* Strand — środkowy, ciemno-brunatny pas pośrodku ukośnie przedzielony dość szeroką jasną przepaską koloru tła, głównie z okolic górzystych, 18 VII 1925, 17 VIII 1924 Smoleń (Strzegowa), 5 VIII 1926 Zawiercie (na światło).

448. **L. testata** L. Dość pospolity na wrzosowiskach w miejscach wilgotnych w lipcu i sierpniu (do 30 VIII). Lasy Kromołowskie i Porębskie. 1 okaz ♂ e. l. 21 VII 1920 ma tło nieco ciemniejsze, z szarawym odcieniem.

449. **L. populata** L. Pospolity wszędzie w czerwcu i lipcu (do 25 VII). Wiele ♂♂ ma ciemniej niż zwykle cieniowane skrzydła przednie, a zwłaszcza ciemno wypełniony poprzeczny pas środkowy, tworząc niejakie przejścia do ab. *musauaria* Frr.

450. **Larentia dotata** L. Pospolity ale lokalny na wzgórzach za wsią Strzegową (Smoleń), a także, choć rzadziej, na Cerefisku, w lipcu 8 VII 1924 i 18 VII 1923 Strzegowa, e. l. 3 VII 1922 Cerefisko. 1 okaz ♂ 18 VII 1923 Strzegowa, ma wybitnie ciemny, czarniawo-brunatny rysunek. Okaz ten ma również brzeg zewnętrzny skrzydeł przednich dość szeroko przyciemniony; ab. *deleta* Strand — okazy o zanikłym rysunku, zwłaszcza na zewnętrznem polu skrzydeł przednich, 1 okaz ma skrzydła prawie jednostajnie żółte, bez rysunku 18 VII 1923 Strzegowa.

451. **L. fulvata** Forst. Dość liczny w lipcu (15 i 18 VII 1923) w Strzegowej za Smoleniem. W Zawierciu tylko 1 okaz ♂ 21 VII 1923.

452. **L. ocellata** L. Dość pospolity wszędzie w 2 pokoleniach: w maju i czerwcu (do 21 VI) i lipcu, sierpniu (do 22 VIII).

453. **L. bicolorata** Hufn. Nierzadki w lipcu i początku sierpnia. 15 VII 1925 (na światło), 19 VII 1925 Kądzielów, 24 VII 1921 Kądzielów, 27 VII 1921 Skałka i 6 VIII 1916. Większość okazów posiada mniej wyraźnie ciemny brzeg obu par skrzydeł, zwłaszcza u 1 okazu ♀ (6 VIII 1916) zaciemnienie to na skrzy-

dłach tylnych jest w zupełnym zaniku; ab. *completa* Rbl. — brunatna plama pośrodku brzegu ramiennego skrzydeł przednich przedłuża się w rodzaj poprzecznej przepaski wskutek powstania podobnych plamek (2—3) na brzegu wewnętrznym (dolnym) pośrodku, 2 okazy.

454. **L. variata** Schiff. Pospolity w 2 pokoleniach: w maju, czerwcu (do 29 VI) i lipcu, sierpniu (do 10 VIII). Bardzo zmienny w kolorze tła, ciemniej lub jaśniej oliwkowo-brunatnego lub oliwkowo-szarego, a nawet białawego, co stanowi cechę przejściową do ab. *stragulata* Hb.; ab. *interrupta* Schaw. — środkowa przepaska poprzeczna na skrzydłach przednich okazuje skłonność do rozdzielania się w środkowej i dolnej części na drobne owalne plamki lub nawet zupełnie pośrodku się przerywa: 1 ♂ 10 VII 1923 Cerefisko; ab. *obeliscata* Hb. — bardzo liczna forma o szarobrunatnem tle skrzydeł przednich i niewyraźnym rysunku, forma ta łączy się z typową całym szeregiem przejściowych okazów o tle jaśniejszem i wyraźniejszym rysunku; ab. *stragulata* Hb. — 1 ♂ 15 VII 1923 Strzegowa (Smoleń) ma tło skrzydeł przednich białe z żółtawym odcieniem, przepaska środkowa pośrodku przerwana. Okaz bardziej typowy dla tej formy, z przepaską środkową zaznaczoną jedynie jako plama na brzegu ramiennym skrzydeł przednich, złowiliśmy na Kądzielowie.

455. **L. juniperata** L. Pospolity na jałowcach (*Juniperus communis* L.) we wrześniu i październiku (do 10 X). Niektóre ♂♂ słabiej rysowane, bledsze i mniejsze, zbliżone są wyglądem do ♀♀: 2 i 4 X 1921 Centurja; ab. *divisa* Strand — z rozdzieloną przepaską środkową przy brzegu dolnym skrzydeł przednich, 1 okaz ♀ 10 X 1920 Józefów; ab. *minor* Masłowski — kilka małych, słabo rysowanych okazów, przeważnie ♀♀, sięgających zaledwie $^2/_3$ wielkości okazów normalnych, forma ta zdaje się być lokalną na wzgórzach piaszczystych, 3 X 1921 Blanowska Góra.

456. **L. truncata** Hufn. Pospolity w 2 pokoleniach: w czerwcu i lipcu, sierpniu i wrześniu (do 25 IX). 1-e pokolenie znacznie liczniejsze. Bardzo zmienny pod względem wyrazistości rysunku, a zwłaszcza obfitości rdzawo-brunatnego ubarwienia na zewnętrznej stronie skrzydeł przednich. U 3 okazów 2-go pokolenia (e. o. 16 i 22 VIII) jest ono silnie zredukowane; ab. *centumnotata* Schultz — o białem, bez rysunku, środkowem polu skrzydeł

przednich, 20 VI 1916, 24 VI 1918, 30 VI 1920, 28 VI 1923 Kądzielów.

457. **L. citrata** L. 1 okaz ♂, 11 IX 1920 Lasy Kromołowskie; ab. *immanata* Haw. — 2 okazy ♀♀, 22 VIII 1920 i 25 IX 1924 Kądzielów, mają czarniawo wypełnione środkowe pole skrzydeł przednich. — Charakterystycznem jest, że gatunek ten łowiliśmy jak dotąd tylko we wrześniu.

458. **L. viridaria** F. Dość pospolity w czerwcu i lipcu (do 21 VII) na Kądzielowie. W rysunku dość stały, natomiast zielone tło skrzydeł przednich bardzo szybko zmienia się na oliwkowo-żółtawe w rozmaitych odcieniach i takie okazy najczęściej się trafiają.

459. **L. fluctuata** L. Bardzo liczny od kwietnia do września (19 IV — 5 IX), prawdopodobnie w 2 pokoleniach. Bardzo zmienny w kolorze tła szarawego lub białawego i wyrazistości rysunku poprzecznych linij falistych, głównie zaś środkowej ciemno-brunatnej plamy na brzegu ramiennym skrzydeł przednich. Plama ta jest wyraźnie od dołu ucięta lub też mniej lub więcej wydłużona w poprzeczny pas, sięgający często do dolnego brzegu skrzydeł; ab. *abstersata* H. Schäff. — okazy przejściowe z mniej lub więcej wyraźną przepaską środkową na skrzydłach przednich, pospolita forma, 20 VII 1925 i 4 VIII 1924; ab. *neapolisata* Mill. — okazy o tle wybitnie szarem, gęsto poprzecznie prążkowanem, 6 VIII 1923 Słupia pod Szczekocinami, 7, 10 i 18 VIII 1924 Zawiercie (na światło lampy); ab. *sempionaria* Raetzen — 2 bardzo małe i słabo rysowane okazy, sięgające do $^{2}/_{3}$ wielkości normalnej: 4 i 10 VIII 1924; ab. *semifasciata* Huen. — 1 ♂ 26 V 1924 o jednostajnie szarem, mało prążkowanem tle, ma ciemno-brunatny rysunek plam bardzo silnie zredukowany. Z środkowej plamy na brzegu ramiennym skrzydeł przednich pozostała tylko wąska, wydłużona plamka.

460. **L. parallelolineata** Retz. Nierzadki w sierpniu i wrześniu. 27 VIII 1921 Skałka, 5 IX 1926, 10 IX 1916 Zawiercie (Park fabryki Huldczyńskiego).

461. **L. montanata** Schiff. Dość pospolity w czerwcu (do 28 VI) na Kądzielowie, Skałce i wzgórzach za Strzegową (Smoleń). Środkowa przepaska skrzydeł przednich często jaśniej wypełniona.

462. **L. suffumata** Hb. 1 okaz ♂, 21 V 1920 Kądzielów,

o tle skrzydeł przednich białem, w miejsce żółtawego, przez co odpowiada ab. *carringtoni* Rbl.

463. **L. quadrifasciaria** Cl. W czerwcu i lipcu. Dość rzadki. 25 VI 1918 Kądzielów, 8 VII 1924 Strzegowa (Smoleń). W roku 1920 otrzymaliśmy z hodowli ex ovo okazy 2-go pokolenia pomiędzy 28 IX a 5 XI. Środkowa przepaska skrzydeł przednich u niektórych okazów wyraźnie szaro wypełniona. 1 okaz ♀ (e. o. 1 XI 1920) ma wybitnie ciemno-brunatne zabarwienie zewnętrznego pola skrzydeł przednich oraz ciemniej szare skrzydła tylne.

464. **L. ferrugata** Cl. Pospolity w 2 pokoleniach: w maju (do 25 V) i lipcu, sierpniu (do 13 VIII). Zmienny w kolorze brunatnego pasa środkowego skrzydeł przednich, który jest często ciemniejszy, czarniawo-brunatny, tworząc okazy przejściowe do ab. *unidentaria* Hw. Pas ten posiada również często wyraźny rysunek czarnych linij poprzecznych. 1 okaz ♂ 16 VII 1926 posiada pas poprzeczny skrzydeł przednich wewnątrz oliwkowo wypełniony, a tylko po brzegach brunatny. — 1 ♂ 28 VII 1925 jest całkowicie pozbawiony brunatnego pasa poprzecznego oraz prawie zupełnie pozostałego rysunku tak, że wydaje się jednostajnie szarawy. Podobny okaz złowiliśmy 27 VII 1926, lecz z wyraźniejszym rysunkiem i zaczątkiem poprzecznego pasa przy brzegu ramiennym skrzydeł przednich; ab. *unidentaria* Hw. — prawie identyczny z poprzednią typową formą, różni się od niej bardziej ciemnym, szaro-czarniawym pasem poprzecznym i takiemiż plamkami w górnej części brzegu ramiennego skrzydeł przednich oraz brunatno-pomarańczowem cieniowaniem i linjami na zewnętrznem polu tychże skrzydeł; ab. *unidentaria* Hw. — *coarctata* Prout, czarniawy pas środkowy skrzydeł przednich zredukowany do znacznie węższej poprzecznej przepaski, 1 ♂ 27 VII 1921.

465. **L. spadicearia** Bkh. Złowiliśmy zaledwie 4 okazy: 1 ♂ 19 V 1921 Lasy Kromołowskie, 1 ♀ 22 VI 1926 Strzegowa (Smoleń) i w tejże miejscowości 2 ♀♀ z 2-go pokolenia 9 VIII 1925.

466. **L. designata** Rott. Pojedyńczo w czerwcu i lipcu. Okaz ♀ z 13 VIII 1917 należy prawdopodobnie do 2-go pokolenia. 3 okazy ♀♀ mają wewnętrzne pole poprzecznego pasa skrzydeł przednich bez rysunku, brunatnawe, u jednego okazu bardziej różowawe; ab. *coarctata* Prout — 1 okaz ♀ o bardzo wąskiej przepasce środkowej na skrzydłach przednich.

467. **L. fluviata** Hb. 3 okazy na światło lampy: 2 ♂♂ 20 VII

1923 i 6 VIII 1925 i 1 ♀ 14 VIII 1925. Okaz ♂ 20 VII 1923 pozbawiony jest ciemnej przepaski poprzecznej pośrodku skrzydeł przednich.

468. **L. vittata** Bkh. Dość pospolity na światło w 2 pokoleniach: w maju i początku czerwca (do 10 VI) i lipcu, sierpniu (do 18 VIII).

469. **L. dilutata** Schiff. 3 okazy: 1 ♂ 7 X 1918, Zawiercie i 2 ♀♀ 1 XI 1920, Cerefisko.

470. **L. autumnata** Bkh. Dość pospolity we wrześniu i październiku (do 24 X) głównie na Kądzielowie; ab. *gueneata* Prout, 1 okaz ♀, 2 X 1916, zbliża się do tej formy, jest bowiem wybitnie srebrzysto-szaro ubarwiony i ma silnie zaznaczone ciemne pręgi poprzeczne na brzegu ramiennym skrzydeł przednich.

471. **L. frustata** Tr. 1 ♀ 18 VII 1923 Smoleń (Strzegowa).

472. **L. galiata** Hb. Nierzadki, szczególnie w Strzegowej (Smoleń) w 2 pokoleniach: w maju i lipcu (do 20 VII).

473. **L. rivata** Hb. Nierzadki (w r. 1926 dość licznie) w Strzegowej za Smoleniem w końcu maja, czerwcu, nawet lipcu (do 18 VII). W r. 1926 z hodowli ex ovo otrzymaliśmy 1 okaz 2-go pokolenia: 11 VIII. Pozostała część okazów z tej samej hodowli lęgła się w kwietniu i maju 1927 r.

474. **L. sociata** Bkh. Pospolity od maja do lipca, w 2 pokoleniach. 2 okazy e. o.: 13 i 19 VII 1920 mają wybitnie brunatne ubarwienie, występujące wyraźnie zwłaszcza na zewnętrznem polu skrzydeł.

475. **L. albicillata** L. Nierzadki w końcu maja i czerwcu, lipcu (do 16 VII) na Kądzielowie.

476. **L. hastata** L. Nierzadki w maju i czerwcu w brzozowych zagajnikach w Lasach Porębskich. 21 i 25 V 1920, 15 VI 1923. 2 okazy ♀♀ mają środkową czarną przepaskę na skrzydłach przednich złączoną, nie przerwaną, jak u okazów typowych.

477. **L. tristata** L. Dość pospolity w 2 pokoleniach: w maju i początku czerwca (do 11 VI) i lipcu, sierpniu (do 15 VIII), głównie w Strzegowej za Smoleniem, pozatem na Cerefisku i Skałce.

478. **L. alchemillata** L. Pospolity w lipcu i sierpniu (do 10 VIII) na światło. Biała zewnętrzna przepaska poprzeczna na skrzydłach przednich u jednych okazów całkowita, u innych pośrodku przerwana.

479. **L. bifasciata** Hw. **(unifasciata** Hw.**).** 2 okazy: ♂ i ♀ 6 i 20 VIII 1925 na płocie przy jednej z ulic w Zawierciu.

480. **L. adaequata** Bkh. Dość pospolity na łąkach w lipcu (do 27 VII). Skałka, Strzegowa (Smoleń). Przylatuje również do światła.

481. **L. albulata** Schiff. Dość pospolity na łąkach leśnych w maju i czerwcu (do 28 VI). Cerefisko, Skałka.

482. **L. obliterata** Hufn. Nierzadki w czerwcu (do 29 VI). Lata wieczorem nad krzakami olszynowemi. Kądzielów.

483. **L. luteata** Schiff. Dość pospolity od maja do lipca (do 21 VII) w brzozowych laskach. Kądzielów. Znęca się również do światła.

484. **L. flavofasciata** Thnbg. Pojedyńczo w lipcu na światło. Od 3—15 VII, nawet 1 VIII 1917.

485. **L. bilineata** L. Pospolity w czerwcu i lipcu (do 18 VII), zwłaszcza w Strzegowej za Smoleniem; ab. *infuscata* Gmpbg. — z szeroko ciemno-obramowanemi pręgami poprzecznemi na skrzydłach przednich, nierzadka forma u ♀♀, 18 VII 1923 Strzegowa. 1 okaz ♂ VII 1914 posiada lewą parę skrzydeł normalnie ubarwioną, prawą zaś odpowiadającą ab. *infuscata* Gmpbg., być może, że jest to okaz hermafrodytyczny, gdyż forma ab. *infuscata* Gmpbg. trafia się zwykle u ♀♀.

486. **L. sordidata** F. Nierzadki. Najpospoliciej występuje na wzgórzach Strzegowej za Smoleniem. W czerwcu i lipcu (do 31 VII). Bardzo zmienny w barwie tła i rysunku. Czarne pasy poprzeczne na skrzydłach przednich u niektórych osobników prawie zupełnie zanikają: 18 VII 1923 Strzegowa i 31 VII 1921 Kądzielów; ab. *tricolorata* Schr. — z wyraźnym, jasnym, zielonawo-szarym pasem poprzecznym na polu środkowem skrzydeł przednich, liczna forma, należą tu również osobniki, mające, prócz podanej wyżej cechy, jeszcze szeroki, czarniawy pas poprzeczny pomiędzy nasadą a środkiem skrzydeł, powstały ze zlania się prąg poprzecznych, 15 VII 1923 Strzegowa i 18 VII 1924 Kądzielów; ab. *fuscoundata* Don. — okazy o oliwkowo-brunatnem tle skrzydeł przednich, nie rzadka forma, 4 VII 1915 i 20 VII 1923 Kądzielów.

487. **L. autumnalis** Ström. Trafia się rzadko w maju i początku czerwca (do 2 VI) w krzakach olszynowych na Kądzielowie, Józefowie i Skałce. 1 okaz ♀ ze Skałki 2 VI 1920 ma środkowe pole skrzydeł przednich szaro-przyciemnione.

488. **L. silaceata** Hb. 2 okazy: ♂ (należący do 1-go pokolenia) 31 V 1925 Strzegowa za Smoleniem i 1 ♀ z 2-go pokolenia 26 VII 1926, znęcona do światła lampy.

489. **L. corylata** Thnbg. Nierzadki w maju i czerwcu (do 25 VI) w lasach iglastych na Kądzielowie i w lasach Kromołowskich; ab. *ruptata* Hb. 1 ♀ 25 VI 1922 Kądzielów ma środkowy, ciemno-brunatny pas skrzydeł przednich przerwany poniżej środka.

490. **L. badiata** Hb. 2 okazy ♀♀: 28 IV 1918 Park „Bronisławów" i 18 IV 1925 na płocie jednej z ulic Zawiercia.

491. **L. rubidata** F. Rzadki: 21 VI 1925 Smoleń (Strzegowa) i 20 VII 1916 Zawiercie. Ex ovo otrzymaliśmy 2 okazy 15 i 25 III 1926.

492. **L. comitata** L. Pospolity w lipcu (do 26 VII) na światło.

493. **Asthena candidata** Schiff. Nierzadki w czerwcu (od 8—28 VI) na Cerefisku.

494. **Tephroclystia oblongata** Thnbg. Pospolity w 2 pokoleniach od maja do sierpnia, a nawet do września: 27 IX 1921. Ciemna plama na zewnętrznej części brzegu ramiennego skrzydeł przednich u wielu okazów jest silnie zredukowana.

495. **T. linariata** F. Dość pospolity jako gąsienica w owocach *Linaria vulgaris* Mill. Motyle ex ovo lęgną się w lutym i marcu. Na wolności złowiliśmy go 8 VII na światło.

496. **T. pusillata** F. Pospolity w maju (do 30 V) na pniach i gałęziach świerków na Kądzielowie. Niektóre okazy mają środkowe pole skrzydeł przednich słabiej rysowane, bez wyraźnej ciemnej pręgi poprzecznej pośrodku.

497. **T. indigata** Hb. Nierzadki w końcu kwietnia i maju (do 30 V) na pniach świerków i sosen na Kądzielowie, w Lasach Kromołowskich i w Lesie Bukowym za Ogrodzieńcem.

498. **T. strobilata** Bkh. Nierzadki w maju i czerwcu (do 29 VI) na pniach świerków i sosen, Kądzielów. U niektórych okazów środkowy czarny punkt skrzydeł przednich silnie zmniejszony: 20 V 1923.

499. **T. absinthiata** Cl. Pojedyńczo na światło lampy oraz w Lasach Kromołowskich, w 2 pokoleniach: w maju 28 V 1920 i lipcu, sierpniu: 27 VII 1917, 2 VIII 1921 i 23 VIII 1923.

500. **T. callunae** Spr. (= *goossensiata* Mab.). Jeden okaz ♀ schwytany został o zmroku nad wrzosem 22 VII 1927 na Kądzie-

łowie. Gatunek ten spostrzeżony był również w Lasach Kromołowskich.

501. **T. actaeata** Walderd. 1 ♀ 6 VIII 1925. Okaz ten jest zupełnie pozbawiony białej falistej linji zygzakowatej, widocznej na zewnętrznem polu skrzydeł przednich u typowych okazów *T. actaeata* Walderd.

502. **T. vulgata** Hw. Dość pospolity w maju i czerwcu (do 21 VI). Łowiony głównie na światło lampy.

503. **T. castigata** Hb. Dość pospolity od kwietnia (13 IV 1923, cmentarz), w maju, czerwcu, nawet lipcu (13 VII 1921). 1 okaz e. l. 2 IV 1922 jest jednostajnie ciemno-szary, prawie bez rysunku. Inny okaz e. l. 1 IV 1921 ma na zewnętrznej części środkowego pola skrzydeł przednich czarną linję poprzeczną, łagodnie pośrodku na zewnątrz załamaną. Pole zewnętrzne skrzydeł przednich słabo rysowane. Jasne pręgi faliste poprzeczne na reszcie skrzydeł niewyraźne, wierzchołek skrzydeł przednich zaokrąglony.

504. **T. subnotata** Hb. Pospolity w lipcu i początku sierpnia (do 7 VIII) na światło lampy. Niektóre okazy mają ciemniejsze, szaro-brunatnawe tło skrzydeł.

505. **T. helveticaria** B. 1 silnie rysowany okaz ♂ 25 V 1924, złowiony w Lesie Bukowym za Ogrodzieńcem.

506. **T. veratraria** HS. 1 okaz ♀ 30 VI 1917, Lasy Kromołowskie.

507. **T. satyrata** Hb. Nierzadki w maju i czerwcu (do 18 VI) na Cerefisku i w Strzegowej (Smoleń).

508. **T. succenturiata** L. Pospolity od czerwca do początku sierpnia (do 3 VIII) oraz jako gąsienica w sierpniu w suchych liściach *Tanacetum vulgare* L. na cmentarzu; ab. *subfulvata* Haw. — o pomarańczowo-brunatnem tle skrzydeł przednich, 18 VII 1923 Strzegowa (Smoleń).

509. **T. millefoliata** Roessl. 1 ♀ 10 VIII 1921, znęcona do światła lampy.

510. **T. scabiosata** Bkh. Nierzadki w maju i początku czerwca (do 8 VI) na Cerefisku. 1 okaz 27 V 1923 ma skrzydła brunatnawo zaciemnione. Inny okaz posiada wybitnie ciemny brzeg obu par skrzydeł.

511. **T. semigraphata** Brd. 1 okaz ♂ 7 VIII 1921, Morsko.

512. **T. plumbeolata** Hw. Nierzadki w czerwcu i lipcu (do 10 VII). Lata wieczorem nad mokremi łąkami. 2 VI 1920 Skałka,

3 VI 1926 Cerefisko, 1 VII 1923 Kądzielów, 10 VII 1926 (na światło lampy).

513. **T. isogrammaria** HS. 1 ♂ 18 V 1920 na Cerefisku.

514. **T. tenuiata** Hb. Posiadamy jedynie okazy wyhodowane z gąsienic, znalezionych na kotkach kwiatowych *S. caprea* L. w parku „Bronisławów", na Cerefisku i na cmentarzu, gdzie w r. 1920 wystąpiły dość pospolicie.

515. **T. nanata** Hb. Dość pospolity na wrzosowiskach w 2 pokoleniach: w maju (do 19 V) i w końcu czerwca i lipcu (do 15 VII). Lasy Kromołowskie, Cerefisko, Kądzielów. Znęca się również do światła lampy. Niektóre okazy są jednostajniej ciemnoszare: 24 VI 1924 i 15 VII 1925.

516. **T. innotata** Hufn. Pospolity w 2 pokoleniach: w maju i sierpniu (do 11 VIII). Gąsienica na *Artemisia campestris* L.; var. *fraxinata* Crew. 2 mniejsze, słabo rysowane, ciemno-szare okazy, należące do 2-go pokolenia: 7 VIII 1924 i 11 VIII 1925. 1 okaz e. l. III 1919 ma bledsze, żółtawo-brunatne, ubarwienie.

517. **T. dodonaeata** Gn. 1 okaz ♀, znęcony do światła 16 V 1925.

518. **T. exiguata** Hb. Nierzadki w maju na pniach drzew na Kądzielowie, 21 V 1923 i 25 V 1920.

519. **T. sinuosaria** Ev. 2 okazy ♂♂: 25 i 29 VI 1924, złowione na światło lampy.

520. **T. lanceata** Hb. 1 okaz ♀, znęcony do światła w Lasach Porębskich 7 V 1924.

521. **T. sobrinata** Hb. Bardzo liczny, szczególnie na pniach buków w sierpniu i wrześniu, nawet październiku (do 2 X 1921) w Morsku i Centurji. Znęcony został również do światła lampy w Zawierciu.

522. **Chloroclystis rectangulata** L. Nierzadki w czerwcu i lipcu (do 16 VII) w ogrodach i na światło.

523. **C. debiliata** Hb. W maju i czerwcu (do 24 VI) w Lasach Kromołowskich i na Kądzielowie. Pospolity. Okazy typowe z zielonem tłem nasady i środka skrzydeł przednich rzadko się trafiają; ab. *grisescens* Dietze — prawie wszystkie nasze okazy mają bardziej szarawe, słabo zielonawo nabiegnięte tło skrzydeł przednich, przez co odpowiadają formie powyższej. 2 osobniki tu należące posiadają na polu zewnętrznem obu par skrzydeł dość wyraźną, jasną, podwójną przepaskę poprzeczną.

524. **Collix sparsata** Tr. Nierzadki na świerkach w czerwcu (do 25 VI) na Kądzielowie oraz w Strzegowej za Smoleniem.

525. **Epirrantis diversata** Schiff. Rzadki ten motyl złowionym został dotychczas w 2 okazach: 1 ♂ 29 III 1915 i 14 IV 1923 na kotkach kwiatowych *S. caprea* L. na Cerefisku.

526. **Arichanna melanaria** L. Bardzo pospolity w mokrych lasach, zarosłych *V. uliginosum* L. w czerwcu i początku lipca (do 10 VII) Kądzielów, Lasy Kromołowskie. Niektóre okazy mają jaśniejsze, czyściej białe tło skrzydeł przednich. U innych środkowo-zewnętrzne szeregi czarnych plamek tworzą prawie całkowite poprzeczne pasy; ab. *hanseni* Heden — 1 przejściowy okaz ♂ 27 VI 1918 Kądzielów, jest silnie szaro ściemniony, z gęstszemi i większemi szeregami czarnych plamek, pozlewanych częściowo w poprzeczne pasy.

527. **Abraxas grossulariata** L. Posiadamy 4 okazy, pochodzące ze zbiorów b. Szkoły T-wa Akc. „Zawiercie". Sami tego gatunku dotychczas nie spotkaliśmy.

528. **A. marginata** L. Bardzo pospolity w brzozowych lasach w 2 pokoleniach: w maju (do 31 V) i w końcu czerwca i lipcu. Ogromnie zmienny, w ilości i kształcie czarniawo-brunatnych plam na obu parach skrzydeł; ab. *nigrofasciata* Schoeyen — o plamach połączonych w dość szeroką poprzeczną przepaskę, biegnącą środkiem obu par skrzydeł: 1 ♀ 10 VII 1923 Kądzielów i 1 ♂ (okaz przejściowy) 4 V 1920, Las Bukowy za Ogrodzieńcem.

529. **A. adustata** Schiff. Nierzadki w 2 pokoleniach: od marca (27 III 1921) do czerwca (do 25 VI) i w sierpniu (do 16 VIII) na Cerefisku, Kądzielowie i w Lasach Kromołowskich.

530. **Bapta bimaculata** F. 1 ♀ 6 V 1915, Cerefisko.

531. **B. temarata** Hb. 1 ♂ 16 V 1916, Cerefisko.

532. **Deilinia pussaria** L. Bardzo pospolity w 2 pokoleniach: w maju i czerwcu (do 28 VI) i lipcu. U niektórych osobników zanikają poprzeczne linje brunatne. 1 okaz ♂ 25 V 1921 Józefów, posiada środkową pręgę poprzeczną silnie rozszerzoną.

533. **D. exanthemata** Sc. Pospolity w 2 pokoleniach: w maju, czerwcu (do 28 VI) i lipcu (do 18 VII).

534. **Ellopia prosapiaria** L. Nierzadki w maju, czerwcu i lipcu (do 22 VII). Kądzielów, Lasy Kromołowskie. W r. 1926 z hodowli ex ovo otrzymaliśmy 2-gie pokolenie pomiędzy 7—14 IX;

ab. *cinereostrigaria* Klem. — prawie wszystkie nasze okazy, z м-y jątkiem zlatanych i należących do ab. (v.) *prasinaria* Hb., posiadają linje poprzeczne szaro wypełnione; 1 ♂ 28 VI 1926, Kądzielów, ma wybitnie ciemne, szaro-czerwonawo-brunatne tło skrzydeł; ab. *intermediaria* Gmpbg. — okazy o zielonem tle skrzydeł, z czerwono-brunatną strzępiną i takiemiż pręgami poprzecznemi: 6 VII 1915, e. o. 9 IX 1926; ab. *prasinaria* Hb. — 1 okaz ♀ zupełnie typowy dla tej formy, zielony, z białym rysunkiem 16 VII 1921, Kądzielów, inny okaz ♀ e. o. 7 IX 1926, posiada żółtawy rysunek i środkowe pole skrzydeł przednich (pomiędzy poprzecznemi linjami) rdzawo-nabiegnięte. Pozatem mamy wiele okazów przejściowych, o brunatno-zielonawem ubarwieniu.

535. **Metrocampa margaritata** L. 3 okazy: 1 ♂ 5 VII 1926, znęcony do światła lampy i 2 ♀♀ silnie zlatane: 22 VII 1918, Las Bukowy za Ogrodzieńcem i 5 IX 1924, Zawiercie.

536. **Ennomos autumnaria** Wernb. Pospolity w sierpniu i wrześniu (do 11 IX). Pręgi poprzeczne często w częściowym lub prawie zupełnym zaniku, zwłaszcza u 3 okazów e. l. 24 VIII 1917 i 11 IX 1923. Ciemne przyprószenie skrzydeł bywa również niekiedy silnie zredukowane: 1 ♂ i 1 ♀ e. l. 14 VIII 1924.

537. **E. quercinaria** Hufn. 1 ♂ i 1 ♀ e. l. 23 VII i 1 VIII 1923, wyhodowane z gąsienic, strąconych z gałęzi *Fagus silvatica* L. w Lesie Bukowym za Ogrodzieńcem.

538. **E. alniaria** L. 2 ♂♂ znęcone do światła lampy: 11 i 14 IX 1923.

539. **E. fuscantaria** Hw. Nierzadki w lipcu i sierpniu (do 31 VIII) na światło lub znajdywany w dzień na pniach jesionów (*Fraxinus excelsior* L.).

540. **E. erosaria** Hb. Nierzadki w lipcu i sierpniu (do 31 VIII), strącany z gałęzi drzew lub też jako gąsienica w czerwcu na młodych dębach; ab. *tiliaria* Hb. — osobniki o znacznie jaśniejszem, jednostajnie żółtem tle skrzydeł: 2 ♂♂ (z tych 1 przejściowy, z brunatnawo nabiegniętemi skrzydłami tylnemi) 23 i 24 VII 1924 i 1 ♀ VII 1915.

541. **Selenia bilunaria** Esp. Pospolity w 2 pokoleniach: w kwietniu, maju i lipcu (do 30 VII). Forma wiosenna *bilunaria* Esp. jest znacznie większa i ciemniej ubarwiona. Pośród niej występują często osobniki, należące do ab. *pleumbraris* Klem., z zanikiem prąg poprzecznych na skrzydłach; forma letnia ab.

juliaria Hw. jest mniejsza od wiosennej, jaśniej ubarwiona i ma mniej powycinany brzeg skrzydeł.

542. **S. tetralunaria** Hufn. Nierzadki w 2 pokoleniach: w kwietniu (4 IV 1921) i lipcu (do 24 VII). Forma wiosenna jest mniej liczna i większa wzrostem od letniej; forma letnia gen. *aestiva* Stgr. jest nierównie pospolitsza. W r. 1925 z hodowli ex ovo otrzymaliśmy częściowo 3-cie pokolenie, w sierpniu.

543. **Gonodontis bidentata** Cl. Pojedyńczo w maju w Lasach Kromołowskich i Porębskich, 8 V 1920, 10 V 1916 i 21 V 1924.

544. **Crocallis elinguaria** L. Dość pospolity w lipcu i sierpniu (do 5 VIII). Wiele okazów posiada środkowe pole skrzydeł przednich jednostajnie żółte, nie różniące się barwą od reszty tła; ab. *trapezaria* B. — liczne okazy, pozbawione małych czarnych punktów wzdłuż brzegu obu par skrzydeł.

545. **Angerona prunaria** L. Dość liczny w czerwcu w lasach, zarosłych jagodą czarną (*V. myrtillus* L.) i krzewami liściastemi. Kądzielów, Lasy Kromołowskie; ab. *spangbergi* Lampa — okazy przejściowe do tej formy, mniej intensywnie ciemno kreskowane, nierzadko, e. l.: 7, 12 i 13 V 1921, 17 VI 1920 Lasy Kromołowskie; 1 okaz ♂ 15 V 1924 Lasy Kromołowskie, ma brzeg zewnętrzny skrzydeł przednich i tylnych (w mniejszym stopniu) ciemno obramowany.

546. **Ourapteryx sambucaria** L. Rzadki: 1 okaz ♀ złowiliśmy w VII 1915, następnie zaś 3 okazy na światło: ♂ 11 VII 1925 i 2 ♀ 6 i 12 VII 1926. W r. 1926 z hodowli ex ovo otrzymaliśmy 2 okazy 2-go pokolenia: 4 i 11 XII. Reszta okazów z tejże hodowli lęgła się w ciągu kwietnia i maja 1927.

547. **Eurymene dolabraria** L. Nierzadki w 2 pokoleniach: w maju i czerwcu (do 21 VI) i sierpniu (13 VIII 1924). Cerefisko.

548. **Opisthograptis luteolata** L. Dość pospolity w 2 pokoleniach: w maju i czerwcu, lipcu. Cerefisko, Kądzielów, cmentarz.

549. **Epione apiciaria** Schiff. Nierzadki w lipcu (od 7—28 VII). Skałka, park „Bronisławów", Pilica (Czarny Las).

550. **E. advenaria** Hb. Pospolity w maju i czerwcu (do 29 VI) w lasach, porosłych jagodą czarną (*V. myrtillus* L.). Kądzielów. 1 ♂ i 1 ♀ 26 V 1921 mają niewyraźny rysunek linij poprzecznych i barwę tła bardziej jednostajną. 1 ♀ 15 VI 1922 ma skrzydła prawie zupełnie rysunku pozbawione.

551. **Venilia macularia** L. 1 okaz ♂ 4 V 1915 ze zbiorów b. Szkoły Powszechnej Tow. Akc. „Zawiercie".

552. **Semiothisa notata** L. Pospolity w czerwcu i lipcu. Kądzielów, Skałka; ab. *innotata* Fuchs — 1 okaz ♂ z 1915 r. z zanikiem czarnej źrenicowatej plamy pośrodku pola zewnętrznego skrzydeł przednich.

553. **S. alternaria** Hb. Dość pospolity w czerwcu i lipcu (do 31 VII) na Kądzielowie i w Strzegowej (Smoleń).

554. **S. signaria** Hb. Pospolity w czerwcu i początku lipca (do 5 VII) na Kądzielowie.

555. **S. liturata** Cl. Pospolity w maju, czerwcu i lipcu (do 11 VII) na Kądzielowie i w Lasach Kromołowskich. Tło u niektórych osobników jest jaśniej szare, u jednego okazu bardzo ciemne, fjołkowo-szare. Często trafiają się okazy z zanikiem rysunku poprzecznych czarnych linij na skrzydłach przednich.

556. **Hybernia leucophaearia** Schiff. Pospolity w marcu i kwietniu (do 17 IV) na Cerefisku. Bardzo zmienny w wyrazistości rysunku. Wiele okazów ma tło jaśniejsze, jednostajniej szare i mniej lub więcej zanikły rysunek zwłaszcza przy brzegu zewnętrznym skrzydeł przednich.

557. **H. aurantiaria** Esp. Bardzo licznie wystąpił w jesieni (koniec IX i X) w 1914 i 1915 r. Od tego czasu zupełnie nie spotykany. U wielu ♂♂ rysunek jest mniej wyraźny i ciemne linje poprzeczne (zwłaszcza nasadowe) na skrzydłach przednich w zaniku.

558. **H. marginaria** Bkh. Pospolity w marcu i kwietniu (do 18 IV). Cerefisko. ♀♀ również liczne na młodych dąbkach od strony słonecznej. 1 okaz ♂ 2 IV 1922 ma skrzydła przednie jednostajnie rdzawo-brunatne.

559. **H. defoliaria** Cl. Pospolity we wrześniu, październiku i początku listopada. Znęca się do światła. ♀♀ na Cerefisku na pniach drzew. Tło skrzydeł wyraźnie ciemno przyprószone, czasem jasne, białawo-żółtawe; ab. *brunnescens* Rbl. — liczne okazy o tle skrzydeł przednich jednostajnie rdzawo-brunatnem; ab. ♂ *holmgreni* Lampa — 2 okazy z zanikiem zewnętrznej poprzecznej przepaski na skrzydłach przednich, jednostajnie rdzawo-brunatne i silnie ciemno przyprószone; ab. ♂ *obscura* Helfer. — 1 okaz o tle normalnie ubarwionem lecz z poprzecznemi pasami (nasa-

dowym i zewnętrznym) skrzydeł przednich szeroko czarno-brunatno wypełnionemi.

560. **Phigalia pedaria** F. Pospolity od lutego do kwietnia (do 10 IV) na pniach drzew na Cerefisku. ♀♀ są nieco rzadsze od ♂♂ i stosunkowo później się pojawiają. U wielu ♂♂ skrzydła są słabiej rysowane. Zanikają zwłaszcza linje poprzeczne. Okazy te zbliżają się do ab. *extinctaria* Stndf. (25 III 1918).

561. **Biston hirtaria** Cl. Pospolity w marcu i kwietniu (do 17 IV). Cerefisko. 1 okaz ♂ ma rysunek na skrzydłach przednich bardzo niewyraźny; ab. *congeneraria* Hb. — 1 przejściowy okaz ♂ 13 IV 1917 o wyraźnych podwójnych pręgach na skrzydłach przednich, okaz ten posiada również cechy ab. *flavescens* Prout, mając żółtawy odcień tła; ab. *terroraria* Krul. — 2 okazy ♀♀ o zanikłym rysunku prąg poprzecznych na skrzydłach przednich, e. l.: 14 II 1922 i 5 IV 1920.

562. **B. strataria** Hufn. Nierzadki w marcu i kwietniu na pniach dębów na Cerefisku. III 1916, 13 i 14 IV 1923.

563. **Amphidasis betularia** L. Pospolity od końca maja (27 V) do początku lipca (do 5 VII); ab. *insularis* Th. Mieg. — 1 okaz ♂ typowy dla tej odmiany, o prawie zupełnie czarnych skrzydłach przednich i silnie czarno-przyprószonych tylnych: 27 V 1925. Drugi, przejściowy, nie tak ciemny okaz złowiliśmy w VII 1924.

564. **Boarmia cinctaria** Schiff. Nierzadki w kwietniu i maju (do 12 V); ab. *consimiliaria* Dup. — o jasno-szarem tle, z szeroką ciemną przepaską na polu nasadowem skrzydeł przednich, owalna środkowa plama tychże skrzydeł w zaniku, 29 IV 1922 Cerefisko, 12 V 1920 Skałka. Posiadamy pozatem 1 okaz ♀, przejściowy do tej formy, nie tak jasno ubarwiony.

565. **B. ribeata** Cl. Nierzadki w czerwcu i lipcu na pniach świerków i sosen. E. o.: 13 VI 1917, 22 VII 1920 Lasy Kromołowskie, 22 VII 1916 i 28 VII 1921 Kądzielów.

566. **B. repandata** L. Pospolity w lasach iglastych (Lasy Porębskie, Kądzielów, Lasy Kromołowskie) w czerwcu, do pierwszych dni lipca. Dwa tylko, już zlatane okazy, złowiliśmy 20 i 23 VII. Główny czas pojawu przypada na drugą połowę czerwca, co w połączeniu z ogromną zmiennością ciemnej, czworokątnej plamy w górnej części zewnętrznego pola skrzydeł przednich (która to plama u jednych okazów jest wyraźna, u drugich ledwie zaznaczona, u innych zaś zupełnie zanika), skłania nas do przypuszcze-

nia, że na terenie naszym występuje jedynie *B. repandata* L., bowiem *B. maculata* Stgr. v. *bastelbergeri* Hirschke ma pojawiać się w końcu lipca i sierpniu. Tło skrzydeł ogromnie zmienne, od jasnoszarego do ciemno-szaro-brunatnego; ab. *destrigata* Haw. — 1 ♂ i 1 ♀ 28 i 29 VI 1923 Kądzielów mają jednostajnie ciemno-szyfrowoszare tło skrzydeł i bardzo niewyraźny rysunek; ab. *nigricata* Fuchs — 1 ♀ 27 VI 1924 Kądzielów jest jednostajnie czarniawoszara, bez rysunku; ab. *conversaria* Hb. — liczna forma z szerokim czarno-brunatnym pasem przez obie pary skrzydeł. U 1 okazu ♀ pas ten rozszerza się na całe środkowe i nasadowe pole skrzydeł przednich. Bardzo liczne są również okazy przejściowe do tej odmiany.

567. **B. consortaria** F. Dość pospolity w maju i czerwcu oraz początku lipca (do 2 VII) na Cerefisku i Kądzielowie.

568. **B. crepuscularia** Schiff. Pospolity wszędzie w lasach iglastych w 2 pokoleniach: w maju i lipcu. W ubarwieniu tła, zwłaszcza okazów typowych, jest widoczny odcień brunatnawy. 3 okazy 31 V 1920 mają ciemny rysunek mocno zredukowany, przez co wydają się jaśniejsze; ab. *defessaria* Frr. — pospolita forma, o jednostajnie ciemno-szarem lub czarniawo-szarem tle z białą falistą linją brzegową. 2 ♂♂, e. l.: 2 III 1925 i 2 V 1920 Lasy Kromołowskie, nieco ciemniej szaro ubarwione od normalnych, stanowią przejście do powyższej odmiany.

569. **B. luridata** Bkh. 1 ♂ z 1923 r., złowiony w Słupi pod Szczekocinami.

570. **B. punctularia** Hb. Pospolity wszędzie w 2 pokoleniach: w kwietniu, maju (do 12 V) i lipcu. Tło skrzydeł zmienne, od ciemno, do jasno szarego; ab. *obscuraria* Paux — 1 przejściowy, wybitnie ciemno-szary okaz ♀, lecz z wyraźnym rysunkiem, który u typowej ab. *obscuraria* Paux winien zanikać. 1 okaz ♂ ciemnoszary, ma rysunek w zaniku, z wyjątkiem wyraźnych czarnych linij poprzecznych na zewnętrzno-środkowem polu skrzydeł przednich. Pole zewnętrzne zupełnie bez rysunku.

571. **Pachycnemia hippocastanaria** Hb. Początkowo złowiliśmy jedynie 2 okazy 2-go pokolenia na światło lampy: 1 ♂ 18 VII 1924 i 1 ♀ 24 VII 1925. W końcu kwietnia 1927 r. (30 IV) wystąpił dość licznie w 1-szem pokoleniu na wrzosowisku w Lasach Kromołowskich.

572. **Gnophos obscuraria** Hb. Pospolity w lipcu i początku

sierpnia (do 10 VIII) na wrzosowiskach i w kamieniołomach wapiennych. Lasy Kromołowskie, cmentarz, Góra Blanowska.

573. **G. pullata** Tr. Występuje na skałach wzgórz Strzegowej za Smoleniem, gdzie pojedyńczo daje się łowić na światło. Posiadamy również okazy, znęcone do światła lampy w samem Zawierciu. 18 VII 1923, 20 VII 1925, 21 VII 1922. Wszystkie nasze okazy mają białawo-szare tło, przez co należą do ab. *impectinata* Guen.

574. **Ematurga atomaria** L. Bardzo pospolity w 2 pokoleniach, mających czas pojawu rozciągnięty od końca kwietnia do sierpnia. Niezmiernie zmienny. ♂♂ od ochrowo-żółtych z przyprószeniem i rysunkiem brunatnym, do brunatnych z ochrowo-żółtem przyprószeniem. ♀♀ od białawych do jasno lub ciemno-ochrowych z mniej lub więcej obfitym rysunkiem i przyprószeniem brunatnem; ab. *ustaria* Fuchs — 2 przejściowe okazy ♂♂: e. l. 25 I 1921 i 2 VI 1924 Ogrodzieniec, prawie całkowicie ciemno-brunatne ze słabo widocznem ochrowo-żółtem przyprószeniem; ab. (var.) *orientaria* Stgr. — 1 przejściowy, duży okaz ♂ o wybitnie żółtem tle, z rysunkiem i przyprószeniem brunatnem; ab. ♀ *brunnea* Masłowski. — 1 okaz ♀ e. l. 13 VII 1917 całkowicie ciemno-brunatny, ze słabem żółtawem przyprószeniem w formie pasów, okazy przejściowe wyhodowaliśmy również e. l. 10 II 1921 i 16 VII 1918. 2 okazy ♀♀ 20 V 1923 Kądzielów mają pośrodku skrzydeł wyraźny brunatny pas poprzeczny, reszta rysunku brunatnego częściowo zredukowana. 1 okaz ♀ 20 V 1923 Kądzielów ma całość brunatnego rysunku zredukowaną i niewyraźną. 1 okaz ♂, 15 VI 1924 Lasy Kromołowskie, ma znacznie bledsze, brunatnawe tło, niewyraźnie żółtawo przyprószone.

575. **Bupalus piniarius** L. Bardzo pospolity w maju i czerwcu, a nawet pierwszych dniach lipca (1 VII 1923); ab. *flavescens* B. White — również bardzo pospolita forma o ochrowo-żółtych plamach na skrzydłach przednich, posiadamy liczne okazy przejściowe do tej formy, o plamach blado-żółtych; ab. *kolleri* Dziurz. 2 ♂♂ z wyraźnie rozdzielonem białem polem skrzydeł przednich, 3 VI 1923 Las Bukowy za Ogrodzieńcem i 1 VII 1923 Kądzielów; ab. *dziurzyńskii* Koller — identyczna forma u okazów, należących do ab. *flavescens* B. White, 2 ♂♂: 21 VI 1923 Las Bukowy za Ogrodzieńcem i 21 VI 1917 Kądzielów; ab. *anomalarius* Huen. — 1 okaz ♂ e. l. 8 IV 1917 z zanikłem i ciemno-przyprószonem żółtem polem skrzydeł przednich; ab. *tristis* Dziurz. —

1 ♂ 3 VI 1923 Las Bukowy za Ogrodzieńcem, o wybitnie ściemnionem tle, białe pole skrzydeł przednich mocno zredukowane, skrzydła tylne całkowicie czarniawo-brunatne; ab. *nigricarius* Backhaus — 1 okaz ♂ całkowicie czarniawo-brunatny, bez rysunku; ab. ♀ *fuscantaria* Krulik. — ♀♀ o jednostajnie szarobrunatnem tle, bez rdzawo-żółtawej barwy. 2 okazy: 1 ♂ i 1 ♀ e. l.: 13 III 1922 i 24 VI 1923 Kądzielów, są częściowo albinotyczne, zbielałe na jednem ze skrzydeł tylnych. 1 okaz ♀ e. l. 26 III 1922 jest jednostajnie rdzawo-brunatny, bez widocznych jaśniejszych pól.

576. **Thamnonoma wauaria** L. Pospolity w ogrodach na światło w czerwcu i lipcu (do 18 VII). Środkowa kątowata plama przy brzegu ramiennym skrzydeł przednich bardzo zmienna: czasami rozdwojona (13 VII 1923), zredukowana lub wydłużona, u niektórych okazów nie dostaje do brzegu ramiennego. 1 ♂ 11 VII 1923 jest jaśniejszy od normalnych, białawo-szary; ab. *nigraria* Hw. — 3 przejściowe, znacznie ciemniejsze, szyfrowoszare okazy, 8 VI 1924, 8 i 12 VII 1923. Okaz z 8 VI 1924 jest wybitnie ciemno-szary, zwłaszcza na skrzydłach przednich.

577. **T. brunneata** Thnbg. Pospolity w lasach, zarosłych *V. myrtillus* L., a nawet w ogrodach, w czerwcu i początku lipca (do 6 VII). 3 ♂♂ 23 VI 1917 i 28 VI 1923 Kądzielów, są jednostajnie żółto-brunatne, bez rysunku lub tylko z bardzo słabo widocznemi pręgami poprzecznemi.

578. **Phasiane petraria** Hb. Dość rzadki w maju i czerwcu na słonecznych wzgórzach. 21 V 1920 Lasy Porębskie, 31 V 1925 i 9 V 1924 Strzegowa (Smoleń).

579. **P. clathrata** L. Pospolity w 2 pokoleniach: od końca kwietnia, w maju i początku czerwca i w lipcu (do 27 VII) na łąkach. Lasy Porębskie, Skałka, Cerefisko; ab. *retata* Hw. — 1 przejściowy okaz ♀ 13 V 1920 Skałka, z silnie zredukowanym rysunkiem, z wyjątkiem dwóch wyraźnych prąg poprzecznych pośrodku skrzydeł. 1 ♀ 27 VII 1921 Skałka, ma silniej rozwinięty brunatny rysunek. Brzeg skrzydeł całkowicie brunatny. W ogólności ♀♀ mają bardziej żółtawe tło, niż ♂♂.

580. **Perconia strigillaria** Hb. Dość pospolity na wrzosowiskach, w czerwcu, do pierwszych dni lipca. Kądzielów, Lasy Porębskie. Rysunek i tło u ♂♂ ma odcień brunatny lub ciemniejszy, bardziej szaro-brunatny. 1 ♀ 18 VI 1922 Kądzielów,

ma silniej, niż normalnie, zaciemnioną dolną część środkowego i nasadowego pola skrzydeł przednich.

NOLIDAE.

581. **Nola cucullatella** L. Nierzadki na światło, w ogrodach w lipcu (do 21 VII). Znęca się do światła zwykle późno, około godz. 1—2 po północy.

582. **N. strigula** Schiff. 1 okaz, złowiony na Cerefisku w r. 1926, pochodzący ze zbiorów p. M. Isaakowej.

583. **N. centonalis** Hb. 1 okaz ♀, znęcony do światła 3 VII 1925; ab. *atomosa* Brem. — 1 ♀ 12 VII 1923 na światło lampy, o skrzydłach prawie całkowicie białych, bez rysunku.

SARROTHRIPIDAE.

584. **Sarrothripus revayana** Sc. Dość pospolity w czerwcu i lipcu (e. l. do 13 VII), hodowany z gąsienic, strząsanych na wiosnę z dębów na Cerefisku. Bardzo zmienny; ab. *obscura* Warren — o jednostajnie czarniawych skrzydłach przednich, z zanikłym rysunkiem, e. l. 27 VI 1925, 10 i 13 VII 1923; ab. *glaucana* Lampa — 1 okaz ♂ 11 VII 1923 e. l., o niebieskawo-szarych skrzydłach przednich, z czarną plamką medjalną oraz rzędem czarnych kropek i kresek przy nasadzie i brzegu zewnętrznym; ab. *ramosana* Hb. — o ściemnionych, czarniawo-brunatnych, skrzydłach przednich z gałęzistą czarną kresą podłużną pośrodku, ciągnącą się od nasady do pola zewnętrznego, 1 okaz e. l. 22 VI 1925.

CHLOËPHORIDAE.

585. **Earias chlorana** L. 3 okazy, znęcone do światła lampy. 17 VII 1923 i 5 VIII 1925.

586. **Hylophila prasinana** L. 30 V 1924 złowiliśmy w Lasach Porębskich 1 okaz ♀. Ze złożonych jajeczek wyhodowaliśmy wszystkie, posiadane przez nas motyle.

587. **Chloëphora bicolorana** Fuessl. Pojedyńczo w lipcu i początku sierpnia na przynętę lub hodowany z gąsienic, strącanych z młodych dębów. E. l. 13 VI 1925, 16 VI 1923, 23 VII 1922 Cerefisko, 5 VIII 1924 Skałka i 10 VIII 1926 Cerefisko.

SYNTOMIDAE.

588. **Dysauxes ancilla** L. Posiadamy 2 okazy, złowione 16 VII 1924 w Strzegowej za Smoleniem.

ARCTIIDAE.

589. **Spilosoma mendica** Cl. Nierzadki w maju (do 21 V) pod liśćmi jagód czarnych (*V. myrtillus* L.) lub na pniach drzew w Lasach Porębskich; ab. *depuncta* Schultz — 1 ♀ 21 V 1925 z jedną tylko czarną plamką pośrodku skrzydeł przednich.

590. **S. lutea** Hufn. (**lubricipeda** Esp.). Dość pospolity. Znęca się do światła w maju, czerwcu i lipcu (do 10 VII). Wśród ♂♂ jedne mają intensywnie ochrowo-żółte zabarwienie, drugie są bledsze, żółtawe.

591. **S. lubricipeda** L. (**menthastri** Esp.). Pospolity na światło w czerwcu i lipcu (do 10 VII). Ogromnie zmienny w ilości czarnych kropek i plamek. U niektórych okazów tylne skrzydła są czysto-białe, zupełnie bez rysunku, u innych z mniejszą lub większą ilością czarnych plamek; ab. *paucipuncta* Fuchs — nierzadka forma z bardzo nielicznemi czarnemi kropkami na skrzydłach, 30 V 1925, 10 VII 1925. Jeden okaz tej odmiany należy do 2-go pokolenia, wyhodowany bowiem został ex ovo 28 VII 1925.

592. **S. urticae** Esp. Mniej liczny od poprzedniego gatunku, w czerwcu i lipcu (do 6 VII 1916); ab. *anomala* Masłowski — u 1 okazu ♂ 6 VII 1917 przez kąt wierzchołkowy skrzydeł przednich ciągnie się szereg czarnych kropek, podobnie, jak u *S. lubricipeda* L. (*menthastri* Esp.); początkowo uważaliśmy okaz ten za hybryd pomiędzy obydwoma poprzedniemi gatunkami, jednakże później, hodując ex ovo *S. urticae* Esp., otrzymaliśmy znów 3 okazy powyższej formy.

593. **Phragmatobia fuliginosa** L. Pospolity w 2 pokoleniach: w końcu kwietnia, maju i lipcu, sierpniu (do 12 VIII). Hodowane gąsienice wydają czasem motyle późną jesienią tegoż roku, należące do 3-go pokolenia (e. o. XI 1921). Niektóre okazy są bladziej ubarwione; var. *borealis* Stgr. — wiosenne, czarniawe okazy, o skrzydłach tylnych w zewnętrznej połowie czarniawo-szarych, przejściowe do tej formy, e. l. 26 II 1921, 18 IV 1920, 26 IV 1918.

594. **Parasemia plantaginis** L. Pospolity w czerwcu i początku lipca (do 5 VII) w Lasach Porębskich i na Kądzielowie. Przy hodowli ex ovo otrzymuje się zwykle tegoż roku 2-gie pokolenie we wrześniu i październiku (do 12 X). Posiadamy tylko 1 okaz ♂ 22 VI 1913, o żółtem tle skrzydeł tylnych, odpowiadający formie typowej *P. plantaginis* L. ♂♂ zwykle występują jako ab. (var.) *hospita* S. V. — o białem tle skrzydeł tylnych i jako ab. *bicolor* Raetz. — o takiemże ubarwieniu skrzydeł tylnych lecz z częściowo zredukowanemi czarnemi pręgami, okalającemi komórkę nasadową skrzydeł tylnych; ab. *nigrociliata* Sch. — o czarnej, zamiast żółtawo-białej, strzępinie występuje często pośród obu form poprzednich; ab. *elegans* Raetz. trans. — 1 okaz ♂ 5 VII 1922 Kądzielów ma biały rysunek na skrzydłach przednich zredukowany, na skrzydłach tylnych czarny rysunek jest obfitszy i wyraźniejszy; ab. *floccosa* Graes. — 1 ♂ i 1 ♀ e. o. IX 1924 Tab. XI, fig. 17, 18 należą prawdopodobnie do tej odmiany. Tak ♂ jak i ♀ mają na skrzydłach przednich szerokie, czysto-białe pole nasadowe, ciągnące się aż do środka skrzydła. Skrzydła tylne u ♂ z czarną plamką pośrodku i białem tłem, ♀ ma tło skrzydeł tylnych żółte, różowo nabiegnięte, ze zredukowanym czarnym brzegiem, boki odwłoka czerwone; ab. ♀ *lutea* Tutt — ♀♀ z żółtawemi skrzydłami tylnemi oraz takiemiż bokami odwłoka, dość liczna forma.

595. **Rhyparia purpurata** L. Dość pospolity w czerwcu (e. l. do 20 VI) na wrzosowiskach, Józefów, Lasy Kromołowskie, Kądzielów. Gąsienice łatwo kosić można na wrzosie i łochyni (*V. uliginosum* L.), poczynając od kwietnia.

596. **Diacrisia sanio** L. Pospolity w czerwcu i początkach lipca (do 4 VII). W r. 1918 przy hodowli ex ovo otrzymaliśmy 2-gie pokolenie w sierpniu i wrześniu (do 8 IX); ab. *uniformis* B. Haas. — ♂♂ pozbawione ciemnej przepaski przybrzeżnej na skrzydłach tylnych, posiadamy również okazy przejściowe, o lekko zaznaczonej przepasce, e. o. 25 VIII i 8 IX 1918, 4 VIII 1918 Lasy Porębskie; ab. *moerens* Strand — ♀♀ o prawie zupełnie czarnych skrzydłach tylnych ze zredukowaną i mniej wyraźną ochrową plamą, e. o. 23 VIII 1918 i 4 VII 1918 Lasy Porębskie.

597. **Arctinia caesarea** Goeze. 1 okaz ♀, złowiony 29 V 1924 w Ząbkowicach przez p. M. Isaakową.

598. **Arctia caja** L. Pospolity w lipcu i początku sierpnia. Przy hodowli ex ovo otrzymuje się zwykle 2-gie pokolenie we wrześniu i październiku. Możliwem jest również i 3-cie pokolenie w ciągu zimy, (hodując w ogrzewanem mieszkaniu). Bardzo zmienny w kształcie i ilości plam i pasów na przednich skrzydłach i granatowo-czarnych plam na tylnych; ab. *standfussi* Roeb. — 1 mały okaz ♀ 2-go pokolenia (e. o. 22 X 1923) ze zredukowanym rysunkiem białych pasów na skrzydłach przednich, w środkowej części całkowicie kawowo-brunatnych; ab. *lutescens* Tutt liczne przejściowe okazy o ceglasto-żółtych skrzydłach tylnych; ab. *confluens* Rbl. — 1 okaz ♀ 14 VII 1920 posiada biały rysunek skrzydeł przednich zredukowany, przybrzeżne granatowo-czarne plamy na skrzydłach tylnych połączone w jeden pas.

599. **A. villica** L. Do roku 1917 pospolity jako gąsienica wszędzie przy płotach. Od r. 1918 zupełnie nie spotykany.

600. **A. aulica** L. Pospolity jako gąsienica w kwietniu, zwykle na *Rumex* sp. na piaszczystych, słonecznych miejscach. Motyle w maju i czerwcu (do 3 VI). Cerefisko, Józefów, cmentarz, Las Bukowy za Ogrodzieńcem. W r. 1925 przy hodowli ex ovo otrzymaliśmy 2-gie pokolenie we wrześniu i październiku (do 14 X).

601. **A. hebe** L. Pojedyńcze okazy na światło w maju i czerwcu. Czasami spotyka się nieliczne okazy gąsienic. E. l. 18 V 1917 Lasy Kromołowskie, 21 V 1925, 28 V 1916 Blanowska Góra, 1 VI 1923. Okaz ♂ e. l. 18 V 1917 ma 4-tą (licząc od nasady) czarną pręgę poprzeczną dociągniętą wyraźnie tylko do połowy skrzydła przedniego (poczynając od brzegu ramiennego). Potem urywa się ona nagle i jest dalej słabo tylko zaznaczona w formie rdzawo-brunatnej linji. U 2 innych ♂♂ linja ta jest wyraźniejsza, grubsza i czarno pośrodku wypełniona.

602. **Callimorpha dominula** L. Pospolity w czerwcu i lipcu (do 4 VII) w wilgotnych miejscach w Lasach Porębskich i Kromołowskich. Lata w dzień. W r. 1918 otrzymaliśmy ex ovo 2-gie pokolenie 6 i 18 X. Zmienny w kształcie i ilości białych plam na skrzydłach przednich. Zwłaszcza liczba małych białych plamek w wierzchołku waha się od 2—4; ab. *hamelensis* Pfl. — 1 ♀ 4 VII 1918 Lasy Porębskie ma prawie czysto-białe plamy na skrzydłach przednich, u okazów typowych 3 plamy środkowe i 1 nasadowa (podłużna) są ochrowo-nabiegnięte.

603. **Coscinia cribrum** L. Pospolity w czerwcu i lipcu (do 19 VII) na wrzosowiskach. Lasy Kromołowskie, Kądzielów; ab. *leucomelas* Obthr. — 1 ♂ i 1 ♀ 18 i 19 VII 1921 Kądzielów mają dość szeroko czarniawo-szaro zaciemniony brzeg zewnętrzny skrzydeł przednich, resztę zaś skrzydeł — nieco jaśniejszą, niż u okazów typowych.

604. **Hipocrita jacobaeae** L. Nierzadki na wzgórzach w Strzegowej za Smoleniem w czerwcu (9 VI 1924). Bliżej Zawiercia nie spotykany. 1 okaz ♀ jest znacznie mniejszy od normalnych ($^2/_3$ wielkości normalnej).

605. **Nudaria mundana** L. 1 okaz ♂, złowiony na światło na skałach koło Strzegowej (Smoleń) 18 VII 1923.

606. **Endrosa irrorella** Cl. Pojedyńczo w lipcu i sierpniu. 7 VII 1922 Morsko, 17 VII 1921 Las Bukowy za Ogrodzieńcem i 15 VIII 1922 Kądzielów.

607. **Cybosia mesomella** L. Pospolity w czerwcu i lipcu (do 18 VII) w wilgotnych lasach. Lasy Porębskie i Kromołowskie; ab. *flava* Preiss. — o ochrowo-żółtych skrzydłach przednich jest równie pospolita, jak i forma typowa; ab. *cremella* Krul. — 1 ♂ 2 VII 1922 Kądzielów z zanikiem czarnych kropek na skrzydłach przednich. Ta sama forma występuje i u ab. *flava* Preiss.: 1 ♂ 27 VI 1918 Kądzielów.

608. **Comacla senex** Hb. Pospolity w lipcu na mokrych wrzosowiskach i torfowiskach na Kądzielowie i Józefowie. Znęca się również do światła lampy w samem Zawierciu: 18 i 22 VII 1921 Kądzielów, 10 VII 1926 i 22 VII 1924 (na światło).

609. **Oeonistis quadra** L. Występuje nieregularnie. W niektóre lata wcale się nie pojawia, w inne jest bardzo pospolity jak np. w r. 1925 był bardzo liczny w lipcu (15—27 VII) na światło. Trafia się i w sierpniu: 5 VIII 1924 Skałka. Niektóre okazy ♀♀ mają silnie zmniejszone stalowo-błękitne plamy na skrzydłach przednich; ab. ♀ *unipuncta* Spul. — 1 okaz ♀ 15 VII 1925 ma bardzo małą, prawie w zaniku, dolną plamkę na skrzydłach przednich.

610. **Lithosia deplana** Esp. Tylko 1 okaz ♂, pochodzący ze zbiorów b. Szkoły Powszechnej Twa Akc. „Zawiercie".

611. **L. lurideola** Zck. Nie rzadki za Pilicą (Czarny Las) i około Strzegowej (Smoleń), na suchem, wapiennem podłożu. 25 VI 1924, 15 i 18 VII 1923.

612. **L. complana** L. Pospolity w wilgotnych lasach w czerwcu i lipcu (do 22 VII). Lata o zmierzchu. Kądzielów.

613. **L. lutarella** L. Dotychczas złowiliśmy tylko 2 okazy: 24 VII 1923, Słupia pod Szczekocinami i 3 VIII 1918, Lasy Kromołowskie.

614. **Pelosia muscerda** Hufn. W lipcu i sierpniu na krzaczkach olszowych (*Alnus* sp.), rosnących na silnie podmokłych, bagnistych łąkach. Przychodzi także na przynętę. 31 VII 1924, Włodowice i 10 VIII 1923 cmentarz.

ZYGAENIDAE.

615. **Zygaena purpuralis** Brünn. Pospolity w lipcu i sierpniu (do 15 VIII) ale lokalny na podłożu wapiennem. Pilica (Czarny Las), Morsko, Las Bukowy za Ogrodzieńcem.

616. **Z. achilleae** Esp. Również pospolity w tych samych miejscach, co poprzedni. W lipcu (do 22 VII); ab. *confluens* Dziurz. — 4 pierwsze plamy skrzydeł przednich (z wyjątkiem 5-tej, zewnętrznej) są ze sobą połączone, 2 okazy ♂♂ 22 VII 1918, Pilica (Czarny Las); ab. *cingulata* Dziurz. — 1 ♂ 8 VII 1918, Pilica (Czarny Las) z czerwoną obrączką na odwłoku.

617. **Z. meliloti** Esp. Również na wapiennem podłożu, w bliskości Zawiercia rzadki (1 ♀ 15 VIII 1918, Skarżyce). Licznie występuje w lipcu w Słupi pod Szczekocinami.

618. **Z. trifolii** Esp. Pospolity w lipcu (do 22 VII) na mokrych łąkach leśnych pod Łazami. Środkowa para plamek (1+2 i 3+4) na skrzydłach przednich okazuje skłonność do zlewania się; ab. *glycirrhizae* Rbr. 2 ♂♂: 8 VII 1920 i 19 VII 1918, Łazy, mają środkowe plamki (3+4) ze sobą zlane i połączone z zewnętrzną (5); ab. *minoides* Selys, 1 okaz ♀ 19 VII 1918, Łazy ma wszystkich 5 plamek zlanych w jeden podłużny pas; ab. *orobi* Hb. — 2 okazy ♂♂ o małych, okrągłych i wyraźnie od siebie oddzielonych plamkach, 19 i 22 VII 1918, Łazy.

619. **Z. lonicerae** Scheven. Pospolity wszędzie w czerwcu i lipcu, nawet sierpniu (do 20 VIII). Występuje bardziej na wilgotniejszych, nizinnych miejscach. 1 okaz ♂ 20 VIII 1919, Cerefisko, ma bardzo małą, prawie zanikłą górną plamkę w środkowej parze (3). 1 okaz ♂ 24 VII 1918, Cerefisko, jest bardzo mały, z bardziej zaokrąglonym wierzchołkiem skrzydeł przed-

nich i małemi, okrągłemi plamkami. Z wyglądu okaz ten przypomina *Z. trifolii* Esp. ab. *orobi* Hb., od którego różnią go dłuższe, śpiczaste rożki.

620. **Z. filipendulae** L. Pospolity wszędzie (bardziej na nizinach) od końca czerwca do sierpnia (do 12 VIII). 1 okaz ♂ 8 VII 1920, Łazy, posiada na skrzydłach tylnych szerszą niż zwykle czarną obwódkę, zwłaszcza na brzegu zewnętrznym; ab. *bipunctata* Selys. — 3 okazy, o plamkach środkowych (3+4) ze sobą zlanych 4 VII 1918, Kądzielów, 19 VIII 1918 Łazy i 17 VIII 1920 Lasy Kromołowskie; ab. *ochsenheimeri* Z. — 1 okaz ♂ 6 VII 1918, Kądzielów, nieco większy od innych, o mniejszych niż zwykle i wyraźniej od siebie oddzielonych plamkach, ma dolną zewnętrzną plamkę (6) w częściowym zaniku i rozdzieloną na 2 części ciemną żyłką, tło skrzydeł przednich dość ciemne; typowy ab. *ochsenheimeri* Z. winien mieć szerszy czarny brzeg skrzydeł tylnych i czerwone plamki na spodzie skrzydeł przednich ze sobą połączone, okaz nasz tych ostatnich cech nie posiada, uważamy go jednak za przejściowy do tej formy; ab. *ramburi* Ld. — o zlanych zewnętrznych plamkach (5+6) w jedną dużą owalną plamę, 2 okazy: 9 VIII 1920, Lasy Kromołowskie i 12 VIII 1918, Cerefisko.

621. **Z. angelicae** O. Dość pospolity w lipcu i sierpniu (do 9 VIII) na suchem, wapiennem podłożu. Pilica (Czarny Las), Morsko i Strzegowa (Smoleń).

622. **Z. ephialtes** L. Występuje tylko jako: ab. *athamanthae* Esp. — o 5-ciu czerwonych plamkach na skrzydłach przednich i czerwonem tle tylnych, rzadka forma, 9 VIII 1925, Strzegowa (Smoleń), 15 VIII 1918, Morsko i jako v. *peucedani* Esp. — o 6-ciu czerwonych plamkach na skrzydłach przednich i czerwonych tylnych, forma ta jest dość pospolitą w lipcu i sierpniu, cmentarz, Cerefisko. U czystych okazów plamki (4) brzegowe są często biało nabiegnięte, zaś na skrzydłach tylnych widocznym jest ślad jaśniejszy plamki na polu zewnętrznem.

623. **Ino pruni** Schiff. Pospolity w czerwcu i początku lipca (do 8 VII) w Lasach Kromołowskich, na Józefowie i Kądzielowie, na słonecznych wrzosowiskach.

624. **I. statices** L. Pospolity na łąkach od maja do sierpnia. Tło skrzydeł przednich niebieskawe lub intensywnie zielone (zwłaszcza u ♀♀). 1 okaz ♀ jest barwy złocisto-zielonej z silnym

odcieniem brunatnym. Odwłok miedziano-brunatny, połyskujący. To ostatnie zabarwienie odwłoka zdarza się u wielu innych okazów.

COCHLIDIIDAE.

625. **Cochlidion limacodes** Hufn. Pospolity w maju i czerwcu, otrzymywany głównie z gąsienic, zbieranych na dolnej stronie liści dębowych w sierpniu i wrześniu, Cerefisko; ab. *bufo* F. — 1 okaz ♀ 18 V 1916 ma wpoprzek skrzydeł przednich czarny pas, obejmujący pośrodku ochrową plamę.

PSYCHIDAE.

626. **Acanthopsyche atra** L. Dość pospolity jako koszyczki gąsienic, które można zbierać w kwietniu, nisko na pniach sosen. Lasy Kromołowskie, cmentarz, Kądzielów. Motylki latają w kwietniu (od 17 IV) i maju (do 19 V).

627. **Pachytelia unicolor** Hufn. Pospolity jako koszyk gąsienicy, zwykle przyczepiony do pniaków na porębach. Lata w czerwcu (do 29 VI). Lasy Porębskie i Kromołowskie, Cerefisko.

628. **P. vilosella** O. Dość rzadki jako koszyk (pospoliciej ♀♀) w Lasach Porębskich. Zlokalizowany głównie w mokrym, młodym brzeźniaku. ♂♂ e. l. 11 i 15 VI 1923.

629. **Psyche viciella** Schiff. Pospolity jako koszyk na mokrych łąkach, na słupach telegraficznych przy torach kolejowych i na wrzosowiskach. Motyle w czerwcu (e. l. do 27 VI). Lasy Kromołowskie, Kądzielów.

630. **Sterrhopteryx hirsutella** Hb. Nierzadki w tych samych miejscach, co i *P. viciella* Schiff. W czerwcu i lipcu (do 13 VII). Znęca się również do światła lampy w samem Zawierciu.

631. **Epichnopteryx pulla** Esp. Nierzadki w maju (do 26 V) na słonecznych łączkach leśnych. Lasy Porębskie i Kromołowskie, Cerefisko.

632. **Psychidea bombycella** Schiff. ♂♂ pospolite w maju i czerwcu (do 29 VI) na mokrych wrzosowiskach. Latają o zmierzchu. Koszyczków nie znaleźliśmy.

633. **Fumea casta** Pall. Bardzo pospolity wszędzie w czerwcu i w lipcu (e. l. do 7 VII).

634. **F. betulina** Z. Dość pospolity, głównie na Cerefisku. Koszyczki na brzozach lub innych drzewach w bliskości brzóz. Występuje w czerwcu (e. l. do 24 VI).

SESIIDAE.

635. **Trochilium apiformis** Cl. Nierzadki w czerwcu i lipcu (do 9 VII) na pniach osin. Cerefisko. Oprzędy z poczwarkami znajdują się w ziemi przy pniach drzew.

636. **Sciapteron tabaniformis** Rott. Dotychczas posiadamy tylko 1 okaz ♀, pochodzący ze zbiorów b. Szkoły Powszechnej Twa Akc. „Zawiercie".

637. **Sesia tipuliformis** Cl. Blisko Zawiercia dotąd jeszcze nie spotykany. Posiadamy okazy, łowione w lipcu w Dąbrowie Górniczej (ca 35 km. od Zawiercia w kier. płd. zach.) przez p. M. Isaakową.

638. **S. vespiformis** L. 1 ♂, złowiony w maju 1923 r. na ściętym pniu starego dębu w Słupi pod Szczekocinami.

639. **S. culiciformis** L. Pospolity jako gąsienica, którą najłatwiej znaleść można pod korą na ściętych pniakach po młodych brzozach. Pniak taki jest charakterystycznie oznaczony trocinami Cerefisko. E. l. do 21 V.

640. **S. ichneumoniformis** F. 1 okaz ♂, złowiony na kwiatach *Hypericum* sp. w Pilicy (Czarny las) 26 VIII 1922.

641. **S. empiformis** Esp. Bardzo pospolity jako gąsienica zbierana w jesieni i na wiosnę w korzeniach *Euphorbia cyparissias* L. Rośliny, w których żyją gąsienice, mają zwykle zeschłe i pożółkłe listki. Dorosłe motyle można również kosić na *Euphorbia*. Od maja do lipca (do 24 VII). W lipcu łowi się motyle znacznie mniejsze (do $^2/_3$ wielkości normalnej), Tabl. XI fig. 20, ale zresztą identyczne z *S. empiformis* Esp. W początku lipca znaleść można w korzeniach *Euphorbia cyparissias* L. gąsienice, które dają wspomniane wyżej małe okazy, od 6—24 VII.

642. **Bembecia hylaeiformis** Lasp. Pospolity jako gąsienica, zbierana na wiosnę w suchych łodygach malin dzikich i ogrodowych. Dorosłe motyle rzadko się trafiają. E. l. w czerwcu i lipcu (do 8 VII). Zawiercie, Lasy Porębskie, Kądzielów, Strzegowa (Smoleń).

COSSIDAE.

643. **Cossus cossus** L. Dość pospolity jako motyl w czerwcu i lipcu (do 11 VII). ♀♀ chętnie przychodzą na przynętę. Cmentarz, Cerefisko.

644. **Zeuzera pyrina** L. Pojedyńczo w czerwcu i lipcu na pniach jesionów (*Fraxinus* sp.) na ulicach miasta. Znęca się również do światła. 6 VI 1921, 5 VII 1924 i 13 VII 1923.

HEPIALIDAE.

645. **Hepialus fusconebulosa** de Geer. Dość pospolity, dawniej znacznie liczniejszy, w mokrych Lasach Porębskich i na Cerefisku. Występuje w czerwcu i początku lipca (do 10 VII). Latać zaczyna około godz. 9-tej wieczorem, unosząc się szybko nad rowami i dróżkami leśnemi. Niektóre ♂♂ mają ciemniejszy, brunatnawo szary, mniej widoczny rysunek i tło rdzawo lub fjołkowo-brunatne, do ciemno-brunatnego. Wśród ♀♀ często zdarzają się okazy o jaśniejszem, białawo-szarem tle skrzydeł przednich (T. XI. f. 22), w licznych przejściowych okazach.

646. **H. hecta** L. Bardzo pospolity w czerwcu i lipcu (do 20 VII) w Lasach Porębskich i w Strzegowej (Smoleń). Latać zaczyna o zmierzchu, huśtając się najczęściej nad brzegami dróg i nad rowami, porosłemi jagodą czarną (*V. myrtillus* L.) i paprocią (*Pteris aquilina* L.) oraz wrzosem. Lot kończy się z nastaniem zupełnego zmierzchu i trwa krótko, około 25 minut. Pas złocistych plamek na zewnętrznem polu skrzydeł przednich u niektórych okazów jest połączony w całkowitą przepaskę. Wszystkie nasze okazy mają na brzegu zewnętrznym skrzydeł przednich zwykle liczne (rzadziej 1) kropki złociste; ab. *flina* H. Schäff., liczne okazy ♂♂ o ciemniejszem, jednostajnie ciemno-brunatnem, tle skrzydeł przednich. Poza tem wiele okazów stanowi przejście do tej formy.

TALAEPORIIDAE.

1. **Talaeporia tubulosa** Rtz. Dość pospolity, cmentarz, Lasy Kromołowskie.

PYRALIDAE.

2. **Aphomia sociella** L. 1 ♀ 7 VII 1926, Zawiercie.
3. **Crambus tristellus** Schiff. 15 VIII 1922, Zawiercie.

4. **C. luteellus** Schiff. 4 okazy 10 VII 1922, Zawiercie, 24 VII 1926, Skałka.

5. **C. perlellus** Sc. 5, 10, 12 i 24 VII 1926, 19 VIII 1926, Zawiercie; ab. *warringtonella* Stt., 2 okazy 24 VII 1926, Zawiercie o wyraźnych ciemnych smugach wzdłuż żyłek na skrzydłach przednich.

6. **C. fulgidellus** Hb. 1♂, 19 VIII 1926, Zawiercie.

7. **C. pinellus** L. 15 VII 1921, 17 VII 1923, 6 VIII 1927, Zawiercie.

8. **C. chrysonuchellus** Sc. 1915/16, Zawiercie.

9. **C. hortuellus** Hb. 1♂, 2 VII 1918, Skałka.

10. **C. culmellus** L. 13 i 31 VII i 21 VIII 1926, Zawiercie.

11. **C. pratellus** L. 1 ♂ 1915—1916 i 1 ♀ 23 VI 1918, Kądzielów.

12. **C. heringiellus** HS. 2 ♂♂ 16 VII 1926, Zawiercie.

13. **C. silvellus** Hb. 1 ♂ 6 VIII 1927, Zawiercie.

14. **C. pascuellus** L. 27 VI 1918, Kądzielów, 4 VII 1923, cmentarz, 15 VII 1927, Zawiercie.

15. **Schoenobius forficellus** Thnbg. 1 ♂ 12 VII 1923, Zawiercie.

16. **Donacaula mucronella** Schiff. 3, 6 i 14 VII 1926, Zawiercie.

17. **Acentropus niveus** Oliv. 3 i 16 VII 1926, 12 VIII 1925, 10 VIII 1927, Zawiercie.

18. **Anerastia lotella** Hb. 1 ♂ 16 VII 1926, Zawiercie.

19. **Ephestia kuehniella** Z. b. pospolity całe lato.

20. **E. elutella** Hb. 21 VI 1918, Cerefisko, 26 i 29 VI 1918, Kądzielów, 14 VII 1926, Zawiercie.

21. **Metriostola vaccinella** Z. 27 VI 1918, Kądzielów.

22. **Salebria fusca** Hw. 27 VI 1918, Kądzielów, 14 VII 1926, Zawiercie.

23. **S. semirubella** Sc. var. *sanguinella* Hb. 1 ♀ 22 VII 1918, Pilica, Czarny Las, z białą smugą na brzegu ramiennym skrzydeł przednich.

24. **Dioryctria splendidella** HS. (?). 5 i 16 VII 1926. Zawiercie. Okazy nasze są dość duże (dł. skrz. prz. do 16 mm.) i dlatego skłoniliśmy się do uznania ich za *splendidella* HS., nie zaś za *abietella* Schiff.

25. **Rhodophaea advenella** Zck. 25 VII 1925, 26 VII 1926, Zawiercie.

26. **Aglossa pinguinalis** L. 23 VI 1923, 1 VII 1923, 5 VII 1926, Zawiercie.

27. **Pyralis farinalis** L. Pospolity w lipcu, Zawiercie.

28. **Herculia glaucinalis** L. 6 i 13 VII 1926, 16 VII 1918, Zawiercie.

29. **Cledeobia angustalis** Schiff. 21 VII 1918, Zawiercie.

30. **Nymphula stagnata** Don. 13 VII 1926, 14 VIII 1927, Zawiercie.

31. **N. nymphaeata** L. Pospolity w lipcu, Zawiercie.

32. **N. stratiotata** L. 27 VI 1926, 17 VII 1927, 14 VIII 1925, Zawiercie, 8 VII 1918, Pilica.

33. **Cataclysta lemnata** L. Pospolity w lipcu, Zawiercie.

34. **Eurrhypara urticata** L. 1 ♀, 14 VII 1926, Zawiercie.

35. **Scoparia ambigualis** Tr. 28 VI 1918, Lasy Kromołowskie, 14 VII 1926 i 12 VIII 1927, Zawiercie.

36. **Euergestis straminalis** Hb. 22 VII i 5 VIII 1921, Skałka.

37. **Nomophila noctuella** Schiff. 10 VII 1926, Zawiercie, 21 VIII 1917 i 2 IX 1917, Cerefisko.

38. **Phlyctaenodes sticticalis** L. 1 ♂ 1915—16, Zawiercie.

39. **Pionea forficalis** L. Nierzadki w sierpniu, Zawiercie.

40. **Pyrausta sambucalis** Schiff. W lipcu w Zawierciu i na Cerefisku.

41. **P. cespitalis** Schiff. 3 V 1922 i 18 VIII 1925, Zawiercie.

42. **P. purpuralis** L. Pospolity w maju i lipcu Zawiercie, Cerefisko.

43. **P. cingulata** L. 6 VIII 1927, Zawiercie.

TORTRICIDAE.

44. **Acalla emargana** F. ab. *effractana* Froel. 1 ♀ 4 IX 1927, Zawiercie, o skrzydłach przd. ciemno-brunatnych, bez rysunku.

45. **A. niveana** F. 25 II 1920, 24 III 1923, 13 IV 1922, Cerefisko.

46. **A. lipsiana** Schiff. 1915—16, Zawiercie.

47. **A. ferrugana** Tr. 1915—16, Zawiercie; ab. *tripunctana* Hb. — 14 IV 1922, Cerefisko, tło skrz. przed. białe, pośrodku brzegu ramiennego brunatny trójkąt, zwrócony kątem do wewnątrz.

48. **A. holmiana** L. 26 i 27 VII 1926, Zawiercie.

49. **Amphisia gerningana** Schiff. 1 ♂ 14 VII 1926, Zawiercie.

50. **Cacoecia podana** Sc. 10 VII 1925, 2 i 12 VII 1927, Zawiercie.

51. **C. xylosteana** L. 14 VII 1926, Zawiercie.

52. **C. sorbiana** Hb. 5 VII 1926, Zawiercie.

53. **C. murinana** Hb. 5 i 14 VII 1926, Zawiercie.

54. **Pandemis ribeana** Hb. 7 VII 1926, Zawiercie; ab. *cerasana* Hb. — 5 VII i 2 VIII 1926, Kądzielów, o tle znacznie jaśniejszem na skrzydłach przednich.

55. **P. cinnamoneana** Fr. (?). 1 ♂ 15 VII 1926, Zawiercie.

56. **P. heparana** Schiff. 2, 8, 14 i 16 VII 1926 i 6 VIII 1927, Zawiercie.

57. **Tortrix forskaleana** L. 7 i 12 VII 1926, Zawiercie.

58. **T. bergmanniana** L. 2 VII 1926, Kądzielów, 8 VII 1926, Zawiercie.

59. **T. viridana** L. Pospolity w lipcu na Cerefisku.

60. **T. forsterana** F. 1 ♀ 2 VII 1926, Lasy Kromołowskie.

61. **T. viburniana** F. 1 ♂ 24 VI 1918, Kądzielów.

62. **T. unicolorana** Dup. var. *uhagoni* Seeb. 30 VI 1918, cmentarz, o skórzasto-brunatnych skrz. przedn.

63. **T. osseana** Scop. 22 VI 1924, Zawiercie.

64. **T. wahlbomiana** L. 3, 5, 8 i 13 VII 1926, Zawiercie.

65. **Oporinia totricella** Hb. W marcu i kwietniu na Cerefisku.

66. **Phalonia rutilana** Hb. 6, 12 i 14 VII 1926, Zawiercie.

67. **Ph. kindermanniana** Tr. 12 VIII 1927, Zawiercie.

68. **Ph. dubitana** Hb. 27 VII 1926, Zawiercie.

69. **Ph. posterana** Z. 16 VII 1926, Zawiercie.

70. **Ph. richteriana** F. R. 6 VII 1926, Zawiercie, 10 VIII 1918, tamże.

71. **Chlidonia hartmanniana** Cl. 1915—16, Zawiercie.

72. **Euxanthis hamana** L. 1 ♂ 7 VII 1919, Zawiercie.

73. **E. zoegana** L. 6 VIII 1927, Zawiercie.

74. **Evetria turionana** Hb. 1915—16, Zawiercie.

75. **E. buoliana** Schiff. 15 VII 1923, Zawiercie.

76. **Argyroploce salicella** L. 16 VII 1917, 24 VII 1917, Lasy Kromołowskie.

77. **A. ochroleucana** Hb. 8 VII 1919, Zawiercie.

78. **A. dimidiana** Sodof. 8 VII 1926, Zawiercie.

79. **A. bifasciana** Hw. (?). 12 VII 1926, Zawiercie.

80. **A. lacunana** Dup. 24 VI 1918, Kądzielów, 1, 12 i 24 VII 1926, Zawiercie, 2 VII 1918, Skałka.

81. **A. rivulana** Sc. 2 VII 1918, Skałka, 12 VII 1926, Zawiercie.

82. **A. rurestrana** Dup. 27 VI 1918, Kądzielów.

83. **Olethreutes arcuella** Cl. 1915, Cerefisko.

84. **Ancylis achatana** F. 6 VII 1926, Zawiercie.

85. **A. lundana** F. 10 VIII 1927, Zawiercie.

86. **A. siculana** Hb. 26 VII 1926, 9 VIII 1927, Zawiercie.

87. **A. selenana** Gr. 12 VIII 1927, Zawiercie.

88. **A. unguicella** L. 1915—16, Zawiercie.

89. **A. uncana** Hb. 1915—16, Zawiercie.

90. **Bactra lanceolana** Hb. 3, 12 i 26 VII 1926, Zawiercie.

91. **B. furfurana** Hw. 12 VIII 1927, Zawiercie.

92. **Tmetocera ocellana** F. W lipcu dość pospolity, Zawiercie.

93. **Nothocelia uddmanniana** L. 2 VII 1926, Kądzielów.

94. **N. roborana** Tr. 7 VII 1926, Zawiercie.

95. **Epiblema ophthalmicana** Hb. Zawiercie.

96. **Lipoptycha sylvicolana** Hein. 1915—16, Zawiercie.

97. **Carpocapsa pomonella** L. Pospolity od czerwca do sierpnia, Zawiercie; var. *putaminana* Stgr., 2 i 16 VII 1926, Zawiercie, okazy nieco mniejsze od typowych, o tle skrz. prz. jasnoszarem, ciemne pole zewnętrzne zredukowane.

98. **Laspeyresia coniferana** Rtzb. (?). 1915—16, Zawiercie.

PTEROPHORIDAE.

99. **Platyptilia bertrami** Rössl. (?). 17 VII 1917, cmentarz.

100. **Stenoptilia pterodactyla** Z. 14 VII 1916, Zawiercie.

101. **Marasmarcha phaeodactyla** Hb. 7 VII 1922, Józefów.

102. **Pterophorus monodactylus** L. 28 IX 1927, 23 X 1919, 6 X 1918, Cerefisko.

103. **Alucita pentadactyla** L. Nierzadki w czerwcu, wszędzie.

GELECHIIDAE.

104. **Dasystoma salicellum** Hb. 1915—16, 3 IV 1920, 21 IV 1922, Cerefisko.

105. **Chimabacche fagella** F. Pospolity w kwietniu i maju na Cerefisku. 1 ♀ 28 X 1923, Las Bukowy.

106. **Semioscopis anella** Hb. Pospolity w marcu i kwietniu na Cerefisku.

107. **S. avellanella** Hb. 9 IV 1922, Cerefisko.

108. **Epigraphia steinkellneriana** Schiff. W kwietniu na Cerefisku.

109. **Depressaria laterella** Schiff. 15 IV 1922, Zawiercie.

110. **Pleurota bicostella** Cl. 27 VI 1918, Kądzielów.

111. **Alabonia bractella** L. 5 VI 1925, Kądzielów.

112. **Nothris marginella** F. 9 VIII 1927, Zawiercie.

113. **Hypsolophus fasciellus** Hb. 21 VI 1922, Cerefisko.

114. **Tachyptilia populella** Cl. 28 VI 1922, Cerefisko.

115. **Teleia alburnella** Dp. 26 VI 1918, Zawiercie (okolice).

116. **Anacampsis vorticella** Sc. 2 VII 1918, Skałka.

MOMPHIDAE.

117. **Eustaintonia pinicolella** Dup. 12 i 14 VII 1926, Zawiercie.

COLEOPHORIDAE.

118. **Coleophora discordella** Z. 12 i 8 VII 1926, Zawiercie.

GRACILARIIDAE.

119. **Lithocolletis strigulatella** Z. (?). 1915—16, Zawiercie.

ELACHISTIDAE.

120. **Elachista squamosella** HS. VII 1917, Zawiercie.

HYPONOMEUTIDAE.

121. **Hyponomeuta padellus** L. (?). 20 VIII 1919, Zawiercie.

122. **H. malinellus** Z. 8 i 12 VII 1926, 6 VIII 1927, Zawiercie.

123. **H. evonymellus** L. 4 VII 1922, 6 i 13 1926, Zawiercie.

124. **Argyresthia goedartella** L. 7 i 12 VII 1926, 31 VI 1917, Zawiercie.

125. **A. brockeella** Hb. 12 VII 1926, Zawiercie.

126. **Cedestis farinatella** Dup. 12 i 14 VII 1926, Zawiercie.
127. **Cerostoma xylostellum** L. 8 VII 1917, Zawiercie.
128. **C. radiatellum** Don. 1915—16, 26 III 1922, Cerefisko.
129. **Plutella maculipennis** Curt. Pospolity w lipcu, Zawiercie.

ACROLEPIIDAE.

130. **Acrolepia cariosella** Tr. 2 VII 1918, Skałka.

TINEIDAE.

131. **Tinea granella** L. Pospolity w sierpniu, Zawiercie.
132. **T. lapella** Hb. 6 VII 1926, Zawiercie.

INCURVARIIDAE.

133. **Nemophora swammerdamella** L. 1915—16, 31 V 1922, Cerefisko.
134. **Nemotois metallicus** Poda. 8 VII 1918, Pilica, Czarny Las.
135. **Adela cuprella** Thnbrg. 21 II 1926, ex l., Zawiercie.
136. **A. viridella** Z. 30 V 1923, Kądzielów.

Już po oddaniu do druku naszego spisu ukazała się w Sprawozd. Kom. Fizj. Pol. Ak. Um. T. LXII praca p. W. Niesiołowskiego p. t. „Motyle większe (*Macroleptidoptera*) okolic Zawiercia i niektórych miejscowości b. Królestwa Polskiego“, ułożona na zasadzie rękopisu ś. p. Juljusza Isaaka. Wobec tego spis nasz, jako później się ukazujący, jest obecnie drugim z kolei przyczynkiem do poznania fauny łepidopterologicznej okolic Zawiercia.

W pracy tej podanych jest 57 gatunków i 22 odmiany, przez nas dla tutejszych okolic nie zanotowanych.

Nie mogąc już teraz ustosunkowywać inaczej własnego spisu do wspomnianej pracy, ograniczamy się do kilku uwag i sprostowań:

C. palaeno L. var. ♀ *herrichi* Stgr. Nazwa ta dotyczy formy v. *europomene* Ochs., która u nas wogóle nie występuje. Od-

nośne okazy były zapewne mylnie określone i należały do ab. *illgneri* Rühl., ewent. do ab. ♀ *illgnerina* Vorbr.

L. eumedon Esp. Nie występuje wogóle na wzgórzach właściwego pasma Jury Krakowsko-Wieluńskiej lecz na znacznie niżej położonych mokrych łąkach w okolicy Łaz, oddalonych od wspomnianego pasma górskiego o ca 10 km. W miejscowościach tych motyl ten trzyma się brzegów strumieni i nie jest wcale rzadki.

L. meleager Esp. Występuje tylko jako ab. *stevenii* Tr. i to zarówno ♀♀, jak i ♂♂. Te ostatnie różnią się od typowych okazów *L. meleager* Esp. obecnością czarnej plamki medjalnej na wierzchniej stronie skrzydeł przednich.

L. admetus L. var. *ripartii* Frr. Okaz ♀, złowiony przez nas w Czarnym Lesie za Pilicą, oraz okazy z Plechowa (nie z Pleszowa, jak to mylnie podano) należą bezsprzecznie do tego gatunku, który w podanej wyżej odmianie może być śmiało wprowadzony do fauny krajowej.

P. palaemon Pall. Ponieważ ś. p. Juljusz Isaak, przeglądając nasze zbiory, określił pośród okazów ♀♀ *P. silvius* Knoch. kilka sztuk mylnie jako *P. palameon* Pall., przypuszczamy, że gatunek ten został zaliczony do spisu na zasadzie wspomnianego mylnego określenia.

A. comes Hb. W zbiorach b. szkoły powszechnej T. A. „Zawiercie“, które oznaczał i układał ś. p. Juljusz Isaak, znajdował się mały okaz *A. pronuba* L. niewiadomo z jakich powodów zamieszczony pod nazwą „*A. comes* Hb.“, wobec czego zapewne i w spisie gatunek ten jest mylnie podany.

Pl. jota L. Zamieszczenie tego gatunku wydaje się nam wątpliwem z powodów analogicznych, jak przy gat. *A. comes* Hb.

C. electa Esp. Sami nigdzie w okolicy gatunku tego nie spotkaliśmy. Co dotyczy wzmianki o występowaniu tego motyla w Kielcach, to zaznaczyć należy, że ś. p. Juljusz Isaak odnośnie do fauny kieleckiej zbierał informacje od nas i, przeglądając nasze tamtejsze zbiory, mylnie określił zniszczony okaz ♂ *C. pacta* L. jako *C. electa* Esp.

A. strigaria Hb. Gatunek ten został wprowadzony do spisu zapewne także na zasadzie niewłaściwego określenia w miejsce *A. straminata* Tr.

DODATEK UZUPEŁNIAJĄCY DO „MOTYLI OKOLIC ZAWIERCIA".

Poniżej podajemy wykaz gatunków i odmian *Macro-* i *Microlepidoptera*, nowych dla tutejszych okolic, złowionych przez nas w ciągu r. 1928/9, względnie w pracy wyżej wspomnianej nie wykazanych. Liczby porządkowe oznaczają gatunki nowe dla okolic Zawiercia.

ODMIANY OPUSZCZONE:

Papilio podalirius L. ab. *reductus* Schultz. 1 okaz ♀ e. l. I 1923, Słupia (Szczekociny), ma pręgę 2-gą na skrzydłach przednich zgrubiałą, tworzącą czarną plamę przy brzegu ramiennym. Po za plamą pręga ta raptownie się urywa, zamieniając się w słabe ciemne przyprószenie tła skrzydeł. Pozostałe pręgi na obu parach skrzydeł słabiej, niż normalnie, zaznaczone.

Malacosoma neustria L. ab. *vulgaris* Borkh. 3 okazy: 14 VII 1924 i 15 i 16 VII 1925, Zawiercie, znęcone do światła, mają jednostajnie ciemno-brunatne tło skrzydeł, rysunek normalny.

Lasiocampa quercus L. ab. ? 1 okaz ♀ e. l. 15 VII. 1928, Lasy Kromołowskie, ma jednostajnie ciemne, ochrowo-brunatne tło skrzydeł. Ubarwienie to odpowiadałoby formie ab. *alpina* Frey, która jednakże winna być znacznie większa.

Cosmotriche potatoria L. ab. *berolinensis* Heyne. 1 okaz ♀, e. l. 11 VI 1920, Lasy Kromołowskie, ma jasne, żółtawe tło o szarawym odcieniu. Rysunek normalny, nieco mniej wyraźny, niż u okazów typowych.

Rok 1928.

Macrolepidoptera.

647. **Agrotis cursoria** L. 1 okaz ♂ został złowiony na światło w Zawierciu 23 VIII 1928.

648. **Nonagria cannae** O. W połowie sierpnia 1928 znaleźliśmy w badylach *Typha latifolia* L. i *T. angustifolia* L., rosnących w mokradle, położonem na brzegu Lasów Kromołowskich, w pobliżu kopalni węgla brunatnego „Elka", kilka poczwarek tego gatunku, które wydały motyle pomiędzy 12 VIII a 25 VIII 1928. W dn. 12 VIII 1928 złowiliśmy w temże miejscu 2 okazy ♀♀ *N. cannae* O. 1 okaz ♀, e. l. 15 VIII 1928, ma skrzydła

przednie jednolicie skórzasto-ochrowo-żółtawe, bez śladu rysunku ciemnej smugi, widocznej u okazów typowych.

649. **N. sparganii** Esp. Z jednej z poczwarek, znalezionych jak wyżej wspomnieliśmy, wylągł się okaz ♂ 12 VIII 1928. Okaz ten należy do ab. *bipunctata* Tutt, mając na skrzydłach przednich wyraźną ciemną podłużną smugę, która w miejscu plamki nerkowej tworzy czarny półksiężyc z białą źrenicą, otwarty na zewnątrz.

N. typhae L. ab. *nervosa* Esp. 1 okaz ♂, e. l. 16 VIII 1928, Lasy Kromołowskie, ma ciemne, brunatnawe tło skrzydeł przednich o winno-czerwonym odcieniu. Na tle tem odznacza się wyraźnie sieć jasnych żyłek.

650. **Hydroecia nictitans** Bkh. 7 VIII 1928 złowiliśmy na przynętę na Skałce szereg okazów, określonych na zasadzie badania narządów płciowych u ♂♂ jako typowe *H. nictitans* Bkh. Niektóre okazy mają tło środkowego pola skrzydeł przednich jaśniejsze od normalnego, żółto-czerwonawe; ab. *erythrostigma* Haw. 1 okaz ♂ ma żółto zabarwioną plamkę nerkową na skrzydłach przednich: 7 VIII 1928, Skałka.

Plusia gamma L. ab. *nigricans* Spul. 1 okaz ♀, znęcony do światła 14 VIII 1928, Zawiercie, ma silnie ściemnione, aksamitnoczarne, o lekkim odcieniu fjołkowym, tło skrzydeł przednich, na których wyraźnie zaznacza się metaliczny znak „gamma". Brzeg zewnętrzny skrzydeł przedn. zjaśniony.

651. **Lygris reticulata** F. Rzadki ten motyl, znany dotychczas w Polsce jedynie z okolic Wilna, został przez nas złowiony na światło w Zawierciu w jednym okazie ♀ 8 VIII 1928.

652. **Larentia cucullata** Hufn. 1 okaz ♀ złowiony 13 VIII 1928 w Bukowym Lesie pod Ogrodzieńcem.

L. alchemillata L. ab. *unicolorata* Lange (Iris, 35, p. 171, [1921]). 1 okaz ♀, znęcony do światła w Zawierciu 12 VIII 1928, ma skrzydła przednie jednostajnie ciemno-brunatne. W miejsce białych poprzecznych linij falistych tło zaznaczone jest rdzawobrunatnym kolorem. Skrzydła tylne również ciemniejsze od normalnych, bez jasnej poprzecznej linji, widocznej u okazów typowych.

653. **Asthena anseraria** HS. 1 ♂ 17 VI 1928, Kądzielów (Lasy Porębskie).

654. **Abraxas sylvata** Sc. 1 okaz ♀ znaleziony na pniu drzewa w Pilicy 17 VII 1928.

655. **Boarmia secundaria** Esp. Dn. 12 VIII 1928 w Strzegowie za Smoleniem złowiony został na pniu jodły 1 zniszczony okaz ♀.

Microlepidoptera.

Crambus tristellus Schiff. ab. *paleella* Hb. Kilka okazów 17 VIII 1928, Zawiercie, z zanikiem srebrnej smugi podłużnej na skrzydłach przednich; ab. *fascelinella* Steph. — 1 okaz 15 VIII 1928, Zawiercie, o ciemno-brunatnem tle skrzydeł przednich, rysunek normalny; ab. *aquilella* Hb. — 2 okazy 20 VIII 1928, Zawiercie, ubarwione podobnie jak ab. *fascelinella* Steph. lecz bez widocznej srebrnej smugi podłużnej na skrzydłach przednich.

137. **C. selasellus** Hb. 17 VIII 1924, Zawiercie.

138. **C. dumetellus** Hb. 1 VII 1928, Zawiercie, Kądzielów.

139. **Platytes alpinellus** Hb. 17 VIII 1928, Zawiercie.

140. **Psammotis hyalinalis** Hb. 17 VII 1928, Zawiercie.

141. **Syllepta ruralis** Sc. 3 VIII 1928, Zawiercie.

142. **Pionea testacealis** Z. 17 VII 1928, Zawiercie.

143. **Pyrausta fuscalis** Schiff. 30 VI 1928, Zawiercie, Cerefisko.

144. **Acalla literana** L. var. *savana* HS. 1 okaz 1 XI 1928, Cerefisko, o tle skrzydeł przednich zielonem, z obfitym czarnym rysunkiem.

145. **A. contaminana** Hb. (**reticulana** Ström.). 17 VIII 1928, Zawiercie.

146. **Phalonia dolosana** Kaenn. (?). 29 VI 1928, Zawiercie.

147. **Argyroploce corticana** Hb. 15 VIII 1927 i 3 VIII 1928, Zawiercie.

148. **A. pruniana** Hb. 30 VI 1928, Zawiercie.

149. **Epiblema solandriana** L. f. *trapezana* F. 1 okaz 17 VIII 1928, Zawiercie, o szarem tle skrzydeł przednich i wyraźnym rysunku. Plama nasadowa znacznie ciemniejsza od tła.

150. **E. penkleriana** F. R. 20 VIII 1928 i 12 VIII 1927, Zawiercie.

151. **E. bilunana** Hw. 30 VI 1928, Zawiercie, Cerefisko.

152. **Adela degeerella** L. 1 VII 1928, Zawiercie, Kądzielów.

153. **A. ochsenheimerella** Hb. 17 VI 1928, Zawiercie.

Rok 1929.

Macrolepidoptera.

656. **Odontosia carmelita** Esp. Gatunek ten wymieniliśmy poprzednio (bez oznaczenia go numerem porządkowym) jako możliwy dla okolic Zawiercia, opierając się na znalezionych gąsienicach, obecnie włączamy go do spisu na zasadzie schwytania 2 okazów: 1 ♂ na pniu dębu 5 V 1929 na Cerefisku i 1 ♀ 19 V 1929 na pniu brzozy w Lasach Porębskich.

657. **Tephroclystia laquearia** HS. 1 okaz ♀ złowiony na światło dn. 27 V 1929, Zawiercie.

Amphidasis betularia L. ab. *doubledayaria* Mill. 1 okaz ♀, cały czarny, złowiony 14 VI 1929 przez p. M. Isaakową.

Microlepidoptera.

154. **Crambus fascelinellus** Hb. 14 IX 1929, Cerefisko.

155. **C. deliellus** Hb. 1 ♂, 2 ♀♀ 21 VIII 1929, Smoleń (Strzegowa), złowione na światło.

156. **C. hamellus** Thnbrg. 1 ♂, złowiony w Zawierciu na światło 15 VIII 1929.

157. **Nephopteryx rhenella** Zck. 25 V 1929 na światło w Zawierciu.

158. **Endotricha flammealis** Schiff. 21 VII 1929, Pilica (Czarny .Las).

159. **Scoparia zelleri** Wck. 2 okazy: 4 VII 1929, Zawiercie i 21 VIII 1929 Strzegowa (Smoleń) na światło.

160. **Pionea pandalis** Hb. 11 VI 1925, Cerefisko, złowiony przez p. M. Isaakową.

161. **Dichelia gnomana** Cl. 16 VIII 1929, na światło w Zawierciu.

162. **Cacoecia lecheana** L. Ze zbiorów p. M. Isaakowej.

163. **Tortrix ministrana** L. 24 VII 1912 Skałka, ze zbiorów b. szkoły Tow. Akc. „Zawiercie".

164. **T. rusticana** Tr. 1 ♀ 25 V 1929, na światło.

165. **T. penziana** Thnbg. 21 VIII 1929, Smoleń (Strzegowa).

166. **Evetria resinella** L. 2 VI 1912 Kądzielów, ze zbiorów b. szkoły Tow. Akc. „Zawiercie".

167. **Argyroploce sororculana** Zett. 24 III 1916, ze zbiorów b. szkoły Tow. Akc. „Zawiercie".

168. **A. branderiana** L. 11 VI 1925 Cerefisko, złowiony przez p. M. Isaakową.

169. **Ancylis myrtillana** Tr. 30 V 1929, Lasy Kromołowskie.

170. **Epiblema pflugiana** Hw. 1 okaz ♀ złowiony przez p. M. Isaakową.

171. **Oxyptilus parvidactylus** Hw. 1 okaz złowiony przez p. M. Isaakową.

172. **Pterophorus lithodactylus** Tr. 1 okaz złowiony przez p. M. Isaakową.

173. **P. osteodactylus** Z. 21 VIII 1929 Smoleń (Strzegowa).

174. **Harpella forficella** Sc. Ze zbiorów p. M. Isaakowej.

175. **Hypatima binotella** Thnbg. Ze zbiorów p. M. Isaakowej.

176. **Acompsia cinerella** Cl. 2 VII 1917, Skałka.

177. **Scardia boleti** F. Ze zbiorów p. M. Isaakowej.

178. **Tineola biselliella** Hummel. Ze zbiorów p. M. Isaakowej.

Ogółem zanotowaliśmy dla okolic Zawiercia 657 gatunków motyli większych (*Macrolepidoptera*) i 178 mniejszych (*Microlepidoptera*).

Zusammenfassung:

Die Umgebung von Zawiercie ist von Norden, Westen und Süden durch grosse Fichten- und Föhrenbewaldungen, teilweise auch durch Laubwälder charakterisiert. Die Gegend ist hier niedrig und sehr sumpfig.

Von Osten ist Umgebung dagegen ganz trocken, gebirgig, aus Hügeln der Krakau-Wielunerkette bestehend. Die Hügel haben bis 500 m. ü. M. der Höhe.

Geologisch besteht der westliche Teil aus Trias-Keuperlehm unterlagen, der östliche — aus Jurassischen Formationen.

Diese zwei verschiedenen Umgebungen haben auch ganz differente, für sich eigentümliche Lepidopterenfaunen.

Die Verfasser geben 657 Arten *Macro-* und 178 Arten *Microlepidoptera* bisher aus der Umgebung von Zawiercie bekannt.

Darunter sind 4 neue Formen beschrieben:

I. *Pol. flavicornis* L. ab. *unimaculata* ab. nov. (Taf. XI. F. 12), nur mit der Rundmakel auf den Vfl (Nierenmakel ganz unsichtbar), sonst normal.

II. Die nachstehenden 3 Formen wurden in der Sammlung der vorm. Schule der A. G. „Zawiercie" in Zawiercie gefunden. Diese Formen wurden seinerzeit von dem gestorbenen Entomologen, Herrn Julius Isaak, bezettelt. Da aber Beschreibungen dieser Formen in der Literatur nicht zu treffen sind, geben die Verfasser enstprechende Diagnosen unter dem Namen des J. Isaak als Entdecker bekannt:

1. *Br. parthenias* L. ab. *szymańskii* Isaak ab. nov. (Taf. XI. F. 13). Die schwarze Binde auf den Hfl fast ganz verschwunden, der schwarze Schatten auf dem Innenrand sehr stark reduziert. Die Vfl stark verloschen.

2. *Oper. boreata* Hb. ab. *isaaki* Isaak ab. nov. (Taf. XI. F. 14). Mittelfeld der Vfl ganz ohne Zeichnung, licht weissgrau. Aussenrand und Wurzel graubraun.

3. *Oper. boreata* Hb. ab. *pygmaeata* Isaak ab. nov. (Taf. XI. F. 15). Kleine Exemplare, bis $^2/_3$ der normalen Grösse. Zeichnung verloschen.

Als neu für Lepidopterenfauna Polens wurden angegeben: *Lyc. admetus* Esp. ab. *ripartii* Frr. (bis jetzt nur aus der Umgebung von Lwów als typische Form *Lyc. admetus* Esp. bekannt) und *Hydr. lucens* Frr. ab. *fucosa* Frr.

Die selteneren erbeuteten Arten sind folgende: *Od. carmelita* Esp., *Mam. glauca* Hb., *Br. perla* F., *Pl. consona* F., *Cym. fluctuosa* Hb., *Cod. orbicularia* Hb., *An. praeformata* Hb., *Lygr. reticulata* Thnbg., *Lar. fluviata* Hb., *Lar. frustata* Tr., *Asth. anseraria* HS., *Ep. diversata* Schiff., *Abr. sylvata* Sc., *Gn. pullata* Tr. ab. *impectinata* Guen., *Arct. caesarea* Goeze, *Nud. mundana* L. und *Com. senex* Hb.

OBJAŚNIENIE TABLIC (ERLÄUTERUNG DER TAFELN).

TAB. X.

1. *Papilio podalirius* L. ♂, forma przejściowa do ab. *nigrescens* Eim.
2. *Papilio podalirius* L. ♀, okaz aberatywny.
3. *Papilio podalirius* L. ♀, okaz aberatywny.

4. *Limenitis populi* L. ab. *radiata* Schultz ♂.
5. *Melitaea dictynnoides* Horm. (?), ♀.
6. *Melitaea dictynna* Esp. ♂.
7. *Melitaea athalia* Rott. ♂.
8. *Melitaea aurelia* Nick ♂ × *athalia* Rott. ♀ (?), ♂.
9. *Melitaea athalia* Rott. ♂ × *aurelia* Nick ♀ (?), ♂.
10. *Melitaea aurelia* Nick ♂.
11. *Lycaena hylas* Esp. ab. *elongata-obsoleta* Courv. ♂.
12. *Lycaena coridon* Poda trans. ad ab. *cinnus* Hb. (*caeca* Courv.) ♂.
13. *Hesperia alveus* Hb. ♂.
14. *Hesperia carthami* Esp. ♂.
15. *Hesperia alveus* Hb. ♂, okaz aberatywny, bardzo zbliżony do *H. carthami* Esp.

TAB. XI.

1, 4. *Trichiura crataegi* L. ♂, ♀, najliczniejsza miejscowa ciemna forma, zbliżona do var. *ariae* Hb.
2. *Trichiura crataegi* L. ♂, jasna forma, odpowiadająca typowemu ubarwieniu.
3. *Trichiura crataegi* L., ♀, okaz normalny.
5. *Drepana lacertinaria* L., ♀, okaz aberatywny.
6. *Agrotis exclamationis* L. ♀, okaz aberatywny.
7. *Agrotis tritici* L. trans. ad var. *seliginis* Dup. ♀.
8. *Agrotis tritici* L. ab. *obelisca* Steph. ♂.
9. *Agrotis obelisca* Hb. ♂.
10. *Mamestra dentina* Esp. ♂, okaz aberatywny.
11. *Orrhodia erythrocephala* F., ♀, okaz aberatywny.
12. *Polyploca flavicornis* L. ab. *unimaculata* ab. nov., ♂.
13. *Brephos parthenias* L. ab. *szymańskii* Isaak, ♀.
14. *Operophtera boreata* Hb. ab. ♂ *isaaki* Isaak.
15. *Operophtera boreata* Hb. ab. ♂ *pygmaeata* Isaak.
16. *Acidalia ornata* Scop., ♀, okaz aberatywny.
17, 18. *Parasemia plantaginis* L. ab. *floccosa* Graes. ♂ i ♀.
19. *Sesia empiformis* Esp. ♀, forma wiosenna (maj).
20. *Sesia empiformis* Esp. (?) ♀, forma letnia (lipiec).
21. *Hepialus fusconebulosa* de Geer, ♀.
22. *Hepialus fusconebulosa* de Geer, ♀, jasna forma.

Lwów — Z drukarni Zakładu Narodowego im. Ossolińskich.

L. i M. Masłowscy: Motyle okolic Zawiercia.

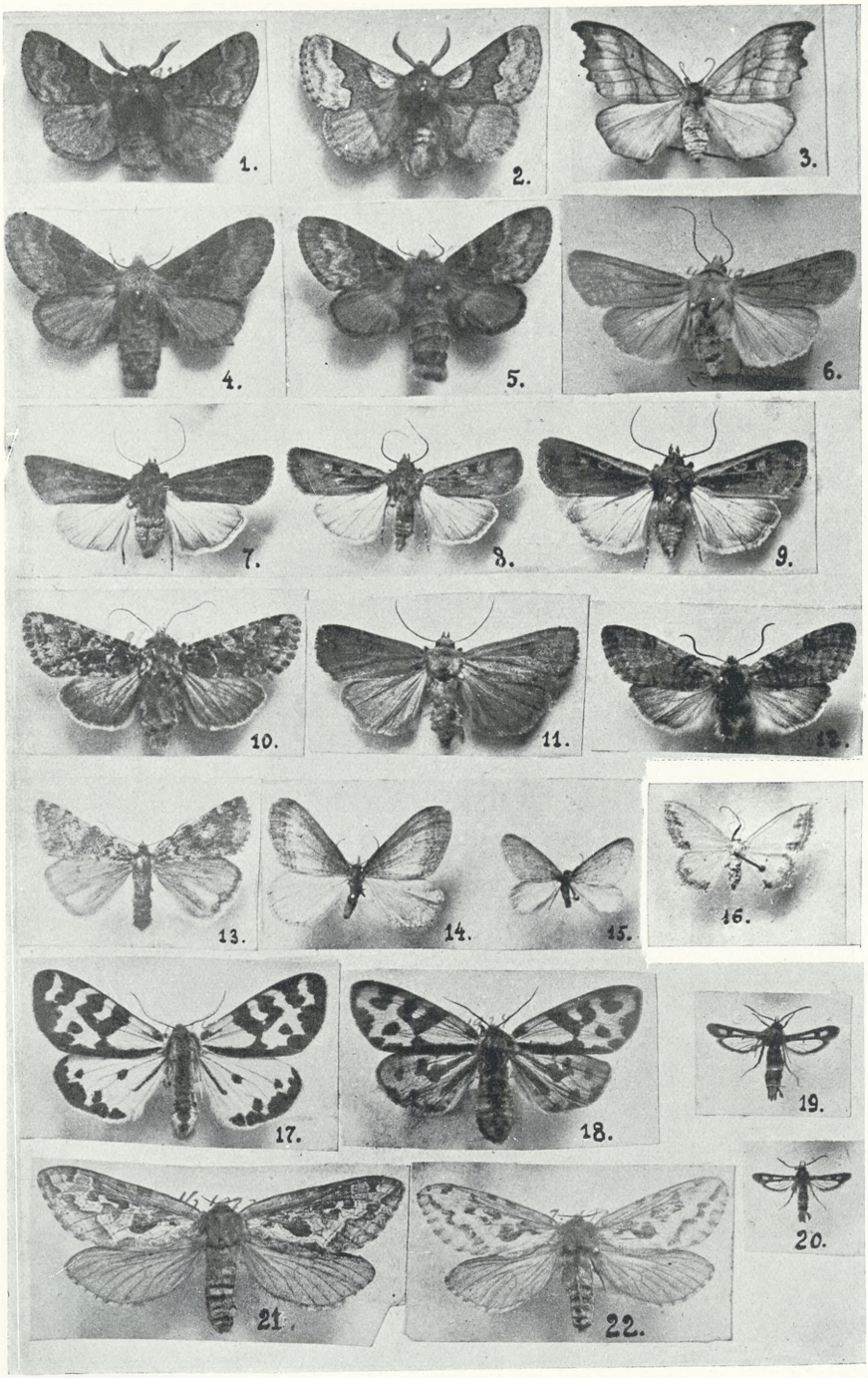

L. i M. Masłowscy: Motyle okolic Zawiercia.